

Apostlenao Sha'apaapanii Kida Daa'u

Di'oraz kaarita daa'u

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Utotokadan powa'a zii pakuwaa tawuru'u usaadaniaz Theophilus ati ba'oran kaarita ida'a, Luke kia'oraz udakota-ka.

Luke saadan pakaaritan Theophilus ati'o, uaipan idi uaitapan kaimanaiman na'apa'oram wuru'u mishidainao iribainanuz naa Jesus na'aka-kaodauna'an aokazi iti. Kaina'a bouda'apa umanawunu'o parada-karu Acts 1:8 ida'a. Jesus kian, "Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunuu, ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan o'dau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

Luke kowaada kapam na'apam Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki utaan pama'ozakan mishidainao ati, na'iki izowaunaanao ati Jerusalem ii, Pentecost Kamoon dono. Uruu idi ma'ozaka mishi Peter na'iki ba'oran mishidainao kakuwaapan pamin-Jewnao ati Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka. Ikakuwaapa kapam Samaria Baara sannao ati, wuru'u maonapa'oraz iwizi Jewnao wiizi dazaba an. Kadiman mishidainao iribainan Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi idyaun.

Kaina'a iriba Luke saadan kapam papaonaruru Paul daa'u: Paul kowadapan daa'u kuwai Jesus daa'u ipai amazada kawana'ati, ba'oran kaduz pidannao mashaapa-kizi ii aka. Wururu'u ba'oran kaduz pidannaouz, inao Jewnao dakotaniaz Gentilenao nii. Mazan iriba inao, imishidan kuwai Jesus daa'u.

Panaadon Luke chilikapan na'iki ukaudinan baokopa Paul tuma. Aizii na'apainim Luke ikodaakan an Paul tuma, masha'apakiaka watukapan usaadinpan waunao kii. Waikodan niizu Acts 16:10, 20:5 na'iki 27:2 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

- Minziiwatin-karu kakuwaapa-karu ua'ii 1:1-26
- Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaodauna'an Jerusalem ii aka . . . 2:1—8:3
- Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaodauna'an Judea na'iki
- Samaria Baara ii aka 8:4—12:25
- Kiwiitapa'o Paul kakuwaatin-kizi 13:1—14:28

| | |
|--|-------------|
| Choochi zowaunaanao miitiniipan Jerusalem ii | 15:1-35 |
| Itamautan Paul kakuwaatin-kizi | 15:36—18:22 |
| Idikinautan Paul kakuwaatin-kizi | 18:23—21:16 |
| Paul zaamata-kaao na'iki utaraapa-kaao | 21:17—26:32 |
| Paul dyuuda-kaao Rome iti | 27:1—28:31 |

1 ¹Ōpaonaru Theophilus: Kiwiini'o ōkaaritan ida'a,^a ōkowaadani'i naa sha'atii pu'ati ipai Jesus kaudin-kizi kida dau'u, na'iki ōkowaada ukuwaa, utomi-napatin-kida-kinaaz pidannao. ²Ipai ōkowaadanuz usakadin-kizi iki atii Tominkaru na'akauzon di'iti uruu aokazi iti.

Mazan Jesus na'aka-kaao ua'ii aokazi iti, ukakinaowan apostlenao Kaimana'o Doronaa ida'an, īnao uzaamataniinaouz kakuwaapatinao nao nii.

³Aizii 40 kamoo pazowii-kaao dauna'an, Jesus aidinan mapuda apostlenao ati, ukau'an ĩtukapa uruu, na'iki usha'apata pabi'inaaka aimaakan, utukapa-kida-kinaa nii ĩ'ati mishi'o pakakupan, na'iki ipai ukowaadan ĩ'ati na'apam Tominkaru naobanai-tinan.

⁴Bauda'apa kamoo apostlenao baokopatinpan dono, Jesus kakinawon ĩdyaun, kaikapa'a: “Mana'a zii pa'i umako'ona'a Jerusalem iki, uzaudapa kizi Kaimana'o Doronaa, tawuru'u ōDaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'apa sha'atii tawuru'u ōkiauzonuz u'ati. ⁵John Chikaawunuupauzon soo wunu idi karikaonan, mazan aona'o nii zii

kamoo dobatan iriba, Tominkaru chikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an,” ukian apostlenao ati.

*Tominkaru na'akan Jesus
aokazi iti*

⁶Aizii apostlenao baokopatinpan dono Jesus tuma Olive Naawa ii, sariapa ĩkian u'ati, “Naobanai, aizi'o ni'i naa puzaamatan powaa iti pidan king nii Israelitenao bii iki, kazowautapa'o ni'i naa waunao Israelitenao?”

⁷Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Soo ōDaru'o nii karikaonan aitapa na'apainim nii pasha'apatan ipai aimaakan paaipan kawana'ati. Unao aonaa turuu uaitapan. ⁸Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunuu. Ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan ōdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati.”

⁹Jesus ipaian dauna'an papardinan ĩ'ati na'apa, uru'u naa Tominkaru na'aka'akan naazu aokazi iti. Apostlenao awunuutapan udawu'ati, atii isha'iz dikinida'akan naazu.

^a 1:1 Di'oraz kaarita Luke saadanii koshan.

¹⁰ Ìawunuutapan pu'u zii udawu'ati, masha'apakiaka dya'utam daonaioranao, baraka'o ìkamichan kida, aidina'akan na'iki ìkadishitan ìdazaba'a. ¹¹ Sariapa ìparadan apostlenao ati kaikapa'a: "Galilee Baara sanna. Kandii nii uawunuutapan aokazi iti? Wuru'u Jesus, Tominkaru na'akaniaz aokazi iti, na'apa'o nii uwa'atin koshan, utukapan kawan umakon aokazi iti," ìkian.

Judas wadaun zaamata-ka

¹² Udauna'an apostlenao padantan naa Olive Naawa iki, Jerusalem iti'i naa. Munapo za'o wuru'u naawazi ìmakonaka kiziz. ¹³ Aizii ìkaawan naa donoi iti, sariapa ìmakon pasookadinpauzo-kizi iti, kabaun doko'a'o uparanka baaratinpan. Kaikapauda'u ìdyaunu'u: Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James (Alphaeus daniz), na'iki Simon (uruu Patriot),^b na'iki Judas (James daniz). ¹⁴ Na'ia'a naa apostlenao baokopainpan, na'iki mapuda da'i ìtoriinpan Tominkaru ati. Mary, Jesus daroz, na'ia'o kapam ìtuma, na'iki ba'oran zunnao, na'iki Jesus inawuzunao.

¹⁵ Bauda'apa kamoo uruu dono, mishidainao baokopatinan, 120 wuru'u baokopatinpainaouz. Na'iki Peter kadishitan ìnao kanaapu iti, na'iki ukian ì'ati, ¹⁶ "Õiribanna, òkia'azon ipai unao ati, marii aizii

saada-kariwaiz Tominkaru paradan mishii-ka, tawuru'u Kaimana'o Doronaa kowaada-kidauzoniaz kotua'a naa David ida'an. Judas dau'ana'o wuru'u una'apanuz, uruu na'aka'oraz pidanna, zaamata'o nii Jesus. ¹⁷ Judas wabii iki'o uruu, Jesus zaamatauzonii, kaudina'o nii baokopa watuma." ¹⁸ (Taa-kariwai puraata Judas ati, uzaamata-kidan winipinaa Jesus patarubanao ati. Uruu puraata ida'an zakapu torii-ka. Na'iki uruu zakapu baara ia'o Judas waotauzon mawaka aka, na'iki tada'oka aka utoba, na'iki ipai uokori kodia'akan. ¹⁹ Ipai pidanna mashaapainao Jerusalem ii aka, abatan wuru'u aimaakan sha'apanuz u'ati na'apa. Uruu idi ìdakotan paparadan ida'an wuru'u zakapu uu, Akeldama kii, "Izaita'o Zakapu," kia'o wuru'u.)

²⁰ "Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz udau'u Psalms ida'a.

'Marii udapu wa'akinan
mawazoo-daun;

Aonaa kizi pidan mashaapan
udapu ii.'^c

Ba'oran koshan David saadanii
Psalms ida'a, ukian,

'Marii kizi ba'oran pidan
zaamatan wuru'u
ukaudin-kiziz.'^d

²¹ "Ukau'an marii wazaamatan bauda'apa pidan wabii iki, chi'ikapauzo da'i baokopa watuma wakaudinan dono Naobanai Jesus

b 1:13 *Patriot*: mizaataakapauzoz pawiiizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. **c** 1:20 Psalm 69:25 **d** 1:20 Psalm 109:8



*tikazi pu'ukapan kawan sodi kida'o buu-
tinan pidannao kawana'ati kida (2:1-4)*

tuma, ²² John chikaawunuuan di'iki'o uruu, atii una'aka-ka'o di'iti wa'ai aokazi iti. Ukau'an na'ia'oram pidan zaamata-ka'o, uru'o ni'i naa kakuwaapatin waunao tuma Jesus kadishita-kida-ka'o dau'u pamawaka-kizi iki." ²³ Uruu idi dya'utam pidannao zaamata-ka'o, Joseph Barsabbas (Justus kia'oraz kapam udakotapauzo-ka'o), na'iki Matthias. ²⁴⁻²⁵ Aizii itukapa'azon na'ia'oram nii zaamata-ka'o. Uruu idi itoriinpan Tominkaru ati kaikapa'a: "Naobanai, ipai puaitapan pidannao nyukunuu, putukapa-kida wa'ati na'ia'oram nii bauda'apa pidan

zaamata-ka'o kaudina'o nii pu'ati Judas wadaun nii, mako'oraz naa pamashaapa-kizi iti'i naa," ikian. ²⁶ Uruu dauna'an imakinaotan makinaonii, itukapa'azon kanom di'iti uwaotan. Matthias di'iti uwaotan. Uru'u naa izaamata apostle nii, kaudina'o nii Jesus ati, ba'oran 11 apostlenao tuma.

Kaimana'o Doronaa kaawan dau'o

2 ¹ Aizii Pentecost kamoan kaawan dono'o naa, ipai mishidainao kasaba'ukinan baokopa, bauda'apa'o kabaun nazo ii. ² Masha'apakiaka ibata aimakaan

wa'atin diiwa aokazi iki, ma'ozaka'o awaru wa'atin kawanu'o. Ipai pidannao, sakanatapainao kabaun nazo ii abatanuz. ³Upu'a'a naa itukapa'akan iriba tikazi pu'ukapan kawan sodi kida'o aimaakan, na'iki itukapan naa ibuutinan ipai pidannao kawana'ati kida. ⁴Uru'u dono Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki uma'ozakadan naa ipai idyaun. Sariapa iparadan pabi'inaaka'o parada-karu kida ida'an, Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati.

⁵Uruu dono iriba'o Jewnao, Tominkaru-tapainao, kasaba'uinpan Jerusalem ii. Inao wa'atin munapo kida'o wiizai di'iki. ⁶Ipai inao, masha'apakiaka ibatan diiwa'o aimaakan wuru di'ia'a mishidainao kasaba'ukinapa-kizi ii. Uruu idi iriba idiman na'iti, itukapa'ananuzu. Uru'u naa mazan ibatan mishidainao paradan paparadan kaduz kida ida'an. ⁷Tuukii id'iitinpan idau'u. Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, ipai sha'atii wunaou'u pidannaouz Galilee Baara sannao pa'idiwaru, ⁸⁻⁹mazan na'apa di'i naa mooko waabatan iparadan kaiman, waparadan kaduz ida'an kida? Ipai waunao di'i pana'a kida'o waparadan, na'iki ba'oran wiizai iki kida'o pa'idiwaru wawa'atin. Kaina'a wa'atiinao Parthia Baara iki, ba'orainao Media Baara iki, na'iki Elam Baara iki, ba'orainao Mesopotamia Baara iki, Judea Baara iki, Cappadocia Baara iki, ba'orainao kida Pontus Baara na'iki Asia Baara iki. ¹⁰Kaina'a ba'orainao kida wa'atiinao Phrygia Baara iki

na'iki Pamphylia Baara iki, ba'orainao kida Egypt Baara iki, pabi'i kida pidannao wa'atin Libya Baara iki, maonapa'oraz donoi Cyrene itinapu. Kaina'a kapam Rome ikiinao, ¹¹Jewnao kaawan na'iki ba'oran kaduz pidannao, zaamatinaouznaa Jewnao kaduz di'iti. Na'iki kaina'a kapam Crete Baara na'iki Arabia Baara ikiinao. Ipai waunao wawa'atin ba'oran amazada iki kida'o, mazan upu'u zii waabatan kaimanaiman ikowaadan Tominkaru sha'apatanii, umanawun kida'o aimaakan, waparadan kida ida'an."

¹²Tuukii, tuukii id'iitinpan, aonaa isookadan papishaan pairibannao kida. "Kandii ni'o wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa?" ikian.

¹³Mazan ba'orainao, ibankiitan mishidainao, kaikapa'a: "Ashu, ipo'idin karikaonan wuru'u," ikian.

Peter kuwaa

¹⁴Udauna'an Peter kadishitan naa baokopa wunao tuma'a, 11 apostlenaouz. Na'iki ukian naa i'ati, ma'ozaka'o ida'an, "Oiribannao Jewnao, tawarainao, na'iki Jerusalem sannao. Uabata oparadan. Okowaada'azon u'ati wuru dau'ana'a aimaakan uabataniaz aizii. ¹⁵Unao kian, 'Wunao po'idin wuru'u.' Aonaa wapo'idin, aizii zii wakanada'akan, na'iki waoko ii zii kamoo. ¹⁶Oaipan uaitapan wuru dau'ana'a utukapaniaz sha'apan aizii, tawuru'u naa wuru'u mishiina'oraz, prophet Joel saa-

dauzoniaz kotua'a naa. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz.

17 Tominkaru kian pidannao ati:

'Kaikapa'o nii õsha'apatan
aimaakan diina'iti'i,
amazada tokon ua'ii,
õtaan nii õDorona ipai
pidannao ati.

Na'iki udainao daonaioranao
na'iki zunnao,

kowaadapan nii õparadan;
na'iki tominnarunao ati,
õtukapa-kidan nii mishi'o
aimaakan zanda'awunii
ia'o kawanu'o nii.

Aizii tunarunaonao ati,
õtukapa-kidan nii mishi'o
aimaakan ïzanda'awun ii.

18 Uruu dono õtaan nii õdorona
õpoitorunao nyukunuu iti,
daonaioranao na'iki
zunnaouz.

Na'iki ïkowaadan nii õparadan
kida.

19 Uruu dono õaidan nii umana-
wun kida'o aimaakan
di'itinapa-kinai ni'o,
doko ii na'iki imi'i baara'a.
Uruu dono pidannao tuka-
pan nii izai, tikazi, na'iki
podidi'o tikazi shan.

20 Uruu dono maruta'o nii
kamoo, na'iki kauzu
wuzo'o nii izai kawan.
Wuru'u aimaakan kida
sha'apan nii kaikapa'a,
umanawunu'o kamoo,
õgaru Naobanai Kamoon
kaawan ua'ia'o nii.

21 Na'ia'oram pidan pishaa'o
Naobanai kazannaatan
paugaru,

kazannaata-karu niiz.' Kia'o
wuru'u Joel saadauzoniaz.^e

22 "Õiribannao Israelitena,
uabata õparadan. Kaimanaiman
Tominkaru kainaabatan unao ati
mishi'o udyuudanii wuru'u Jesus
Nazareth sanaz, usha'apata-kidan
ida'an u'ati umanawun kida'o
aimaakan. Unao, uaitapa mishi'o
kaiwuru'u õparadanuz, usha'apa-
num kau'an utukapani'i naa
usha'apatan na'apa kida'o aimaa-
kan, da'ana'a uwiizi an. ²³Paaipan
kawana'ati'o wuru'u Tominkaru
zaamata-kidanuz Jesus unao ati.
Uaitapanii kotua'a naa, unao zaama-
tan niizu na'iki uzowii-kidan niizu,
udyuudan ida'an oia'o pidannao
taukanuzu cross di'iti. ²⁴Mazan
Tominkaru kadishita-kida uruu
mawaka-kizai iki. Ukakuda uruu
powaa iti, aonaa mawaka-karu ka'ii-
tan pataratapan uruu mawakainao
bii ii. ²⁵Kaikapa sha'atii tawuru'u
David saadauzoniaz Christ paradan.

'Õaitapa karikaonan kaina'a
Naobanai Tominkaru
õtuma,

maonapa umashaapan
õdazaba'a.

Uruu idi aona'o nii kanom ai
õtarian.

26 Ukau'an tuukii manawun
õkonaukian,
na'iki karikaonanu'o nii
õkonaukii-kidan Naobanai.

^e 2:21 Joel 2:28-32

Õaitapa na'iki òmishida
pukadishita-kidan nii ònanaa
powaa iti.

27 Aona'o nii pukashaapan
òna'ian karikaonan
mawaka-kizai ii.

Na'iki aona'o nii putaapa-
dan kaimana'o manawun
pupoitoru nanaa
dyupushan baaranai ii.

28 Pukowaadauzonii ò'ati,
pukadishita-kidan nii ògaru
powaa iti òmawakan
dauna'an.

Õkonaukian nii mana-
wun putaapan idi ògaru
pudazaba'a,'

kia'o David saadauzon.^f

29“Õ'inawuzunao, òkowaa-
da'azon u'ati kaimanaiman,
wadokozu-daun King David dau'an.
Uruu kotua'a naa umawakan,
kaina'a watukapan ubaaranaa kai-
da'a'a, atii kai. 30Mazan prophet
uruu. Uruu idi uaitapa na'iki
umishida wuru'u Tominkaru
kowaadauzoniaz pasha'apata'a-
zon u'ati. Ukiauzonuz, uzaamatan
nii bauda'apa David takaan-daun
king nii, na'apa'o nii uruu kawan.
31Tominkaru aipan ati, David aitapa
na'apam nii aimakaan sha'apan dii-
na'iti'i. Uruu idi'o ukowaadanuz
Tominkaru kakudan nii Christ
powaa iti pamawaka-kizi iki. Aona'o
nii ukashaapan una'ian mawakainao
bii ii, na'iki aona'o nii ukashaapan
udyupushan baaranai ii. 32Ukau'an
ururu'u naa wuru'u Jesus, Tominkaru

kadishita-kidaniaz pamawaka-kizi
iki. Mishi'o wuru'u ukakudanuz
powaa iti, ipai waunao apostlenao
tukapanuz. 33Tuukii Tominkaru
naubaan Jesus, uruu idi usaka-
nata-kidanuz padiwa'ora antanapu
Naobanai nii. Na'iki Tominkaru
taa'a naa Kaimana'o Doronaa Jesus
ati, ukowaadauzoniaz pataa'azon
u'ati. Uruu Kaimana'o Doronaa'a
naa wuru'u Jesus taaniaz waunao
mishidainao ati aizii, wuru'u unao
tukapanii kidaz, na'iki unao aba-
taniaz kapam. 34Aonaa David
sawatauzo-kao aokazi iti. Mazan
upu'u zii ukian.

'Naobanai Tominkaru kian
òNaobanaa ati.

Pusakanata òdiwa'ora
antanapu,

35 atii òwaranuita-kidan
putarubanao pu'ati.'^g

36“Ukau'an, marii ipai unao
na'iki ipai ba'oran Israelitenaò aita-
pan kaimanaiman, tawuru'u Jesus,
unao tauka-kidaniaz cross di'iti,
ururu'u naa Christ, Tominkaru zaama-
taniaz Naobanai nii, kazannaata'o
nii papidanannao.”

37Pidannao abatan dauna'an
ipai wuru'u Peter paradanuz
pa'ati kaikapa'a, tuukii ìnyukunuu
kasha'oran. Sariapa ìpishaan Peter,
na'iki ba'oran apostlenao kapam.
“Wairibannao, na'apam nii dii
washa'apatinan aizii?” ìkian.

38Peter kian ì'ati, “Õiribannao,
ipai unao, utanawatin u'oian ai
na'iki uchikaawunuu-kidina'a naa

^f 2:25-28 Psalm 16:8-11 ^g 2:35 Psalm 110:1

umishidan idi'i naa Jesus Christ, Tominkaru mainaabata kizi ipai u'oi'an. Na'iki Tominkaru taa kizi'i naa u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁹Uruu wuru'u Tominkaru kowaa-dauzoniaz pataa'azon unao ati, na'iki utakaannao ati, na'iki Gentile-nao ati. Mazan soo padapadaniinao pidannao ati'o nii wuru'u Naobanai waTominkarun taanuz Kaimana'o Doronaa.” ⁴⁰Peter kakinaowan i'dyaun kaimanaiman, na'iki powa'a zii koshan uparadan i'ati, kaikapa'a: “Umuuda'a naa oia'o kai, aonaa kizi upataka'uta-ka'o diina'iti'i oiainao pidannao pataka'uta-ka'o dono'o naa.”

⁴¹Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan ukuwaa, na'iki i'chikaa-wunuinan naa kapam. Uruu dono 3,000 pidannao mishidan Jesus, na'iki i'baokopatinan naa wunao bii iti'i mishidapainauz naa. ⁴²Uruu dauna'an karikaonan da'i i'baokopainpauzon. Minziiwa i'tominpan apostlenao di'iki, na'iki ipai i'bauda'apatan panyukunuu Tominkaru dau'ati. Inikan bread baokopa, i'nyukunuitapa-kinnaa nii Jesus mawakan, na'iki i'toriinpan baokopa kapam Tominkaru ati.

Mishidainao mashaapan kaiman

⁴³Uruu dono, Tominkaru aipan ati apostlenao sha'apatan umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu usha'apatauzo-ka'o. Tuukii pidannao di'itinpan wuru dau'a'a i'sha'apatanii kidaz. ⁴⁴Na'iki mapuda i'baokopainpan ba'oran mishidainao kida tuma. Na'iki

karikaonan da'i i'ka'idiwaakapan pa'atiaaka kida. ⁴⁵Na'ia'oram pidan sellian dono pasha'apauz, utaan nii wuru'u pasha'apauz winipinaaz ipai mishidainao kawana'ati, i'torii-kinnaa nii paaiapanii manawun aimaakan. ⁴⁶Ipai kamoo mishidainao baokopatinauzon Tominkaru Dapu ii. Panaadon i'baokopatinan nii mishidainao dapu ii kapam, konaukii i'arooan baokopa, na'iki inikan nii kapam bread panyukunuitapa-kinnaa nii Jesus mawakan. ⁴⁷Karikaonan i'konaukiitin-kidan Tominkaru. Uruu idi tuukii pidannao naudapan wuru'u mishidainauz. Ipai kamoo Jesus kazannaatan pidannao i'oi'an ai. Uruu idi powa'a zii manawun mishidainao iribainan.

Machi'ikaka'o daonaiora

3 ¹Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Peter na'iki John makon koshan Tominkaru Dapu iti, i'toriinpa'anan Tominkaru ati, Jewnao toriinpauzon kawana'ati. ²Aizii kaina'a daonaiora kaawa-kida-kariwai Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'ii, dakota-kariwaiz Konaunama'o Paniinom kii. Wuru'u daonaioraz aona'o uchi'ikauzon pashakatan iki'o. Ipai kamoo pairibannao na'akauzonuzu Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'iti, upishaa kizi puraata pidannao ai, i'morota'anan pu'u Tominkaru Dapu iti.

³Aizii wuru'u daonaioraz, utukapa Peter na'iki John morota'anan Tominkaru Dapu iti. Sariapa ukian i'ati, “Utaa shoman opuraatan sodi nii.” ⁴Sariapa i'awunuupa'akan

u'idi'iti, na'iki Peter kian, “Puabata.”⁵ Sariapa daonaiora awunuupa'akan i'idi'iti, aonaa upanadankan paawun i'ai, uzauda-kidan itaa'azon puraata pa'ati. ⁶Mazan Peter kian u'ati, “Aonaa opuraatan nii, mazan o'taan nii aimaakan kaina'a'o o'ida'a. Okian pu'ati, puchi'ika Jesus Christ, Nazareth san uu ida'an.”⁷ Uzaamatanuzu paka'u kadu iki ukadishita-kidanuz. Masha'apakiaka daonaiora kidiba na'iki utaba'u kida ma'ozaka'akan, ⁸uru'u naa ukadishitan, na'iki uchi'ika'akan naa kapam. Sariapa umorotan Peter na'iki John tuma Tominkaru Dapu iti. Na'ii uchi'ikaadanaan na'iki uzaka'uudanaan, ukonaukii-kidan Tominkaru. ⁹Aizii pidannao tukapan idi na'iki iabatan idi wuru'u ukonaukii-kidanuz Tominkaru kaimanan pa'ati, ¹⁰sariapa itaitapa'akan uru'u naa tawuru'u sakanatapauzoz Tominkaru Dapu paniinomizinaa ii, pishautauzoz puraata pidannao ai. Tuukii pidannao di'itinpan patukapan idi aimaakan sha'apan u'ati.

¹¹Aizii wuru'u daonaioraz, na'a uzaamatinpan Peter na'iki John kadu iki, Solomon's Porch^h di'ii. Iriba pidannao diman i'ida'ati, itukapa'anan idyaun. Tuukii i'di'itinpan udau'u.

**Peter kakuwaapan
Tominkaru Dapu ii**

¹²Peter tukapan idi iriba pidannao, sariapa uparadan i'ati, kaikapa'a: “Oiribannao, Israelitenao,

kanom ni'o uawunuutapan na'iki udi'itinpan wadau'u? U'itiiman wakaimanan ida'ana'o manawun oo wama'ozakan ida'ana'o karikaonan wuru'u wachi'ika-kidanuz di'ora'a daonaiora? Aonaa turuu washa'apatan aimaakan kaikapa'a wa'ida'a!¹³ Mishi wadokozu-daunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob, na'iki ipai wairiban-daunnao Tominkarun. Uruu tuukii pa'an ukonaukii-kidan na'iki unaubaa papoitoru Jesus. Mazan unao, tuukii uaipan uzowii-ka'o, na'iki tuukii ukashadan, na'iki udakooan uruu Pilate kanaapu'u, umuuda'azon pu'u padamatazu. ¹⁴Mazan aonaa unao nyukunuu na'apan, aonaa uaipan wuru'u kaimana'oraz pidan aona'oraz usha'apatan oia'o muuda-ka'o. Soo uaipan pa'an Pilate muuda-kidan zowii-miki pidan. ¹⁵Uruu idi uzowii-kidan wuru'u taa'oraz kakupa-kinai. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawakakizi iki. Ipai waunao watukapa uruu, ukadishitan dauna'an. ¹⁶Uruu Jesus uu ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz machi'ikaka'o, wamishidan idi Jesus tuukii manawun, na'iki machi'ikaka'o mishidan idi kapam uruu tuukii. Ipai unao utukapa aizii di'i ukadishitapanu'u.

¹⁷“Uabata oiribannao! Oaitapa unao na'iki uzowaunaanao sha'apatan Jesus kaikapa'a, usha'apanum kau'an umaaitapakan idi Tominkaru dyuudanii wuru'u uruuz. ¹⁸Tominkaru kowaada-kidani'i

Acts

^h 3:11 *Solomon's Porch*: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

naa sha'atii kotua'a naa prophet-nao ida'an, wuru'u padyuudan nii Christ, mazan pidannao pataka'utan niizu na'iki ĭzowian niizu. Aizii watukapa na'apa'a naa mishi Tominkaru mishii-kidan paparadan.

19-20 "Ukau'an umuuda'a naa na'iki utanawatina'a naa usha'apaapan ai oia'o, umashaapa kizi'i naa pa'an Tominkaru aipan kawana'ati, umainaabata kizi ipai u'oian u'ai. Na'iki Tominkaru tiwaa-kida kizi unao ati kaimana'o na'iki konaunama'o mashaapa-karu unyukunuu ii. Na'iki udyuudan nii koshan Christ da'ati'i unao na'iki waunao ida'ati. Usha'apanum kau'an uruu Jesus, Tominkaru zaamataniaz kazannaata'o nii na'iki kazowautapa'o nii ipai daunuuda'u waunao.

21 "Jesus na'ian nii zii aokazi ii, atii Tominkaru pa'inaadan ipai wuru'u patomanii kidaz aimakaan. Na'apa sha'atii ukowaada-kidauzon kotua'a naa kaimanainao prophet-nao ida'an. 22 Kaikapa sha'atii tawuru'u Moses kiauzonuz Christ dau'an, 'Naobanai waTominkarun zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, ukowaadapan nii Tominkaru paradan na'apa oġaru kawan. Uabata kizi pa'i ipai aimakaan ukowaadanii u'ati, uizo'ati kizi na'iki usha'apatin kizi uparadan kawana'ati. 23 Na'ia'oram pidan aona'o uabata'azon na'iki aona'o uizo'atin uparadan, Tominkaru

mainaabatan niizu papidanannao bii iki.'ⁱ

24 "Na'apa sha'atii Prophet Samuel kowaadauzon, na'iki ipai ba'oran udawu'ati kidainao prophet-nao, ĩkowaadapauzonii kapam ipai wuru kida dau'ana'a, watukapanii kidaz naa usha'apaapa-ka'o da'ana'a. 25 Uru'u naa tawuru'u prophetnao ida'ana'oraz Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati.^j Ipai waunao Jewnao ati'o kapam wuru'u utaa-kaoz, usha'apanum kau'an ĩdani-daunnao wuru'u waunaouz. Ukiauzon Abraham ati, 'Oġamunan-kidan nii ipai pidannao imi'i baara anainao, bauda'apa'o putakaan-daun ida'an.'^k

26 "Aizii Tominkaru dyuudan dono'o naa papoitoru, udyuudan uruu kiwiin waunao Jewnao ida'ati kaminka'uta'o nii waunao, utanawatin-kidan ida'an waunao, washa'apaapan ai oii kida'o aimakaan," Peter kian ĩ'ati.

*Peter na'iki John
kootowapa-kida-ka'o*

4 ¹ Peter na'iki John kadakotinan pu'u zii pidannao ati, upu'a'a naa faadaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu, na'iki Sadduceenao^l kaawa'akan ĩbii ati. Na'iki ĩabata ĩkowaadapan ² mishi'o wuru'u Jesus kadishitanuz

ⁱ 3:23 Deuteronomy 18:15, 18-19 ^j 3:25 Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. ^k 3:25 Genesis 22:18; 26:4

^l 4:1 Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pamawaka-kizi iki. Ukau'an mishi'o nii kapam pidannao, mawakainao kidaz kadishitan pamawaka-kizi iki. Uruu dikin ii ïto'oran tuukii apostlenao ati. ³Sariapa ïzaamata-kidan ïdyaun. Mazan wachuupun idi'i naa ïna'aka'akan naa ïdyaun taraa-kizai iti, na'ia'a naa ïtaraa-kidan ïdyaun. ⁴Mazan iriba, iriba pidannao mishidan, wuru'u abatainaouz apostlenao kuwaa. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribadinan, 5000, soo daonaioranao karikaonan aita-kaou.

⁵Aizii ba'oran kamoo ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan Jerusalem ii: faadaanao zowaunaanaouz, kazo-wautapainaoz Jewnao, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u. ⁶Annas, Umanawunu'oraz Faadaa, na'ia'o kapam uruu baokopa Caiphass, John, na'iki Alexander tuma. Na'iki na'ia'o kapam ba'oran faadaanao ïtuma, Annas iribannao kida. ⁷Ipai ïnao baokopatinan, udauna'an ïdyuudan naa apostlenao kadishitan pakanaapu'u. ïpishaan naa ïdyaun kaikapa'a: "Kanom aipan ati'o, oo kanom taanii uma'ozakakinaa nii, wuru'u uchi'ika-kidanuz di'oraz daonaiora'a?" ïkian.

⁸Sariapa Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan Peter nyukunuu, na'iki ukian ï'ati, "Öiribannao, wanaobanaanao, na'iki kazowautapainao waunao Israelitenaou. ⁹Ukadishitakidan waunao aizii ukanaapu'u, soo wakamunanun idi na'iki wakamin-

ka'utan idi machi'ikaka'o pidan. Na'iki unao, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u wachi'ika-kidanuz uruu. ¹⁰Aizii öaiapa ipai unao, na'iki ipai Israelitenaou aitanpan. Jesus Christ, tawuru'u Nazareth sanaz, uruu ma'ozakan ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz di'oraz daonaiora'a. Uruu idi utukapan kaimana'a naa aizii ukadishitanpan di'i. Uruu Jesus Christ, unao zowii-kidaniaz, utauka-kidaniaz cross di'iti. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishitakida uruu pamawaka-kizi iki. ¹¹Uruu Jesus dau'ana'o tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-kaou, Tominkaru Paradan kianuz kaikapa'a:

'Wuru'u kuba unao toma-pauzonao kabaun kashadaniaz.

Kaimana'o, na'iki umana-wunu'o kabaun toma-kinao wuru'u,

ipai ba'oran kubanao ai.'^m

¹²"Aonaa ba'oran pidan nii, kazannaata'o nii waunao, di'oraz imi'i baara an, soo bauda'apa Jesus. Uruu Tominkaru dyuudanii, pidannao kazannaatin-kinaa nii, aonaa ba'oran uruu kawanu'o nii."

¹³Tuukii kootowapa-kidauzonao pidannao di'itinpan Peter na'iki John dau'u, usha'apanum kau'an ïtukapa ma'ozaka ïkakuwaapan, aonaa ïtarian. Na'iki ïaitapa aonaa aitapainao pidannao manawun mani ïnao. Udauna'an ïaitapankan naa, Jesus minauda'uitapauzonii ïnao. ¹⁴Mazan ïtukapan idi

kaina'a wuru'u daonaiora chi'ika-kida-kariwaiz kadishitapan na'a Peter na'iki John tuma, aonaa ïaitapan na'apam naa pakian ï'ati. ¹⁵Uruu idi ïdyuudan zii ïkoditakida-kaoo miitiniapa-kizai nazo iki. Udauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kadakotinan naa pa'ati-aaka. ¹⁶Ïkian, "Na'apam nii dii washa'apatan ïdyaun? Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem an aitapan wuru'u ïsha'apatanuz umanawunu'o aimaakan, na'iki aonaa na'itim wamariidin udau'an. ¹⁷Mazan turuu pa'an wamashaatan ïkakuwaapatinan, ïkuwaa iribainan ai ba'oran pidannao di'iti. Wakakinoo shoman

ïdyaun, aonaa kizi'i naa ïkakuwaapatinan powa'a Jesus dau'u pidannao ati." ¹⁸Uruu idi ïdapadan ïdyaun powa'a ati. Na'iki ïkian ï'ati, "Wakakinaowan nii unao, aonaa waabata'azon powa'a ukakuwaapatinan pidannao ati Jesus dau'u. Aonaa masakauda'u."

¹⁹Sariapa Peter na'iki John kian ï'ati, "Ïiribannao, kanom paradan uaitapan Tominkaru aiapa izo'ati-kaoo? Unao paradan, oo uruu paradan? ²⁰Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan wuru'u watukapanii, na'iki waabatanii kida aimaakan dau'oraz."



Umanawunu'oraz Faadaa kakinaowan Peter na'iki John (4:18)

²¹Powa'a zii koshan kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan ïdyaun ma'ozaka'o ida'an. Udauna'an ïmuuda'akan naa ïdyaun. Aonaa ïaitapan na'apam pasha'apatan ïdyaun. Usha'apanum kau'an ipai pidannao, tuukii ïkonaukii-kidan Tominkaru, ïtukapan idi wuru'u umanawunu'o aimakaan sha'apata-kaoz machi'ikaka'o ati. ²²Wuru'u pidan chi'ika-kida-kariwaiz, uwazootani'i naa 40 uwunun.

Mishidainao toriinpan Tominkaru ati, utaa kizi ïma'ozaka-kinaa nii

²³Kootowapa-kidauzonao pidannao muudan dauna'an Peter na'iki John, sariapa ïkiwan paminmishidannao di'iti. Na'iki ipai ïkowaadan ï'ati na'apam faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kian pa'ati. Na'iki ïkowaadan ïkakinaowan paugaru ma'ozaka'o ida'an. ²⁴Mishidainao abatan idi na'apa'o parada-karu, sariapa ïtoriinpan Tominkaru ati, kaikapa'a: "Oo Naobanai umanawunu'o, toma'o aokazi, imi'i baara, paran na'iki ipai wuru'u mashaa-painouuz aokazi ii, imi'i baara'a, na'iki paran baoko ii. ²⁵Kotua'a naa mishi pukaiwaan wadarun, King David, kowaada'o nii puparadan Kaimana'o Doronaa ida'an. Kaikapa sha'atii tawuru'u King David kiauzonuz,

'Kanom dikin ia'o wuru'u
Gentilenaoⁿ to'oranuz?

Na'iki kandii nii pidannao
dakotautan pasha'apatan
ōgaru madiwautapaka?

²⁶Kingnao minziiwan,
ïmizaataakapa'azon,
na'iki ba'oran naobanai-tin-
painao kida baokopatinan
ïtuma,
ïaipan pamashaatan Naobanai
Tominkaru na'iki Christ,
wuru'u puzaamataniaz
kazannaata'o nii
papidanannao.^o

²⁷"Aizii, na'apa'a naa mishi, ukawana'ati watukapan aimakaan kida sha'apaapa-ka. Pontius Pilate na'iki King Herod baokopatinan Gentilenao na'iki Israelitenao tuma, Jerusalem ida'a, ïto'oran dono'oraz Jesus ati. Uruu kaimana'o pupoitoru Christ, uruu puzaamataniaz kazannaata'o nii pupidanannao. ²⁸Mishi pugaru, puwazoota pidan ma'ozakan, mazan soo puaipan kawana'ati'o, na'iki pukashaapan idi'o karikaonan wuru'u pidannao sha'apatanuz Jesus kaikapa'a. Na'iki kotua'ora'a naa pudi'itapan wuru'u pusha'apata-kida'azoonuz uruu kaikapa'a. ²⁹Oo, waNaobanaa, puabata na'apam pidannao dakotan pasha'apatan waunao. Mazan waunao pupoitorunao na'iki pupidanannao, pukaminka'uta waunao, ma'ozaka kizi wakowaadapan puparadan pidannao ati. ³⁰Pukashaapa wakakudan karinainao, kaimana'o pupoitoru,

Acts

ⁿ 4:25 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^o 4:26 Psalm 2:1-2

Jesus ida'an. Na'iki marii kapam washa'apatan Jesus ida'an, umana-wun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan sha'apatan," ikian.

³¹ Ìpaian dauna'an patoriiñpan Tominkaru ati, sariapa amazada nakainan ìbaokopatinapa kizi ii, na'iki ipai Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan ìnyukunuu. Uruu idi ma'ozaka'a naa ìkowaadapan Tominkaru paradan.

Mishidainao ka'idiwaakapan

³² Ipai wuru'u mishidainaouz, ìmashaapan patumaaka ìtaapan panyukunuu, na'iki na'apa kida ìdi'itinan. Aizii pasha'apauz kida, aonaa ìtaapan soo pa'ati'o nii mani karikaonan. Mazan ìka'idiwatan nii ipai pamin-mishidannao kida u'idi. ³³ Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan idi apostlenao, ma'ozaka ìkakuwaapan Naobanai Jesus kadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. Na'iki kaimanaiman Tominkaru kaminka'utan ipai wuru'u mishidainaouz. ³⁴⁻³⁵ Aonaa kanom aimaakan awuta'o nii ì'ai. Usha'apanum kau'an pabi'i kida mishidainao, kaina'a ìzakapun wiizi kida, na'iki ìdapu kida. Aizii ìsellian an ba'oran pazakapun oo padapu, ìna'akan nii wuru'u uwinipinaa kidaz apostlenao di'iti. Apostlenaou'o ni'i naa buuta wuru'u puraataz mishidainao kawana'ati, wuru'u pataka'utinainauz. Uruu idi aonaa ìbaiaapan pazamazin.

³⁶ Aizii mishidainao bii'i kaina'a daonaiora Cyprus san, Joseph kia'o u'uu, mazan apostlenao dakotan

naazu Barnabas kii, (ma'ozakadapa'o pidannao nyukunuu, kia'o wuru'u u'uuaz).

³⁷ Bauda'apa kamoo, Barnabas sellian pazakapun ba'oran pidan ati. Uzakapun kawinipinaata-kaodauna'an, una'akan naa wuru'u puraataz apostlenao di'iti. Na'apa kizi'i naa koshan ìbuutan puraata, mishidainao kawana'ati.

Ananias na'iki udaiaro Sapphira

5 ¹ Kaina'a daonaiora Ananias kia'o u'uu. Udaiaro uu Sapphira kia'o. Ìaipan kapam pataan puraata mishidainao ati'o nii. Uruu idi ìbuutan pa'amazadati, na'iki ìsellinuz. ² Mazan Ananias na'iki udaiaro bauda'apatan panyukunuu aonaa kizi ìtaan ipai daunuuda'u wuru'u puraataz. Udauna'an Ananias makon naa apostlenao di'iti, utaan naa wuru'u puraataz ipai'o kawan mishi. ³ Sariapa Peter kian u'ati, "Ananias, kandii nii pukashaapan Satan kaiwaan pugaru? Satan aipan ati pubuutan puraata pu'idiwau nii, wuru di'iki'i puraata taa-kariwaiz pu'ati puamazadati winipinaa nii. Kandii nii putiwaan pumariidan Kaimana'o Doronaa? ⁴ Pusellian ua'ii wuru'u amazadaz, pu'idiwau wuru'u, na'iki pusellian dauna'anazu, pu'idiwau padamata wuru'u puraataz. Mazan kandii ni'i naa mooko wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa waunao mani wuru'u pumariidaniaz, mazan putiwaan pumariidautan Tominkaru pa'an." ⁵ Ananias abatan idi Peter

paradan na'apa, sariapa udorauta'akan, na'iki umawaka'akan naa. Aizii pidannao, tukapainao na'iki abatainao kida kuwai Ananias mawakan dau'u, tuukii, tuukii itarian. ⁶Sariapa daonaioranao wa'atin, na'iki ibazoobatan naa unanaa kamicha mada idi. Udauna'an ina'akan naazu na'iki idida'ana'akan naa uruu.

⁷Tomunu'iki zaa uruu dau-na'an, Ananias daiaro kaawa'akan naa apostlenao ida'ati, aonaa oaitapan wuru'u paudaiaru mawakanuz. ⁸Sariapa Peter kian o'ati, "Pukowaada o'ati, patumaaka'o wuru'u di'oraz puraata'a? Kaikapauda'u'o wuru'u uamazadati kawinipinaata-kaoz?"

"Oo, na'apa'o wuru'u," okian u'ati.

⁹Uruu idi Peter kian o'ati, "Kandii nii pugaru na'iki pudaiaru tiwaa-kidapan Tominkaru Doronaa? U'itiiman aona'o nii Tominkaru aitapan? Puabata! Kaikin iki'i naa daonaioranao didankainao pudaiaru wa'atini'i. Aizii pugaru'o ni'i naa kapam idida'an." ¹⁰Sariapa odorautakaan na'iki omawaka'akan naa kapam. Aizii daonaioranao kaawan padidanaka-kizi iki Ananias, itukapan udaiaro mawaka'aka'a naa kapam. Uruu idi ina'akan naa onanaa na'iki ididan naazo paudaiaru dazaba'a.

¹¹Uruu idi tuukii mishidainao, Jerusalem iainouz tarian. Na'iki tuukii kapam ba'orainao pidannao

kida tarian, itabatan idi wuru'u imawakanuz na'apa.

***Umanawun kida'o aimaakan
sha'apata-ka***

¹²Tominkaru ma'ozakan ida'an, apostlenao sha'apata umanawun kida'o aimaakan pidannao awun za'a, aona'oraz turuu pidan sha'apatan. Mapuda da'i mishidainao baokopainpauzon Solomon's Porch^P di'ii, Tominkaru Dapu ia'oraz. ¹³Mazan mamishida-kainao pidannao, tuukii itarian pakaawan mishidainao ida'ati, mazan upu'u inaudapan wuru'u isha'apaapanii kidaz aimaakan, na'iki ipai iparadan kaiman idau'an. ¹⁴Mazan una'apan pu'u iriba daonaioranao na'iki zunnao mishidan naa Naobanai Jesus. Uruu idi baokopa'a naa ibaokopatinan kiwiini'o mishidainao tuma. ¹⁵Apostlenao sha'apaapan idi umanawun kida'o aimaakan, sariapa pidannao na'akan karinainao pairibannao, na'iki imuudan idyaun dunapo daawa an, pada'awupa-kizi baara'a kida. Aizii Peter dobatan an na'an idazaba an, iaipan udikin dobatan ipaawa an, ikakuda kizi. ¹⁶Iriba pidannao kasaba'ukinan apostlenao ida'ati, wa'atiinaouz donoi sodi kida di'iki, wuru'u Jerusalem dazaba an kida'oraz wiizainao. Ina'akan karinainao, na'iki oia'o doronai zaamatapaniinao kida, na'iki ipai irinaa kida so'ota-kaoi'ai.

Acts

P 5:12 *Solomon's Porch*: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

***Apostlenao kodita-kida-
kao taraa-kizai iki***

¹⁷Aizii Umanawunu'o Faadaa na'iki uminka'unao, wuru'u Sadduceenaouz,⁹ tuukii ikashauzin apostlenao ati. ¹⁸Uruu idi i'zaamatan i'dyaun, na'iki itaraa-kidan naa i'dyaun. ¹⁹Mazan uruu aiwaka'an, angel, Tominkaru di'iki'o da'atan taraa-kizai paniinomizinaa kida i'ati, na'iki ukodita-kida'akan naa i'dyaun. Ukian i'ati, ²⁰“Umako Tominkaru Dapu iti, ukowaada kizi pidannao ati wuru dau'a'a pa'ina'oraz naa mashaapa-karu.” ²¹Apostlenao izo'ati Angel paradan. Ishawaka zii amazada, inao mako'oka'a naa Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa koshan itominapatin-kidan pidannao.

Aizii Umanawunu'o Faadaa baokopatinan naa paminka'unao tuma, na'iki idapadan naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao miitiniapa-kizai iti. Udauna'an idyuudan naa pidannao taraa-kizai iti, inanaka kizi'i naa apostlenao pa'ida'ati. ²²Mazan dyuuda-kariwainao kaawan taraa-kizai iti, aonaa iikodan apostlenao na'ii, uruu idi i'kiwa'akan naa powaa iti. Ikaawan, sariapa ikian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, ²³“Wakaawan taraa-kizai iti waikoda ipai paniinom kida dadaradinapa pa'idiwaru, na'iki watchmantapainao taraa-kizai, ipai ikadishitapan paniinom

kawana'ati kida. Mazan wamorotan taraa-kizai nazo iti, aonaa waikodan pidannao na'ii.”

²⁴Faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu abatan idi wuru'u ikowaaz, tuukii i'di'itinpan. ²⁵Upu'a'a naa pidan kaawa'akan, kakuwapa'ana'o i'ida'ati. Ukian i'ati, “Uabata okuwaa! Tawuru'u daonaioranao utaraa-kidaniinaouz, kaini'ia'a naa i'dyaun Tominkaru Dapu ii, itominapatin-kidan naa pidannao.” ²⁶Sariapa watchmantapainnao zowaunaa makon paminka'unao tuma, ina'anan wuru'u apostlenaouz, ikootowapa-kida'azon i'dyaun. Mazan kaiman i'zaamatan i'dyaun, usha'apanum kau'an tuukii itarian wunao aia'a abatapainao kidaz ikowaa. Izauda-kidan pazowii-kao paboo-kao ida'an kuba idi, apostlenao dikin ii.

²⁷Apostlenao kaawa-kida-kao dauna'an, ikadishita-kida-kaoa'a naa kootowapa-kidauzonao pidannao kanaapu ati. Na'iki Umanawunu'o Faadaa kian naa i'ati kaikapa'a: ²⁸“Tuukii sha'atii wakakinaowan unao, wakii sha'atii 'aona'a naa waaipan powa'a utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u.' Mazan upu'u zii utominapatin-kidan pidannao. Aizii ipai'i naa Jerusalem ii aka ukuwaa iribainan. Na'iki ipai ukowaadan pidannao ati, waunao wuru'u zowii-kida'oraz Jesus.”

²⁹Sariapa Peter na'iki ba'oran apostlenao kian, kaikapa'a:

⁹ 5:17 *Sadducee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

“Waizo'atin nii soo Tominkaru paradan, mazan pidan paradan, aona'o nii waizo'atin. ³⁰Tominkaru, wadokozu-daunnao mishidauzoniaz, uruu kadishita-kidanii Jesus pamawaka-kizi iki, unao zowii-kidaniaz na'iki utauka-kidaniaz cross di'iti. ³¹Mazan Tominkaru zaamatan na'iki umuudan uruu padiwa'ora antanapu, umanawunu'o Naobanai nii, kazannaata'o nii ipai pidannao. Na'iki uruu ida'an kizi waunao Israelitena tanawatinan wa'oian ai, na'iki uruu ida'an kizi wa'oian mainaabata-ka'o wa'ai. ³²Mishi'o wuru'u kuwaiz, waunao waaitapa na'iki watukapa uruu kakupa. Uruu idi'o wakakuwaatinan udau'u. Na'iki Kaimana'o Doronaa, Tominkaru taaniaz ipai mishidainao kawana'ati, uruu kapam kainaabata'o pidannao ati mishi'o wuru'u kuwai Jesus dau'u kida'oraz.”

³³Kootowapa-kidauzonao pidannao abatan idi wuru'u iparadanuz kaikapa'a, tuukii ito'ora'akan. Iaipan naa apostlenao zowiaka-ka'o ³⁴Mazan kaina'a pidan Pharisee-nao^r bii iki'o, Gamaliel kia'o u'uu, na'iki uruu tiichaapauzo Moses kakinaorii dau'u. Ipai pidannao naudapan uruu. Sariapa ukadishitan na'iki udyuudan apostlenao kodita-kida-ka'o zii miitiniapa-kizai iki. ³⁵Udauna'an ukian naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao ati, “Öiribannao Israelitena, uabata õparadan. Udi'itinapa zii shoman

kiwiin usha'apatan ua'ii di'oraz daonaioranaou'u. ³⁶Kotua'a naa na'apa sha'atii tawuru'u Theudas kaawauzonuz. Uruu dono udakotinpan umanawunu'o pidan nii, na'iki iriba sha'atii uzaamatan papidanannao nii. Uikoda 400 pidannao zaamatanin u'idi'iti. Mazan bauda'apa kamoo uzowii-ka'o, uruu idi ipai upidanannao makoobi'iinan, atii na'apa karikaonan imainaabatanin.

³⁷“Uruu dauna'an Judas, Galilee Baara san, uaipan pamizaataakapan Rome sanna tuma, isaadapan dono ipai pidannao uu.^s Iriba sha'atii uzaamatauzon papidanannao nii. Mazan na'apa koshan uzowii-ka'o. Aizii upidanannao, ipai imakoobi'iinan kapam.

³⁸“Ukau'an õkia'azon u'ati, wunao dau'ana'a di'oraz pidannaou'u, aonaa umashaata'ana'a idyaun pakaudin-kizi ai. Umuuda mishi'oraiman idyaun, marii imakon. Aizii isha'apaapan an wuru'u aimaakan kidaz paaipan kawana'ati karikaonan, na'apa'o nii kapam imainaabatanin. ³⁹Mazan aizii umishiin an mishi isha'apaapan wuru'u aimaakan kidaz Tominkaru aipan kawana'ati, aona'o nii uka'iitan umashaatan idyaun. Na'iki utarubai-tinpan ni'i naa Tominkaru ati,” ukian i'ati.

⁴⁰Sariapa mishi uparadan na'apatan inyukunuu. Udauna'an idapadan naa apostlenao powa'a

^r 5:34 *Pharisee*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

^s 5:37 Rome sanna saadan ipai pidannao uu tax puraatannaa zaamata'azoo-ka'o idi.

ati koshan, na'iki ĩba'izii-kidan naa ĩdyaun. ĩba'izii-kaŋ dauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan naa ĩdyaun tuukii. "Aonaa waaipan ukakuwaatinan powa'a Jesus dau'u," ĩkian apostlenao ati, mazaan ĩmuuda'akan naa ĩdyaun.

⁴¹Uruu idi apostlenao kodita'akan naa kootowapa-kidauzonao pidannao bii iki, tuukii ĩkonaukian. Usha'apanum kau'an ĩaitapa Tominkaru wuru'u kashaapa'oraz ĩantamikita-kaŋ Jesus dikin ii. ⁴²Īpai kamoo apostlenao tominapakidan pidannao, na'iki ĩkowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii, na'iki ĩdapu kawana'ati kida. ĩkowaadapan ĩ'ati, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.^t

*Pidannao zaamata-kaŋ
kaudinainao nii*

6 ¹Uruu dauna'an iriba'a naa Jewnao, Israel anainaou, mishidan. Iriba kapam baokoinao Jewnao mishidan, wa'atiinao kidaz ba'oran amazada iki, ĩparadanii-tani'i naa Greek paradan. ĩnao to'orainpan, na'iki ĩkaakapautan pamin-Jewnao, wuru'u Israel an kida'oraz ĩmashaapan. Usha'apanum kau'an ĩpai kamoo wanyukunui oo puraata buutauzo-kaŋ zunnao ati, wuru'u mawakainao kidaz naa ĩdaiarunao. Mazaan ĩkian aonaa ĩtaan patumaaka wanyukunui oo puraata wunao ati'i Jewabanao paradanii-

ta'oraz naa Greek paradan. ²Uruu idi 12 apostlenaou, baokopatin-kidan ĩpai mishidainao, na'iki ĩkian ĩ'ati, "Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan Tominkaru paradan, soo wabuutan dikin ii karikaonan puraata oo wanyukunui. ³Uabata ōiribannao, uikoda mishi'oraiman 7 daonaioranao unao bii iki, Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapaniinao ĩnyukunuu, na'iki aitapaabainao. Marii kizi ĩnao buuta'o nii puraata na'iki wanyukunui. Uru'o ni'i naa ĩkaudin-kizi nii. ⁴Aizii waunao pakawanu'o nii pa'an wakaudin, watoriinpan nii Tominkaru ati, na'iki watominapakidan nii pidannao uparadan dau'u."

⁵Īpai pidannao nyukunuu na'apan apostlenao paradan kawana'ati. Uruu idi ĩzaamatan Stephen, mishida'o manawun Tominkaru uruu, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapanii unyukunuu. ĩzaamata kapam Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas na'iki Nicolas Antioch san, uruu Gentile, mishida'o Tominkaru na'apa Jewnao kawan, na'iki uruu mishida'ora'a naa kapam Jesus. ⁶Udauna'an mishidainao na'akan naa wuru'u pidannao pazaamataniinaou, apostlenao di'iti. Uruu idi apostlenao muudan paka'u ĩ'ida'a, na'iki ĩtoriinpan Tominkaru ati, ukamin-ka'uta kizi ĩdyaun.

⁷Udauna'an powa'a zii Tominkaru Paradan abata-kaŋ na'iki

^t 5:42 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

uiribainan naa. Uruu idi Jerusalem ia'o mishidainao iribainan powa'a zii manawun, na'iki iriba kapam na'iainao faadaanao izo'atin Tomin-karu paradan, pamishidan ida'an Jesus.

Stephen kootowapa-kida-ka

⁸Tuukii Tominkaru kaminka'utan Stephen, utaa uma'ozaka-kinaa nii. Uruu ida'an usha'apata pabi'inaaka umanawun kida'o aimaakan, iriba'o pidannao awun za'a. ⁹Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kashadaakapan Stephen tuma, ukuwaa kida dau'an. Inao wuru'u zaamatinpainaouz wuru di'iti'i, dakota-kariwaiz, Poitorui-daunnao^u Synagoguegan kii. Inao wa'atinaouz Cyrene iki, ba'orainao Alexandria iki. Pabi'i kida ba'oran pidannao wa'atin wiizai kida di'iki Cilicia na'iki Asia Baara iki kida'o.

¹⁰Mazan Stephen aitapa powa'a zii manawun i'ai, usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaina'an idi utuma. Uruu idi aona'a naa iaitapan na'apam naa padako'atin uparadan. ¹¹Uruu idi i'zaamatan daonaioranao mariidina'o nii Stephen dau'u. Kaikapa'a wuru'u idyuuadanuz imariidinan: "Waabatanii Stephen dakoopan Moses na'iki Tominkaru dikauda'o ida'an." ¹²Sariapa mishi pidannao to'ora'akan, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori

dau'u, tuukii i'to'oran Stephen ati. Udauna'an i'zaamata'akan naazu na'iki ina'aka'akan naazu ipai Jewnao zowaunaanao kanaapu iti. ¹³Na'iki na'ia'a naa koshan idyuu-dan pidannao mariidinan Stephen dau'u kootowapa-kidauzonao kanaapu'u. Kaikapa'a wuru'u pidannao mariidinanuz: "Di'oraz pidana'a, karikaonan da'i udakoopan Tominkaru Dapu, na'iki wakakinaorinaa Moses taanii kidaz wa'ati. ¹⁴Waabatanii ukian, Jesus Nazareth san kaboo'b'ian nii Tominkaru Dapu, na'iki upana'adan nii ipai waunao kaduz, Moses taanii kidaz wa'ati wamashaapa-kinaa nii." ¹⁵Sariapa pidannao, abatapainao, awunupa'akan Stephen awun baara iti, na'iki itukapan uawun baara kanada, ikodanii angel awun baara.

Acts

Stephen kakuwaapan Jewnao zowaunaanao ati

7 ¹Sariapa Umanawunu'o Faadaa kian Stephen ati, "Mishi'o kaiwuru'u iparadan pudau'u kida'oraz?"

²Stephen dako'atin iparadan kaikapa'a: "O'inawuzunao, uabatan nii o'paradan odako iki aizii. Kotua'a naa, Tominkaru umana-wunu'oraz manawun aidinauzon wadarun Abraham ati, umashaa-pan dono'oraz zii Mesopotamia ii. ³Uruu dono sha'atii ukian Abraham ati, 'Pumako di'oraz puwiizi di'iki'i, na'iki puwa'aka pui'ribannao. O'na'a-

^u 6:9 *Poitorui-daunnao*: Pidannao toriauzo-kariwainao poitorui nii, udauna'an imuuda-kaoa'a naa powaa iti.

kan nii pugaru ba'oran amazada iti.^v

4“Uruu idi Abraham makon, na'iki uwa'akan pamashaapa-kizi tawuru'u Chaldiannao wiizaitapaniaz. Utuzutinan naa Haran iti, na'ii zii ukawiizitinan, na'ia'a naa udaru mawakauzon. Uruu dauna'an sha'atii Tominkaru dyuudan naa koshan utuzutinan wuru ida'ati'i di'oraz amazada'a unao mashaapakiziz naa. ⁵Mazan uruu dono aona'o zii sha'atii Tominkaru taan amazada Abraham idiwau nii. Mazan ukowaadan Abraham ati, pataan nii u'ati na'iki ipai udainao ati, wuru'u di'oraz amazada'a. Uruu dono aona'o zii Abraham dani nii.

6“Ba'oran dono Tominkaru kian u'ati, 'Pudainao kawiiizitinan nii zii ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka. Na'ia'o ni'i naa ipoitortuitapa-ka'o, na'iki tuukia'o nii ipataka'uta-ka'o atii 400 wunu. ⁷Mazan opataka'utan nii pidannao wuru'u poitoruitapainauz idyaun. Uruu dauna'an okodita-kidan nii ipai pudani-daunnao Egypt iki, na'iki iwa'atin nii da'ati'i di'oraz amazada ida'ati. Na'a'o ni'i naa pa'an imanawuntapan ogaru,' kia'o wuru'u Tominkaru kiauon u'ati.^w ⁸Na'iki kaikapa'o koshan Tominkaru kiauon Abraham ati'i:^x 'Oaipan nii pugaru na'iki ipai pudainao daonai-

oranao choota-kidinan,^y na'iki ipai idainao diina'iti'i, na'apa'o nii pa'idiwaru ina'apata-ka'o. Uruu ida'ana'o nii utukapa-kidan opidanannao unao, na'iki mishi uizo'atin oparadan.^z Na'apa'a naa mishi Abraham sha'apatan aimakaan. 8 kamoo udani Isaac shakatan dauna'an, uru'u naa uchoota-kidanuzu Tominkaru dyuudan kawana'ati. Aizii Isaac dani Jacob, na'apa kapam uchoota-kidanuzu. Aizii Jacob dainao 12 sha'atii daonaioranao, ipai inao na'apa kapam ichoota-ka'o. Inao di'iki'o sha'atii wadarunnao tominan.

9“Uruu Jacob dainao sha'atii tawuru'u selliauzoz padawu'ichan Joseph Egypt iti poitorui nii ikishauzin idi u'ati.^a Mazan karikaonan da'i Tominkaru kaminka'utauzon uruu, ¹⁰dikauda'o aimakaan sha'apan an u'ati. Aizii tawuru'u king, Egypt san dapada-kidauzon dono'oraz Joseph pa'ida'ati, Tominkaru tukapa-kida king^b ati wuru'u Joseph, kaimana'o na'iki aitapaaba'o pidan. Sariapa king zaamatan Joseph udaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii ipai Egypt Baara sanna'o, na'iki awunuu-tapa'o nii ipai usha'apauz kida.

11“Udauna'an sha'atii zamazi kaawan ipai Egypt ii aka, na'iki ipai Canaan^c ii aka. Tuukii sha'atii pidannao dopian. Na'iki wadarun-

^v 7:3 Genesis 12:1 ^w 7:7 Genesis 15:13-14 ^x 7:8 Tominkaru kiauon Abraham ati'i: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. ^y 7:8 choota-kidinan: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. ^z 7:8 Genesis 17:10-14
^a 7:9 Genesis 37—50 ^b 7:10 king: ipai pidannao zaamata-kariwai king nii Egypt ii, idakota-ka'o Pharoah kii. ^c 7:11 Canaan: uruu dakota-kariwaiz Israel kii.

nao, tuukii ïdopian kapam, aona'a naa ïikodan pawanyukunuu nii. ¹²Mazan Jacob abata kaina'a pa'an wanyukunui, zaishi kaduz kida selli-apa-kaao Egypt ii. Uruu idi Jacob dyuudan paudainao, Joseph tuunizinao toria'anan wanyukunui Egypt iti. ¹³Ba'oran dono ïmakon koshan, uruu u'itamautannaa ïtoriina'anan na'iti. Uruu dono'o naa sha'atii Joseph kowaadan pa'inawuzunao ati kanom wuru'u paugaruz. Na'iki na'apaini'i naa king abatan Joseph iribannao dau'an. ¹⁴⁻¹⁵Uruu dono'o tawuru'u Joseph dapada-kidauzonuz padaru na'iki ipai pairibannao. ⁷⁵uiribannao baokopatinan, ipai ïmakon Jacob tuma Egypt iti. Na'ia'a naa sha'atii Jacob mawakauzon, na'iki udainao ipai kapam ïmawakan na'ii. ïnao wuru'u wadarunnaouz. ¹⁶Mazan ipai sha'atii ïdandaunnao na'akan ïnanaa kida, da'ati'i wawiizi Shechem ati. Wuru ida'ati'i baaranaiz, Abraham toriauzoniaz Shechem ii, Hamor dainao ai, puraata idi'oraz ukawinipinaatauzon.

¹⁷“Aizii wuru'u kamoo maonapatan dono'o naa, Tominkaru mishia'azoonuz naa paparadan utauzoniaz Abraham ati, uruu dono iriba'ora'a naa utakaan-daunnao Egypt ii. ¹⁸Na'iki na'apain ba'orani'i naa King-tinan Egypt ii, aona'a naa uaitapan Joseph dau'an. ¹⁹Uruu idi udorotan naa pa'antamikita-kinaa nii wadarunnao. Uruu dono'o naa upataka'utan naa ïdyaun tuukia'o ida'an, uduyudauzonuz ïkabootan

paudainao amazada iti shakatainaouz zii, ïmawaka kizi.

²⁰“Uruu dono'o Moses shakatauzonuz, konaunam sodi'o koraidaonaa. Idikinauda'u kauzu sha'atii padaronao taapan na'iki ïdizapan uruu padapu ii, udauna'an aonaa na'itim naa udiza-kaao. ²¹Uruu idi ïkodita-kidan naazu padapu iki, mazan king dani zunaaba ikoda sha'atii wuru'u koraidaonaaz. Uruu idi ozaamatanuzu na'iki odyaupaitanuzu kaiman, na'apa paudani kawan manawun. ²²Kaimanaiman sha'atii tiichaanao tominapa-kidan Moses, ukau'an kaiman-daun uaitapan wuru'u Egypt Baara sannaou aitapanii kidaz. Na'iki uruu paraaba'o manawun, na'iki uaitapa pasha'apatan pabil'inaaka kida aimakaan.

²³“Bauda'apa kamoo, Moses makon uawunuuta'anan pairibannao Israelitenaouz. Uruu dono uikodani'i naa 40 uwunun. ²⁴Ukaawan ïkaudin-kizi iti, utukapa Egypt san ba'iziautapan Israelite. Sariapa Moses kaunaatan wuru'u pairiban ba'izii-kaooz, uruu idi uba'izia'akan naa Egypt san atii umawakan. ²⁵Moses itiiman shaa pairibannao aitanan nii Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru kazannaata'o nii ïdyaun, mazan aonaa ïdi'itinpan na'apa.

²⁶“Ba'oran kamoo, Moses tukapan dya'utam Israelitenaou mizaataakapan. Sariapa umakon ï'idi'iti utiwaan pakaimanaakakidan ïdyaun. Ukian ï'ati, ‘Uabata õiribannao, aonaa umizaataakapa'ana'a, oo umashaapa'ana'a uiriban atiaaka kaikapa'a.’

27 “Mazan wuru'u ba'iziautapa'o-raz pairiban, sariapa ukida'uka'akan Moses na'iki ukian u'ati, 'Aonaa puzaamata-ka'o kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan. 28 Puzowia'azon sha'a oġaru, puzowian kawan Egypt san munumun?'^d 29 Moses abatan idi una'apan, sariapa utaria'akan. Uaitapa ba'oran pidannao aita-pa'akani'i naa wuru'u uzowiinuz pidan. Sariapa Moses kidoopan Egypt iki, umakon atii Midian iti. Na'ia'a naa umashaapan, tawarai nii, atii umazidan naa na'ii sanaaba tuma. Dya'utam sha'atii ĩdainao daonaioranao.

30 “40 wunu dauna'an sha'atii, angel aidinauzon Moses ati, tikazi maodapan kazamaka'o ko'ori'o di'iki, mapidantaka'o amazada baara ii, maonapa'oraz midukuo Sinai ii. 31 Tuukii sha'atii Moses di'itinpan, utukapan idi kazamaka'o maodapan udaru. Sariapa umaonapadinan na'iti, utukapa'azonuzu kaimanaiman. Upu'u uabatan Naobanai Tominkaru paradan pa'ati. 32 “Oġaru pudarunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob Tominkaru, ukian. Tuukii Moses naka-nakaan patarian idi, na'iki aona'a naa uka'iitan paawunuupa'akan tikazi di'iti.^e

33 “Udauna'an Naobanai kian naa Moses ati, 'Puso'ota pudazkida, umanawunu'o baara'a'o wuru'u pukadishitapanuz, oġaina'an idi da'a'a. 34 Mishi oġtukapa

na'apam Egypt Baara sanna'o pataka'utan oġpidanannao udawunu'iti manawun. Oabata ĩdopian tuukii o'ati, uruu idi'o oaidinan pu'ati, oġkazannaata'azon idi ĩdyaun. Aizii oġdyuudan nii pumakon Egypt iti, kia'o wuru'u Tominkaru kiauzon Moses ati.”^f

35 Stephen kian koshan ĩ'ati, “Uruu Moses tawuru'u kaminka'uta'azo'oraz pairibannao Israelitena'o. Mazan ĩkian sha'atii u'ati, 'Aonaa puzaamata-ka'o kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan.' Mazan paaipan ati Tominkaru dyuudan Moses kazowautapa'o nii, na'iki kazzannaata'o nii ĩdyaun ĩpataka'uta-ka'o ai. Tominkaru zaamatan uruu, angel aidinan ida'an u'ati tikazi maodapa'o di'ii. 36 Ukau'an uruu Moses tawuru'u kodita-kida'oraz wadarunnao Egypt iki. Tominkaru ida'an ma'ozaka sha'atii, Moses sha'apatan pabi'inaaka umanawun kida'o aimaakan pakodita-kida-kinaa nii ĩdyaun Egypt iki, atii utaraukaidan paran ĩ'ati, dakota-kariwaiz Red Sea kii. Na'iki'i naa sha'atii una'akapan ĩdyaun mapidantaka'o amazada baara an. Usha'apata umanawun kida'o aimaakan na'ii'aka, atii 40 wunu. 37 Uruu Moses tawuru'u kiauzoz ipai Israelitena'o ati kaikapa'a: 'Tominkaru zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, na'apa oġaru kawan.’^g 38 Na'iki uruu Moses tuma'o sha'atii

^d 7:28 Exodus 2:14 ^e 7:32 Exodus 3:6 ^f 7:34 Exodus 3:5, 7-8, 10
^g 7:37 Deuteronomy 18:15

tawuru'u wairibannao Israelite kasaba'ukinauzonuz mapidantaka'o amazada baara ii. Uruu dono'o sha'atii angel Tominkaru di'iki'o paradauzonuz Moses ati midukuo Sinai paawa ii. Utaan dono'oraz Moses ati kakinaorii, kaimana'o mashaapa-kinai ni'o, udobata-kidan ni'o wadarunnao ati, na'iki waunao ati'o kapam. ³⁹Mazan upu'u aona'a naa ñaipan Moses pazowaunaa nii, uruu idi aona'a naa ñizo'ati'izon uparadan. Mazan ñnyukunuu Egypt iti pa'idiwaru, tuukii ñkiwa'azon powaa iti.

⁴⁰“Moses na'ian pu'u zii midukuo Sinai ii Tominkaru tuma, uru'u naa pidannao kian Aaron ati, 'Putoma'a naa watominkarunnao nii, kazowautapa'o ni'i naa waunao. Usha'apanum kau'an aonaa waaitapan na'iam naa Moses koditakida'oraz waunao Egypt iki,' ñkian.^h ⁴¹Uruu dono'ora'a naa tawuru'u ñtomauzonuz patominkarun nii, ñtomanuzu na'apa tapi'iza kawan. Udauna'an ñkawaodan naa kaznizo, pataan ni'i naa patominkarun ati. Udauna'an ñkasaba'ukinan naa udazaba an, uruu ñkonaukiitin-kidan naa wuru'u patomaniaz patominkarun nii.

⁴²“Tuukii Tominkaru to'oran ñ'ati. Uruu idi umarina'ata'akan naa ñdyaun. Marii kizi'i naa ñtorinpan patominkarunnao ati kida'a naa karikaonan, wuru'u doko ii kida'oraz, kamoo, kauzu, na'iki wizinao kidaz. Uruu kawana'ati'o tawuru'u

Tominkaru prophetinnao saadauzoniaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadauzonii kianuz:

‘Unao Israelitena, karikaonan da'i utaan na'iki ukawaodauzon uzainao, uchi'ikapauzon dono'oraz 40 wunu, mapidantaka'o amazada ii aka.

Mazan aonaa õgaru ati'o mani da'i tawuru'u ukawodauzonuz uzainao,

⁴³ soo utominkarun Molech ati'o karikaonan.

Uruu unao na'akapauzonii padapunaa tuma.

Na'iki una'akapauzonii kapam ba'oran utominkarun Rephan,

wizi kawanu'oraz utoman.

Ñnao utomanii kidaz

utominkarunnao nii,

ñnao ati'o karikaonan, tawuru'u utoriinpaazonuz.

Uruu idi õkashaapan nii utarubanao zaamatan unao,

marii kizi ñna'akan unao munapo, munapo ba'oran amazada iti,

Babylon dawun itinapu.’”ⁱ

⁴⁴Stephen kian koshan, “Kotua'a naa, wadokozu-daunnao chi'ikapauzon dono'oraz mapidantaka'o amazada di'ii'aka, ñna'akapauzonii patuma Tominkaru kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Uruu ñnyukunuitapa-kinna Tominkaru

^h 7:40 Exodus 32:1 ⁱ 7:43 Amos 5:25-27

karu kaina'an patuma. Utoma-kaon na'apa Tominkaru kowaadauzon kawana'ati'o, na'iki uaida-kidan kawana'ati'o Moses ati wuru'u ukakinaori pakarannaa dapunaa toma-kaoz. ⁴⁵Kotua'iki uruu dauna'an, Joshua na'akan na'iki ukazowautapan dono'o naa wadokozu-daunnao, taa-kariwai'i naa sha'atii i'ati Tominkaru kakinnaori pakarannaa padapunaa tuma, i'darunnao dobata-kidani'i naa i'ati. Na'iki uruu dono'ora'a naa sha'atii tawuru'u Tominkaru waatauzonuz pawii ai Gentilenaon. Uruu amazada'a naa sha'atii wadarunnao zaamata pawii nii. Na'iki na'iti'i naa ina'akauzon Tominkaru kakinnaori pakarannaa, padapunaa tuma. Na'ia'a naa sha'atii utaapa-kaon atii David king-tinan di'iti. ⁴⁶Kaiman sha'atii Tominkaru nyukunuu David ati, na'iki uruu pishauzoz Tominkaru, uaipan patoman kabaun u'ati, Israelitenaon Tominkarunuz. ⁴⁷Mazan David dani, Solomon atii naa pa'an Tominkaru toma-kidauzon padapu nii.

⁴⁸“Mazan waaitapa, aonaa Tominkaru umanawunu'oraz mashaapan kabaun pidan tomanii nazo'o. Kaikapa sha'atii tawuru'u prophet saadanii kian:

⁴⁹‘Aokazi, uruu onaobanai-tinapa-kizi tabanaa.

Aizii imi'i baara, uruu o'saaba-tapa-kizi karikaonan okidiba. Sha'apa'oram nii mooko kabaun putoma o'ati?’

Naobanai kian.

‘Turuu mooko puaitapan putoman kabaun o'soo-kapa-kizi nii?

⁵⁰ Aonaa mooko otomanii mani oka'u idi ipai wuru'u aimakaan kidaz?’ ”j

⁵¹ Udauna'an Stephen kian koshan kootowapa-kidauzonao pidannaon ati, “Mishi unao dadara unyukunuu. Aonaa umishida'azon Tominkaru, na'iki aonaa uabata'azon uparadan. Na'iki tuukii udikintapan Kaimana'o Doronaa, na'apa manawun unao, udarunnaon kawan. ⁵² Inao ipai i'antamikitan Tominkaru prophetinno. Atii izowiauzo nii wunaou'u kowaadapauzonaouz Tominkaru dyuuda'azon dau'an Kaimana'o Papoitoru. Udyuuda'a naa mishi wuru'u papoitoruz, uru'u naa tawuru'u unao zaamata-kidaniaz na'iki uzowii-kidaniaz. ⁵³ Unao atii'o padamata ipai kakinaorii taa-kaon, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz angelnao kowaada-kidan udokozu-daunnaon ati. Mazan upu'u aonaa uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz,” ukian.

Stephen zowii-kaon

⁵⁴ Iabatan idi Stephen para-dan na'apa, tuukii i'to'ora'akan u'ati na'iki ikuzowan paudako. ⁵⁵ Mazan ma'ozaka Stephen nyukunuu Kaimana'o Doronaa aipan ati. Uawunuupan doko iti aokazi iti,

utukapa kanada Tominkaru umanawunun kanadapan na'ii, na'iki utukapa Jesus kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ⁵⁶Uru'u naa ukian kootowapa-kidauzono pidannao ati, "Utukapa! Aokazi da'atinan, na'iki otukapa Daonaiora Aokazi Iki'o^k kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu."



Stephen boo-ka, Saul awunuu-tapan pu'u (7:57-58)

⁵⁷Sariapa kootowapa-kidauzono pidannao kadakoina'akan, itaratan pakinao kida uparadan ai. Na'iki izaamata'akan naa uruu. ⁵⁸Udauna'an ikozoota'akan naa uruu wiizai dawun iti. Na'ia'a naa inaraka'akan naa pashooton kida. Kaina'a pidan, Saul kia'o u'uu. Uruu ati'i naa iawunuutapa-kidan pashooton kida. Na'ia'a naa iboowautapan Stephen kuba idi, aonaa masakauda'u mani.

⁵⁹Mazan upu'u Stephen toriipan. Ukian, "Onaobanaa Jesus, puzaamata odoronaa." ⁶⁰Udauna'an

ukodoru'ukan na'iki uparadan diiwa'o ida'an. "Onaobanaa, mana'a pupataka'uta'ana'a idyaun pa'orian dikin ii," ukian. Uru'u naa mazan umawaka'akan naa.

8 ¹Kaiman Saul ati Stephen zowii-ka.

Saul pataka'utan mishidainao

Stephen zowii-ka dauna'an, powa'a zii manawun mishidainao pataka'uta-ka Jerusalem ii. Uruu idi mishidainao kidoopaabi'inaan Judea Baara iti kida, na'iki Samaria Baara iti kida. Mazan apostlenao aonaa ikidooan pa'an. Ina'ian zii Jerusalem ii. ²Kaina'a pidannao na'ii mishidainao Tominkaru. Tuukii inyukunuu kasha'oran Stephen zowii-ka idi. Udauna'an ididan naazu, na'iki imuraan uruu tuukii. ³Mazan Saul, tuukii uaipan pamainaabatan mishidainao. Uruu idi umakon idapu kawana'ati kida. Uikodan dono mishidainao, daonaioranao na'iki zunnao, ukozootan nii idyaun padapu iki, na'iki utaraa-kidan ni'i naa idyaun.

Philip kakuwaapatinan daua'o Samaria ii aka

⁴Aizii mishidainao wuru'u kidoopainaouz Jerusalem iki, ikowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati pamakopakizi kawana'ati. ⁵Aizii Philip, umakon donoi Samaria iti, na'ii'aka'a naa ukowaadapan Kaimana'o Kuwai

^k 7:56 *Daonaiora Aokazi Iki'o*: Na'apa'o Jesus kiauzon padau'an. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu masha'apannaada-kinao ida'a.

pidannao ati Christ¹ dau'u. ⁶Iriba da'i pidannao kasaba'ukinan, na'iki tuukii ĩabata'azon Philip kuwaa kaimanaiman. Usha'apanum kau'an ĩtukapan idi Philip sha'apatan iriba umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan sha'apatauzon. ⁷Iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao di'iki. Na'iki diiwa ĩkada-koinan wuru'u ĩkoditanuz pidannao di'iki. Na'iki iriba uchi'ika-kidan pidannao machi'ika-kainao na'iki tokooza'uupainao. ⁸Uruu dono tuukii pidannao konaukian na'ii.

⁹Aizii Samaria ii kaina'a marunao, Simon kia'o u'uu. Kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pamarunaowiinpan ida'an. Na'iki uruu tuukia'o u'atadinpan na'iki udakotinpan aitapa'o pidan nii. ¹⁰Ipai pidannao Samaria ii, waranuitapa-kariwainao, na'iki umanawun-tinpainao, tuukii ĩmishidan Simon. Uruu idi ĩkian udau'an, "Tominkaru di'iki'o uikodan wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-kinai." ¹¹Tuukii ĩmishidan marunao, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pasha'apaapanii kida aimaakan dau'u pamarunaowiinpan ida'an.

¹²Aizii Philip, ukowaadapan idi'i naa ĩ'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki Jesus uruu mishi'o Christ. Uruu idi zunnao na'iki daonaيرانao mishidan Philip kuwaa, na'iki ĩchikaawunuinan naa. ¹³Aizii

Simon, umishida Philip kuwaa, uruu idi uchikaawunuinan naa kapam. Uruu dauna'an karikaonan umakon na'iki uchi'ikapam Philip dawu'ati. Na'iki tuukii udi'itinpan, utukapan idi na'apam Philip sha'apatan umanawun kida'o aimaakan.

***Kaimana'o Doronaa morotinan
Samaria Baara sannao***

¹⁴Aizii apostlenao Jerusalem iainao abata'a naa wuru'u Samaria Baara sannao mishidanuz Tominkaru Paradan, uruu idi ĩdyuudan Peter na'iki John ĩ'idi'iti. ¹⁵ĩkaawan dauna'an, uru'u naa Peter na'iki John toriinapa-kidan mishidainao Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa morotinkizi ĩdyaun. ¹⁶Usha'apanum kau'an Philip chikaawunuuni'i naa ĩdyaun, ĩmishidan idi Naobanai Jesus, mazan aonaa zii Kaimana'o Doronaa nii ĩ'ida'a. ¹⁷Uru'u naa Peter na'iki John muudan paka'u ipai wunao ida'ati'i mishidainauz, sariapa Kaimana'o Doronaa morotinan ipai ĩdyaun.

Simon toria'azon ma'ozaka-kinai

¹⁸Aizii Simon, wuru'u marunao-tinpauzoz, udi'itapan wuru'u Kaimana'o Doronaa morotinanuz mishidainao, apostlenao muudan ida'an paka'u ĩ'ida'a. Sariapa utaa'azon puraata apostlenao ati. ¹⁹Ukian ĩ'ati, "Utaa kapam õ'ati wuru'u ma'ozaka-kinaiz, na'apa kizi kapam Kaimana'o Doronaa morotinan ipai õpishatanii pidannao."

¹ 8:5 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁰Mazan Peter kian u'ati, “Marii Tominkaru mainaabatan pupuraatan putuma. Pu'itiiman toriauzo-kariwai puraata ida'an wuru'u ma'ozaka-kinai, mawinipinaa-daunu'oraz Tominkaru taan? ²¹Aonaa turuu pukaudinan watuma Tominkaru paradan dau'u. Usha'apanum kau'an Tominkaru aitapa punyukunuu, uaitapa pudi'itinpan pana'iti karikaonan. ²²Ukau'an pumarina'ata'a naa wuru'u pudi'itinapanuz oia'o dau'u, putoriinapa na'iki pupishaa Tominkaru, panaadon uso'otan nii wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz aimakaan pudi'itapan. ²³Usha'apanum kau'an otukapa tuukii manawun pukishauzin waunao ati, na'iki tuukii manawun pusha'apata'azon oia'o, oia'o zaamatapan idi pugaru kaimanaiman,” ukian.

²⁴Sariapa Simon kian i'ati, “Ōaiapa utoriinpan Naobanai ati odau'an, aonaa kizi dikauda'o aimakaan sha'apan o'ati, pukian kawan.”

²⁵Aizii Peter na'iki John ipaian dauna'an pakowaadapan ipai paabatanii, na'iki patukapanii kida Naobanai Jesus sha'apaapauzon, na'iki ikowaadapan dauna'an uparadan kida, ikiwan naa Jerusalem iti. Mazan pakiwapa-kizi an ikowaadapaanan naa Kaimana'o Kuwai pidannao ati, iriba wiizainao kawana'ati, Samaria ii aka kida'oraz.

Philip na'iki Ethiopia san dau'a'o

²⁶Bauda'apa kamoo, angel, Tominkaru di'iki'o, kian Philip ati, “Pumako Jerusalem iki'o dunapo di'iti, Gaza iti'oraz mako'oraz mapidantaka'o amazada an.”



Acts

Philip na'iki Ethiopia san sakanatapan tarara zo'o (8:26-31)

²⁷Sariapa Philip minziiwan na'iki umakon naa padyuuda-kizinao iti.

Kaina'a umanawunu'o Ethiopia san, ukiwapaanan patararan ida'an padapu iti. Uruu taapa'o Ethiopia ia'o naobanaiaba puraatan.^m Umakonkan Jerusalem ii, uchoochiipankan Jewnao tuma. ²⁸Pakiwapaanan pu'u, uaitaapaanan kaarita ida'a kotua'o kuwai prophet Isaiah saadan.

²⁹Aizii Philip kaawan naa dunapo iti, padyuuda-kizinao iti. Na'ii Kaimana'o Doronaa kian u'ati, “Pumaonapadin kindi'ia'o-

^m 8:27 Ethiopia ii, udaru'o naobanaiaba oo Queen, odakota-kao Candace kii.

raz tarara di'iti'i, pumako kizi udaawata.”

³⁰Uru'u naa Philip mako'okan naa kadimana'o ida'an. Ukaawan tarara di'iti, uabatan Ethiopia san aitaapan wuru'u prophet Isaiah saadaniaz. Sariapa Philip pishaanuzu. Ukian u'ati, “Puaitapanii na'apa'oram dau'ati'o wuru'u puaitaapaananiazu?”

³¹Sariapa ukian u'ati, “Aonaa õaitapan. Õaitapa mani soo pidan kowaadan an kaimanaiman õ'ati.” Udauna'an udapadan naa Philip, upaidin kizi patuma patararan zo'ati. Uruu idi Philip zaidan na'iki usakanata'akan naa udaza-ba'a. ³²Aizii wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan uaitaapaananiaz kaikapa'ora'a:

“Una'aka-ka'o na'apa
kaznizo na'aka-ka'o
kawanu'o
pazowia'azoo-kizinao iti.
Pidan sokozaan dono
kaznizo dani, aona'o nii
uzaadan,
na'apa'o uruu kapam.
Pidannao sha'apatan pu'u
uruu, aona'o nii na'apam
ukian.

³³Tuukii ïba'azootin-kidanuzu.
Na'iki aonaa ukootowapa-
kida-ka'o sakitapa'o
ida'an.
Uruu dauna'an uzowii-ka'o.
Ukau'an aonaa uwa'akan
pudani oo pawadaun

da'a'a imili baara'a.”

³⁴Udauna'an Ethiopia san pishaan naa Philip, “Turuu mani pukowaadan õ'ati kanom daua'o wuru'u prophet Isaiah saadaniaz? Padaua'o oo ba'oran daua'o?”
³⁵Uru'u naa Philip kowaadan u'ati Tominkaru paradan saadinpa'oraz, na'iki ukowaadan naa u'ati Kai-manana'o Kuwai, Jesus daua'oraz.

³⁶Ïmakopaanan pu'u dunapota tarara ida'an, ïkaawan wunu di'iti. Sariapa Ethiopia san kian Philip ati, “Di'i naa wunu aizi'i. Turuu mani puchikaawunuuan naa õgaru?” ³⁷[Philip kian u'ati, “Turuu, mazan soo pumishidan an tuukii.” Sariapa ukian Philip ati, “Õmishida Jesus Christ, uruu Tominkaru dani.”]ⁿ ³⁸Uru'u naa umashaadin-kidan patararan wunu danoma'a. Udauna'an ïtoka'akan naa tarara di'iki ïmako'okan naa wunu baoko iti. Na'ia'a naa Philip chikaawunuuan naazu. ³⁹Ïmaaratinan dauna'an wunu baoko iki, masha'apakiaka Tominkaru Doronaa na'aka'akan naa Philip ba'oran wiizai iti. Aona'a naa Ethiopia san tukapan Philip powa'a. Pamatukapakan pu'azu, upu'u udobatan konaukii.

⁴⁰Masha'apakiaka Philip kawa'akan naa Azotus^o iti. Na'iki'i naa udobatan Caesarea iti. Umakopaanan pu'u na'iti, ukowadapaanan Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati.

ⁿ 8:37 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. ^o 8:40 Azotus: ba'oran u'tuu Ashdod kii.

Jesus zaamatan Saul

(Acts 22:6-16; 26:12-18)

9 ¹Aizii Saul pakawan zii udako-tautan pazowian wuru'u mishidapainouz Jesus. Uruu idi umakon Umanawunu'o Faadaa di'iti. ²Ukian u'ati, "Ōmako'ozon Damascus iti ōdorota'anan pidannao wuru'u da'anainouz 'Jesus Kaduz'. Uruu idi ōaipan usaadan kaarita ōna'akan nii synagogue kawana'ati kida, Jewnao naobanaano di'iti, ikaminka'uta kizi ōzaamatan ipai daonaiorano na'iki zunnao, wuru'u Jesus pidanannaouz, ōna'aka kizi idyaun da'ati'i Jerusalem ati, na'a kizi itaraa-kaou."

³Aizii Saul makon naa Damascus iti, una'aka'a naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita. Mazan umakopaanan pu'u zii na'iti, na'iki umaonapatapaanan pu'a'a naa kapam, masha'apakiaka aimaakan kanada'akan aokazi iki. Ipai amazada kanada'akan Saul dazaba an kida. ⁴Sariapa Saul waota'akan imi'i baara iti, na'iki uabata parada-karu kian pa'ati, "Saul, Saul, kandii nii pupataka'utan ōgaru?"

⁵Sariapa Saul dako'atinuzu. Ukian, "Ōnaobanaa, kanom dii pugaru?"

Sariapa parada-karu kian u'ati, "Ōgaru Jesus, ōgaru wuru'u pupataka'utaniaz. ⁶Aizii pukadishita, pumako'o naa wuru donoi di'iti'i, pumako-kiziz. Na'ia'o nii ōpoitoru kowaadan pu'ati kanom pusha'apatan nii."

⁷Daonaiorano makopainouz Saul tuma, na'a ikadishitapan,

aonaa ika'iita'akan paparadan, iabata wuru'u parada-karuz, mazan aonaa kanom itukapan. ⁸Udauna'an Saul kadishita'akan naa imi'i baara iki. Uda'ata'akan padamata paawun, mazan aona'a naa utukapa'akan amazada. Udauna'an uminauda'unao ka'utan naazu, atii ikaawan Damascus iti. ⁹Idikinauda'u kamoo u'ishaawununkan, na'iki aonaa uaroonpan, na'iki aonaa kanom utuzan kapam.

¹⁰Na'ii Damascus ii kaina'a mishidapa'o Jesus, u'uu Ananias. Uruu dono Naobanai Jesus aidakidinan na'iki uparadan u'ati, kaikapa'a: "Ananias."

"Di'i ōgaru'u, ōNaobanaa," ukian.

¹¹Naobanai kian koshan u'ati, "Aizii puminziiwa, pumako kizi Judas dapu iti. Kaina'a udapu tawuru di'ia'a dunapo dakotakariwaiz 'Sakitapa'o Dunapo,' kii. Pukaawan dono na'iti, pupishaa pa'i Saul dau'an, Tarsus sanaz. Kai'oraz, utoriinpan ō'ati. ¹²Ōtukapa-kidani'i naa daonaiora u'ati, u'uu Ananias. Utukapa ukaawan pa'ida'ati, na'iki upishatanuz utukapa kizi koshan."

¹³Sariapa Ananias kian, "Ōnaobanaa, iriba'o pidannao kowaadautan aimaakan uruu daonaiora dau'u, ikowaada na'apam upataka'utan tuukii pupidanannao Jerusalem ii. ¹⁴Na'iki ikowaadan wuru'u ukaawanuz da'ati'i Damascus ati, uzaamata'anan ipai pidannao naobanaitapainouz pugaru. Na'iki kaina'a una'akapan kaarita faadaanao zowaunaano

saadanii u'ati uzaamata-kinaa nii wuru'u mishidainauz pugaru.”

¹⁵Sariapa Naobanai kian, “Pumako upu'u u'idi'iti, usha'apanum kau'an ōzaamatani'i naa uruu ōpoitoru nii. Ōdyuudan nii ukaku-waapan ōdau'u Gentilenao ati, na'iki īzowaunaanao ati, na'iki Israelitenaο ati kapam. ¹⁶Na'iki ōkowaadan nii u'ati tuukia'o nii pidannaο pataka'utan uruu ōdau'an,” ukian.

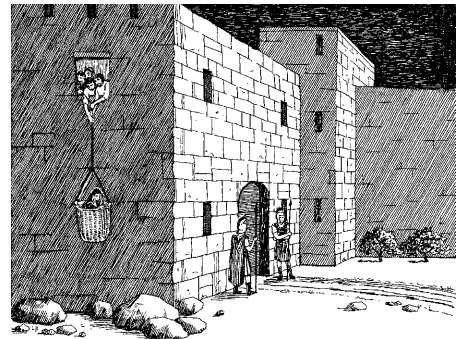
¹⁷Uruu idi sariapa Ananias makon Saul mashaapa-kizi iti. Umorotan dauna'an kabaun nazo iti, sariapa umako'okan Saul di'iti, na'iki upishata'akan naazu, na'iki ukian u'ati, “Ō'inawuzu Saul. Wanaobanaa dyuudanii ōgaru pu'ida'ati. Uruu Jesus, aida-kidina'oraz pu'ati, puwa'atipaanan dono'oraz da'ati'i. Uruu wuru'u dyuuda'oraz ōgaru pu'ida'ati, kaiman kizi putukapan koshan da'i, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakada kizi pugaru.” ¹⁸Sariapa aimaakan kopau mada kawan kida'o waowa'akan Saul awun di'iki. Uruu dauna'an, kaimana'a naa utukapa'akan koshan. Udauna'an ukadishita'akan naa, na'iki uchikaawunuu-kaoa'a naa. ¹⁹Saul nikan dauna'an pawanyukunuu, sariapa uma'ozaka'akan powaa iti.

Saul na'ian zii Damascus ii

Saul na'ian zii mishidainao tuma Damascus ii. ²⁰Uruu dono umorotan synagogue kida di'iti. Na'ii ukaku-

waapan Jesus dau'u. Ukowaadan mishi'o wuru'u Jesus, Tominkaru Dani uruu. ²¹Ipai abatainaouz Saul paradan, tuukii īdi'itinpan ukuwaa dau'u. Īkian pa'atiaaka kida, “Aonaa uruu mani mooko tawuru'u zowii-pauzoz Jerusalem iainao pidannaο zaamatinpainao kidaz Jesus di'iti? Aizii ukowaada-kaο wuru'u ukaawanuz da'ati'i, uzaamata'an mishidainao, na'iki uaipan pana'akan īdyaun dodotinapa kida Jerusalem iti, faadaanaο zowaunaanaο di'iti,” īkian. ²²Mazan ma'ozaka manawun Saul kakuwaapan, aonaa Jewnaο wuru'u Damascus sannauz aitapan na'apam pakian u'ati. Usha'apanum kau'an kaimanaiman ukowaadan i'ati mishi'o wuru'u Jesus uruu Christ.^p

²³Uruu dauna'an Jewnaο zowau-naanaο baokopatinan naa, uruu īaipan naa pazowia'akan Saul. ²⁴Uruu idi īzaudapanuzu ipai



Paul toka-kida-kaο dazowan zo'an (9:25)

P 9:22 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannaο zannaa nii. Putukapa Christ dau'a'o kaarita tokon ii.

donoi awautapa-kinao paniinomizinaa kawana'ati, aiwaka'an na'iki wakanadan pu'u. Mazan kowaada-kao u'ati wuru'u ĩzaudapanuz uruu. ²⁵Bauda'apa maruta'o, pidannao mishidainaoz Saul kuwaa, ĩpaidan uruu udaru'o dazowan zo'iti, udauna'an ĩkodita-kidanuzu, donoi awautapa-kinao kuduan shaawata. ĩtoka-kidanuzu atii imi'i baara iti, uruu na'apa ukidoopan patarubanao ai.

Saul kaawan Jerusalem Iti

²⁶Aizii Saul kaawan dono'o naa Jerusalem iti, uaipan naa padamata pabaokopatinan wunao bii iti'i mishidainaoz Jesus, mazan tuukii ĩtarian u'ai. Aonaa ĩmishidan wuru'u umishidanuz naa Jesus. ²⁷Udauna'an Barnabas na'akan naazu apostlenao di'iti, na'iki ukowaadan naa ĩ'ati na'apam Naobanai Jesus aidinan na'iki uparadan kapam Saul ati dunapo ii. Na'iki ukowaadan kapam ĩ'ati na'apam Saul kakuwaapan ma'ozaka Jesus dau'u Damascus ii. ²⁸Uruu dauna'an zii ĩkashaapan Saul baokopatinan patuma. Na'iki karikaonanuu naa ukakuwaapatinan ma'ozaka Jesus dau'u pidannao ati Jerusalem ii. ²⁹Na'ia'a naa koshan ukasha-daakapan Jewnao tuma, wuru'u paradaniita'oraz naa Greeknao paradan. Sariapa ĩto'oran u'ati, na'iki ĩaipan naa pazowia'akanuzu. ³⁰Mazan mishidainao aitapa'aka'a naa wuru'u ĩzowia'azonuz Saul, sariapa ĩna'akanuzu Caesarea iti, na'iki'i naa ĩdyuudan naazu pawii

Tarsus iti, kanawa ida'an.

³¹Uruu dauna'an kaimana'a naa na'iki konaukia'a naa mishidainao mashaapan, wuru'u Judea Baara ii aka kidainaoz, na'iki Galilee Baara ii aka kidainaoz, na'iki Samaria Baara ii aka kidainaoz. Aona'a naa kanom pataka'utan ĩdyaun. Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi ĩdyaun, powa'a zii ĩma'ozakadinan, na'iki powa'a zii mishidainao Jesus iribainan, na'iki aona'a naa powa'a ĩsha'apata'azon dikauda kida'o aimakaan panaobanaitan idi'i naa Jesus.

Peter makon daua'o Lydda iti, na'iki Joppa Iti

³²Peter chi'ikapan na'iki umorowautapan ipai wiizai kawana'ati. Aizii ukaawan dono'o naa Lydda iti, na'ii umorowautapan mishidainao di'ii. ³³Na'ii uikodan daonaiora machi'ikaka'o, u'uu Aeneas. Wurru'u pidanaz aona'o uzikadinan pada'awupa-kizi baara di'iki, 8 wunu. ³⁴Peter kian u'ati, "Aeneas, Jesus Christ chi'ika-kidan nii pugaru. Pukadishita, pusaabaa wuru'u puda'awupa-kizi baaraz." Sariapa mishi Aeneas kadishita'akan. ³⁵Iriba pidannao, wuru'u mashaa-painao kidaz Lydda ii, na'iki ipai wuru'u Sharon Baara ii aka kida'oraz ĩmashaapan tukapan wuru'u machi'ikaka'o pidan chi'ika-kidakaodz. Uruu idi tuukii ĩmishidan, na'iki ĩzaamatan naa kapam Jesus panaobanaa nii.

³⁶Uruu dono kaina'a zun mashaapa'o Joppa ii. Oroo mishida-

pa'o Jesus; o'uu Tabitha, Dorcas kia'o kaiwuru'u Greek paradan ida'an. Karikaonan da'i okamin-ka'utauzon na'iki okamunanuuzon ipai mapuraatanu'o pidannao ati. ³⁷Na'apaini'i naa okarina tuukii, atii omawakan. Onanaa chikanaa-ka'o dauna'an, omuuda-kaoa'a naa doko'o ii, paranka baara-tinpa'o, kabaun nazo ii. ³⁸Maonapa'o wuru'u wiizai Lydda, Joppa iti. Uruu idi mishidainao Joppa sannaouz abatan kaina'a Peter Lydda ii. Sariapa i'dyuudan dya'utam daonai-oranao dapada'anan Peter. Ikaawan u'idi'iti, ikian u'ati, "Kadiman, pumako watuma Joppa iti."

³⁹Sariapa Peter minziiwa'akan, na'iki umako'okan naa ituma. Ukaawan naa i'idi'iti, sariapa imorota-kidanuzu doko ia'o kabaun nazo iti, mawakaiba nanaa muuda-kizinao iti. Iriba zunnao, mawakainao kida'a naa idaiarunao kasaba'uinan Peter dazaba an, izaadand u'ati na'iki itukapa-kidan u'ati ipai kamicha kida, wuru'u Dorcas kanoonii kidaz paziwun dono'oraz zii. ⁴⁰Udauna'an Peter dyuudan ipai pidannao koditan mawakaiba muuda-kizinao nazo iki. Ikoditan dauna'an, sariapa ukodoru'ukan na'iki utoriinpa'akan naa Tominkaru ati. Udauna'an ukian mawakaiba ati, "Tabitha, pukadishita!" Sariapa oda'ata'akan paawun, na'iki otukapa Peter. Uruu idi osakanata'akan naa. ⁴¹Peter zaamatan oka'u, na'iki ukadishita-kidanzu. Udauna'an umorota-kidan naa powa'a ati ipai mishidainao, na'iki mawakainao

kidaz naa idaiarunao. Ikaawan na'iti, itukapa oro kakupa'a naa.

⁴²Uruu dono ipai pidannao mashaapainao Joppa ii abatan kuwai Tabitha kakuda-ka'o dau'u. Uruu idi iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus. ⁴³Uruu dauna'an iriba kamoo Peter na'ian zii Joppa ii, Simon dapu ii, wuzadapauzoz madaid kida.

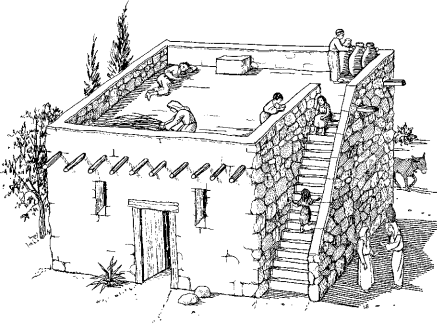
Peter na'iki Cornelius

10 ¹Kaina'a daonaiora mashaapauzo Caesarea ii, u'uu Cornelius. Uruu Rome soldyaannao zowaunaa, Italy ikinaouz. ²Wuru'u Cornelius aonaa Jew mani, mazan upu'u zii uruu, na'iki udapu ainao, na'iki ipai uiribannao kida, Tominkarutapauzonao pa'idiwaru, na'iki ipai isha'apatinauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Karikaonan ukamin-ka'utauzon kapam pataka'utinainao kida Jewnao. Na'iki karikaonan utoriinpauzon Tominkaru ati.

³Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Tominkaru tukapa-kidan pa'angelin Cornelius ati. Kaimanaiman Cornelius tukapanuz. Angel kian u'ati, "Cornelius!"

⁴Sariapa uawunuupa'akan angel di'iti, patarian bi'i. Ukian u'ati, "Kanom puaipan o'ai, onaobanaa?"

Angel kian u'ati, "Tuukii Tominkaru naudapan putoriinpauzon pa'ati, na'iki utukapa na'apam pukaminka'utauzon pataka'utinainao. Uruu ida'an putukapa-kidan mishi putaainan u'ati. ⁵Aizii pudyuuda pa'i pidannao Joppa iti



*na'apa'o kabaun paawa ia'o
Peter toriinpan (10:9)*

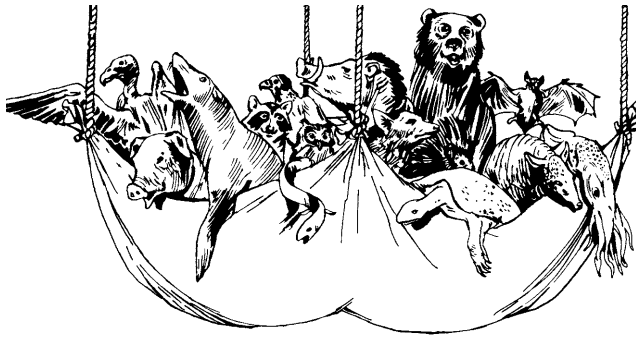
īdapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'oraz u'uu. ⁶Kaina'a uruu tawarai nii Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida. Maonapa'o udapu paran danoma ii.”

⁷Angel mako'okan dauna'an, uru'u naa Cornelius dapada'akan dya'utam papoitorunao na'iki bauda'apa soldyaa karikaonanu'o-raz ukaudinauzon utuma, na'iki uruu Tominkaru-tapauzo kapam. ⁸Ukowaada ī'ati ipai aimakaan patukapaniaz aidinan. Udauna'an udyuuda'akan naa īdyaun Joppa iti.

⁹Atii ba'oran kamoo īmaonapatapaanan naa Joppa iti. Upu'u Peter zaidan kabaun paawa iti, utoriinpa'anan Tominkaru ati. Na'apain saki-tapa kamo'ora'a

naa wuru'u. ¹⁰Uruu idi uabatan pazamazī'i naa. Mazan Simon poytorunao, īwarakinpan zii. Aizii Peter toriinpan pu'a'a naa, masha'apakiaka Tominkaru aida-kidan aimakaan u'ati. ¹¹Peter tukapan aokazi da'atinan na'iki aimakaan wa'atin imi'i baara ati aokazi iki, na'apa kazo'a'o kamicha madanaa zaamatapa-ka'o kawanu'o padanoma tokon iki kida. ¹²Wuru'u kamicha madanaa zo'o, Peter tukapan pabi'inaaka'o aimakaan, uzainao, na'iki wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz īchi'ikapapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao. ¹³Sariapa parada-karu kian u'ati, “Peter! Aushaa puzowii punikan nii.”

¹⁴Peter kian, “Aonaa turuu, ōNaobanaa. Aonaa na'apainim zii



*pabi'inaaka kida'o aimakaan tukapa-kida-
kao Peter ati uzanda'awun ii (10:9-13)*

ōnikauzon ĩnao kaduz aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao kaki-naorinaa taapadan wanikan.”^q

¹⁵Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian u'ati, “Mana'a pudakota'ana'a aimakaan kaniriba'o nii, wuru'u ōgaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki ōtomaniaz naa kaimana'o nii.” ¹⁶Idikinau parada-karu na'apan u'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa aokazi iti.

¹⁷Aizii Peter di'itinpan tuukii, uaitapa'azon kanom manawun wuru'u tukapa-kida-kariwaiz pa'ati. Udi'itinpan pu'u zii kabaun zowau ii, upu'a'a naa Cornelius dyuudani-nao pidannao pishautan naa na'iam Simon dapu, atii ĩkaawan kabaun korarannaa paniinomizinaa ati. ¹⁸“Tosh,” ĩkian. “Kaina'a tawarai da'a'a, Simon Peter kia'o u'uu?”

¹⁹Peter pakawan zii utiwaan paaitapan kanom manawun wuru'u aimakaan aida-kida-kariwaiz pa'ati. Sariapa Kaimana'o Doronaa kian u'ati, “Puabata, kaina'a idikinauda'u daonaioranao kaida'a'a ĩdawatapan pugaru. ²⁰Putoka, putukapa'an kizi ĩdyaun, na'iki pumako pa'i ĩtuma, mana'a putaria'ana'a. Ōgaru wuru'u dyuuda'oraz ĩdyaun.”

²¹Uruu idi Peter toka'akan naa, sariapa utukapan daonaioranao na'iki ukian ĩ'ati, “Ōgaru wuru'u unao dawatapaniaz. Na'apa'oram ukuwaa wuru'u uwa'atinuz?”

²²ĩkian u'ati, “Wanaobanaa Cornelius, soldyaanao zowau-

naaz, dyuudan waunao pu'ida'ati. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o Tominkaru. Uruu aonaa Jew mani padamata, mazan ipai Jewnao nau-dapan uruu. Tominkaru dyuudan pa'angelin u'ida'ati na'iki udyuudan udapada-kidan pugaru padapu iti, uabata kizi pukuwaa,” ĩkian. ²³Udauna'an Peter morota-kidan naa ĩdyaun. Bauda'apa maruta'o ĩda'awu'ukan na'ii.

Ba'oran kamoo Peter min-ziiwan, na'iki umako'okan naa Caesarea iti Cornelius poitorunao tuma. Na'iki pabi'i kida mishidainao Joppa sannaouz mako kapam ĩtuma. ²⁴Ba'oran kamoo ĩkaawan naa Caesarea iti. Aizii Cornelius, uzaudapani'i naa ĩdyaun. Kaina'a'a naa uiribannao, na'iki upaonarunao, udapadaniinao padapu ati. ²⁵Peter kaawan dono'o naa, sariapa Cornelius ikodapanuzu, udawukan na'iki ukodoru'ukan ukanaapu iti. ²⁶Mazan Peter kadishita-kidanuzu. Ukian u'ati, “Ōgaru, soo pidan kari-kaonan na'apa'o pugaru kawan.” ²⁷Upu'a'a naa Peter morotan udawu'ati kabaun nazo iti, pakadakotinaan pu'u utuma. Na'ia'a naa utukapa iriba pidannao baokopatinpan. ²⁸Sariapa ukian ĩ'ati, “Ipai unao, uaitapanii waunao Jewnao kaduz, aonaa wakakinaorinaa kashaapan wamorowautan oo wabaokopatinan unao Gentilenao bii iti. Mazan kaimanaiman Tominkaru kainaabatan ō'ati, aonaa kizi ōdakoopan oo ōdakotan sha'apa-

ram pidan dikauda'o nii. ²⁹Aizii di'i pudapada-kidan oġaru, sariapa oñyukunuu na'apa'akan, minziiwa owa'atin pugaru ida'ati. Aizii Cornelius, pukowaada'a naa kanom ni'o pudapada-kidan oġaru da'ati'i."

³⁰Cornelius kian u'ati, "Kotu'iki'i donoiman kaikapaimana'a, otoriinpan oġapu nazo ii Tominkaru ati. Masha'apakiaka daonaiora kadishitan oġanaapu'u, wizi'i'o ukamichan. ³¹Ukian o'ati. 'Cornelius! Ipai Tominkaru abatan puparadan putoriinpauzion kawana'ati, na'iki utukapa na'apam pukamunanuuzon pataka'utinainao ati. ³²Pudyuuda pa'i pupoitorunao Joppa iti idapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'o u'uu. Kaina'a uruu tawarai nii Simon wuzadapauzoz madai dapu ii, maonapa'o udapu paran danoma ii,' ukian. ³³Uruu idi kadiman oġapada-kidan pugaru. Kaiman manawun wa'ati puwa'atin da'ati'i. Ukau'an ipai waunao di'i, wazaudapan naa pugaru Tominkaru awun za'a. Waabata'azon ipai na'apa'oram kuwai kida, wuru'u waNaobanaa dyuudaniaz pukowaadan wa'ati."

Peter kakuwaapan naa

³⁴Peter kian i'ati, "Aizii oaitapa'aka'a naa, aonaa Tominkaru mana'idiipan sha'apa'oram kaduz pidan, umarainapa ipai pidannao patumaaka. ³⁵Uzaamata sha'apa'oram kaduz pidan, iizo'atin idi uruu, na'iki imashaapan idi kaiman uaipan kawana'ati. ³⁶Unao, uaitapani'i naa kuwai tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz waunao Israelitena

ati. Kaimana'o Kuwai, pidannao ikoda-kinna ni'o kaimanaaka-karu Tominkaru tuma, Jesus Christ ida'an, dyuuda-kariwaiz ipai pidannao naobanaa nii.

³⁷"Unao, uaitapani'i naa ipai aimaakan Jesus sha'apatanii waunao Jewnao wiizi Israel Baaraan. Usakadinan Galilee Baara iki, John kakinaopan dauna'an pidannao itanawatin kizi pa'oi'an ai na'iki iġhikaawunuin kizi. ³⁸Uabatani'i naa na'apam Tominkaru taan Jesus Nazareth san ati Kaimana'o Doronaa na'iki ma'ozaka-karu. Uruu ida'an ma'ozaka ukaudinan, usha'apata kaiman kida'o aimaakan, ukakuda ipai karinainao pidannao. Aizii wuru'u Satan zaamatapaniinaouz, na'iki uantamikitaniinao kidaz, ipai ukakudan idyaun, Tominkaru kaina'an idi utuma. ³⁹Waunao apostlenao, watukapanii ipai aimaakan wuru'u usha'apatanii kidaz ipai Jewnao wiizi Jerusalem ii aka na'iki ba'oran iwiizi kida di'ii'aka. Jewnao tukapanii padamata usha'apatan na'apa kida'o aimaakan, mazan upu'u itaukanuzu cross di'iti, atii izowianuzu. ⁴⁰Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu pamawakakizi iki, idikinauda'utan kamoo ida'a. Na'iki utukapa-kida uruu pabi'i kida pidannao ati. ⁴¹Aonaa ipai pidannao ati mani, soo wunao ati'i uzaamataniinaouznaa kakuwaapatina'o nii pasha'apatanii kida dau'u. Ukau'an waunao watukapanii uruu, waaropanii na'iki watuzanii baokopa utuma, ukadishitan dauna'an pamawakakizi iki. ⁴²Uruu

idi udyuudan wakakuwaapan ipai pidannao ati, na'iki wakowaada kizi kapam, uruu Tominkaru zaamataniaz kootowapa-kida'o nii ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao. ⁴³Ipai Tominkaru prophetinnao kowaadani'i naa udau'an pakaaritan kida ida'a. Kaikapa'o ĩkianu'u: 'Ipai pidannao mishidainao uruu na'iki izo'atiinao uparadan, Tominkaru mainaabatan nii ĩ'oi'an ĩmishidan idi Jesus.' ”

***Kaimana'o Doronaa
na'iki Gentilenao***

⁴⁴Peter paradinan pu'u zii, Kaimana'o Doronaa morotina'akan naa ipai pidannao, abatapainaoz ukuwaa. ⁴⁵Mishidainao Jewnao wuru'u kaawainaoz Joppa iki Peter tuma, tuukii ĩdi'itinpan patukapan idi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa Gentilenao ati kapam. ⁴⁶Īaitapa Tominkaru di'iki'o wuru'u, usha'apanum kau'an ĩabatan idi ĩparadan pana'a kida'o parada-karu ida'an. Na'iki ĩabatan idi ĩkonaukii-kidan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan. Sariapa Peter kian ba'oran mishidainao ati, ⁴⁷“Kanom kaina'a mashaata'o nii di'oraz pidannaou'u, ĩchikaawunuu-ka'o ai wunu idi? Kaina'a'a naa Kaimana'o Doronaa taa-ka'o ĩ'ati, na'apa utaa-ka'o kawan waunao Jewnao ati,” ukian ĩ'ati. ⁴⁸Udauna'an udyuudan naa ĩchikaawunuu-ka'o ĩmishidan idi'i naa Jesus Christ. Pachikaawunuu-ka'o dauna'an, ĩpishaan naa Peter marii kizi una'a'akan ĩtuma na'apauda'um kamoo zoobaba.

***Peter kakuwaapan Jerusalem
ii mishidainao ati***

11 ¹Aizii apostlenao na'iki mishidainao Judea Baara ii akainaoz abata'aka'a naa wuru'u Gentilenao mishidanuz naa kapam Tominkaru paradan. ²Aizii Peter kiwan dono'o naa Jerusalem iti Judea Baara ia'oraz, sariapa Jewnao, wuru'u mishidainaoz, dakoopan uruu. ĩkian u'ati. ³“Pumorowautapankan Gentilenao bii ii, atii puaroapa zii kapam ĩtuma.”

⁴Uruu idi Peter kowaadan naa ĩ'ati kaimanaiman, ipai na'apa'oram wuru'u aimakaan sha'apanuz pa'ati. Ukian ĩ'ati. ⁵“Ōtorinpan pu'u Joppa ii, Tominkaru aidan aimakaan ō'ati. Ōtukapa aimakaan wa'atin aokazi iki imi'i baara ati, na'apa kazo'a'o kamicha madanaa zaamatapa-ka'o padanoma tokon iki kida'o kawunu'o. Umashaadan na'a ōdazaba'a. ⁶Ōawunuupan unazo iti ōtukapa pabi'inaaka aimakaan: uzainao, na'iki wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz ĩchi'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao. ⁷Upu'u ōabatan paradakaru kian ō'ati. 'Peter! Aushaa puzowii punikan nii.' ⁸Mazan ōdako'atinuzu. 'Aonaa turuu, ōNaobanaa! Aonaa na'apainim zii ōnikauzon ĩnao kaduz kaniriba'o aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao Jewnao kakinaorinaa taapadan wanikan.' ⁹Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian ō'ati. 'Mana'a pudakota'ana'a

aimaakan kaniriba'o nii, wuru'u Ögaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki òtomaniaz naa kaimana'o nii!' ¹⁰Idikinau wuru'u parada-karu na'apanuz ò'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa powaa iti aokazi iti.

¹¹“Upu'a'a naa idikinauda'u daonaioranao kaawan kabaun òmashaapa-kizi iti, ñnao dyuudakariwainao òdau'ati Caesarea iki. ¹²Sariapa Kaimana'o Doronaa kian ò'ati. ‘Pumako pa'i ìtuma. Mana'a putaria'ana'a.’ Uruu idi òmakon ìdawu'ati. 6 mishidainao makonkan òtuma. Di'i ìdyaunu'u, wuru'u makonkainaouz òtuma. Ipai baokopa wamorotan Gentile, Cornelius dapu iti. ¹³Uru'u naa ukowaadan wa'ati na'apam angel kaawan-kan pa'ida'ati. Angel kian u'ati. ‘Pudyuuda pupoitorunao Joppa iti, ìdapadanaka kizi Simon Peter. ¹⁴Usha'apanum kau'an ukowaadan nii Kaimana'o Kuwai, Tominkaru kazannaata-kinnaa nii pugaru na'iki ipai puiribanna, pudapu ainao kidaz.’ ¹⁵Uruu dauna'an òkakuwaapan naa ì'ati, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan ñnyukunuu iti, na'apa umorotinauzon kawan waunao kiwiitapa'o dono'oraz. ¹⁶Sariapa ònyukunuu-a'akan wanaobanaa Jesus kiauzon wa'ati. ‘John, uchikaawunuupan wunu idi karikaonan, mazan Tominkaru, uchikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an.’ ¹⁷Ukau'an waaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz Kaimana'o Doronaa Gentilenao nyukunuu iti,

na'apa utaan kawan Kaimana'o Doronaa waunao Jewnao nyukunuu iti, wamishidan idi Naobanai Jesus Christ. Ukau'an aonaa turuu òmashaatan Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan ì'ati!”

¹⁸Aizii Jewnao, wuru'u mishidainao kidaz abatapan dauna'an ipai wuru'u Peter kuwaa kidaz, sariapa ìsookadan padakomikitanan, mazan uruu dauna'an, tuukii ìkonaukii-kidan Tominkaru. Ìkian kaikapa'a: “Aizii waaitapa kaimanaiman, Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Gentilenao, tanawatinanuz pa'òian ai, uaipan idi ìmashaapan karikaonan patuma.”

Antioch sannao daua'o

¹⁹Aizii mishidainao, tawuru'u kidoopainaouz papataka'uta-kaò ai, Stephen zowii-kaò dono'oraz, ìmakon munapo'o wiizai kida di'iti, atii Phoenicia iti, ba'orainao Cyprus iti, na'iki ba'orainao Antioch iti. Na'ia'a naa ìkakuwaapan Jesus dau'u, mazan soo Jewnao ati karikaonan. ²⁰Pabi'i kida kaina'a daonaioranao mishidainao, Cyprus Baara sannao na'iki Cyrene sannao, ñnao makon donoi Antioch iti. Na'ii ìkakuwaapan Jewnao ati na'iki Gentilenao ati kapam. Ìkowaadan naa Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus daua'o. ²¹Tominkaru taan idi pama'ozakan ì'ati, ma'ozaka ìkakuwaapan, uruu idi iriba Gentilenao mishidan ìkuwaa Jesus dau'u kida'oraz.

²²Aizii mishidainao, Jerusalem iainaouz abatan naa iriba Antioch

sannao mishidan naa Jesus, sariapa ïdyuudan Barnabas makon Antioch iti. ²³Ukaawan na'iti, tuukii ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa na'apam Tominkaru taan kaimana'o mishida-karu ïnyukunuu iti. Uruu idi uma'ozakadan naa ïnyukunuu powa'a zii, karikaonan kizi ïizo'atin Naobanai Jesus, na'iki aonaa kizi ïtanawatinan u'ai. ²⁴Barnabas uruu kaimana'o pidan, ma'ozaka'o Kaimana'o Doronaa kaudinan u'ida'a. Na'iki uruu mishida'o Tominkaru. Iriba, iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus, ukakuwaapan idi ï'ati udau'an.

²⁵Uruu dauna'an Barnabas makon naa Tarsus iti, udorota'an Saul. ²⁶Uikodan dauna'an Saul, una'akan naazu patuma powaa iti Antioch ati. Bauda'apa wunu Barnabas na'iki Saul na'ian mishidainao tuma. Karikaonan ïbaokopainpan mishidainao tuma na'ii, ïtominapakidan naa iriba, iriba pidannao Tominkaru paradan dau'u. Uruu dono Antioch ii, uru'o zii mishidainao Jesus dakotauzo-kao Christian kii.

²⁷Uruu dono prophetnao, Jerusalem ikiinao, kaawan Antioch ati. ²⁸Kaina'a bauda'apa Agabus kia'o u'uu. Uruu kadishitan pidannao kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa aipan ati, ukowaadan kaina'iki zamazi wa'atin ipai amazada kawana'ati'o nii. (Claudius kazowautapan dono'o Rome ii aka'o amazada wuru'u zamazi kaawanuz.) ²⁹Sariapa mishidainao di'itinpan, ïbauda'apatan panyukunuu ïaipan

pakaminka'utan ipai mishidainao. Uruu idi ipai mishidainao Antioch sannauz taa'azon puraata sodi kida paka'iitan kawana'ati, pakaminka'uta-kinnaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u kawiiizi-tinpainao kidaz Judea Baara ii aka. ³⁰Ïdyuuda'a naa wuru'u pabaokopantaniaz puraata Barnabas na'iki Saul ida'an, choochi zowaunaanao di'iti Jerusalem iainaouz.

*Peter kodita-kida-kao
taraa-kizai iki*

12 ¹Uruu dono naobanai Herod zaamata-kidan na'iki utaraa-kidan pabi'i kida mishidainao zowaunaanao Jerusalem ii. Uaipan papataka'utan ïdyaun tuukii. ²Sariapa udyuudan soldyaanao zowian apostle James marii za'aba'i idi, John inawuzu uruu. ³Herod tukapan idi tuukii Jewnao konaukian James zowii-kao idi, uru'u naa uzaamata-kidan kapam Peter. Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon dono'o wuru'u uzaamata-kidanuz Peter.

⁴Peter zaamata-kao dauna'an, utaraa-kaoa'a naa. Na'ii 4 soldyaanao tonaazinaa muuda-kao awunuutapa'o nii uruu. Kiwiin 4 soldyaanao awunuutapan nii uruu. Uruu dauna'an 4 ba'orainao awunuutapan nii koshan, udauna'an na'apa'o nii koshan, udauna'an na'apa koshan.

Aizii Herod, uaipan nii pakootowapa-kidan Peter ipai pidan kanaapu'u, Passover Kamoon ipain dauna'an. ⁵Uruu idi Peter taapa-



Acts

angel pokowauan Peter taraa-kizai ii (12:7)

kaoa'a naa taraa-kizai ii. Mazan mishidainao toriinpan tuukii, ïaipan Tominkaru kaminka'utan Peter.

⁶Bauda'apa'a naa kamoo, Peter kootowapa-kida-kaou u'ii, uda'awun dya'utam soldyaanao sakoda'a. Watudinpa'o Peter anoba chain idi, soldyaanao anoba di'iti. Na'iki kaina'a ba'oran soldyaanao watchmantapainao paniinom kida, taraa-kizai nazo ii. ⁷Mazan masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Peter ida'ati, na'iki ipai taraa-kizai nazoo Peter da'awupa-kiziz kanada'akan. Sariapa angel pokowauanuzu, upishatan Peter ma'ozaka'o ida'an. "Pupokoda! Kadiman na'iki pukadishita," angel kian. Sariapa chain kida waota'akan Peter anoba di'iki.

⁸Udauna'an angel kian u'ati, "Pukaiwada pukamichan, na'iki pukaiwada pudazkidi." Kadiman

Peter kaiwadina'akan. "Pukaiwada puchaakitan za'aba'i, na'iki puwa'ati ödawu'ati," angel kian u'ati. ⁹Uruu idi Peter da'ana'akan naa angel. Mazan aonaa Peter aitapan mishi'o wuru'u angel sha'apatanuz aimaakan na'apa. U'itiiman shaa aimaakan tukapa-kida-kaou nii pa'ati pazanda'awun ii. ¹⁰Sariapa ïdobata'akan soldyaanao watchmantapainao dazaba an, udauna'an ïdobatan ba'oran soldyaanao watchmantapainao dazaba an. Atii ïkaawan paniba itinpu'o paniinom di'iti, chipirari idi'o pa'idiwaru utoma-kaou. Mazan sariapa paniinom da'atina'akan ï'ati paaipan ati, uruu idi ïkodita'akan naa taraa-kizai iki. Na'iki'i naa ïmako'okan naa dunapota, udauna'an angel mainaabatina'akan naa u'ai.

¹¹Uruu zii Peter aitapa'akan mishi'o pakoditan taraa-kizai iki.

Uruu idi ukian, “Aizii òaitapa kaimanaiman, Tominkaru dyuudankan pa'angelin kodita-kidankan ògaru. Mishi ukazannaatanun, Herod antamikitan ai ògaru, na'iki wuru aia'a tuukia'oraz Jewnao tukapa'azon òsha'apata-ka.”

¹²Uaitapa'akan idi'i naa wuru'u pakodita-kida-kaoz, sariapa umakon Mary dapu iti, John daroz, Mark kia'oraz kapam u'uu. Iriba'o mishidainao baokopatinpan na'ii uruu dono, itoriinpan, ìaipan Tominkaru kaminka'utan Peter. ¹³Sariapa Peter dau-dauan paniinom. Kaina'a ìpoitoruiaba Rhoda kia'o o'uu. Sariapa omakon na'iti, opishaan kanom wuru'u kaawa'oraz. ¹⁴Oabatankan Peter paradan, tuukii okonaukia'akan. Mazan odima'akan naa powaa iti, “Kaina'a Peter paniba ii, ukadishitapan paniinom di'ii,” okian.

¹⁵“Pumariidinan,” ìkian o'ati.

Mazan okian ì'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òparadanuz.”

“Panaadon uangelin mani karikaonan,” ìkian o'ati.

¹⁶Mazan Peter kaina'a kowas udau-daupan paniinom. Udauna'an zii ìda'atinan u'ati. Ìtukapa Peter mishi na'a ukadishitapan, tuukii ìdi'itinpan. ¹⁷Sariapa usawadan paka'u uaipan idi ìparadan mashauda'u. Udauna'an ukowaadan naa ipai na'apa'oram Tominkaru ìNaobanaaz kodita-kidan uruu taraa-kizai iki. Udauna'an ukian ì'ati, “Ukowaada pa'i James ati, tawuru'u choochi zowaunaaz, na'iki ba'orainao mishidainao kida ati

wuru'u òkodita-kida-kaoz taraa-kizai iki.” Udauna'an udobata'akan naa.

¹⁸Ba'oran chaapi'iki'i naa, soldyaanao wuru'u awunuutapainaoz Peter, tuukii ìdopian, na'iki ìtarian, aonaa ìaitapan na'apam pasha'apatinan. “Na'iam naa Peter? Na'apa dii ukidoopan?” ìkian. ¹⁹Aizii Herod abata'aka'a naa Peter kidoopan, sariapa udyuudan udawata-kaoz ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa ìkoda-nuzu. Uruu idi Herod pishaan naa koshan soldyaanao powa'a zii, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u ukidoopanuz. Tuukii Herod to'oran, uruu idi sariapa uzowii-kidan ìdyaun.

King Herod mawakan daua'o

Uruu dauna'an Herod makon naa Judea Baara iki, umorowautapa'anan Caesarea iti, una'ian kotua'iki zaa. ²⁰Tuukia'o da'i King Herod to'orataakapauzon Tyre na'iki Sidon sannao tuma. Mazan uruu dono sariapa Tyre na'iki Sidon sannao baokopatan pidannao, na'aka'o nii paparadan king di'iti. Ìaipan pasaabaa-kidan pamashapan utuma, usha'apanum kau'an aonaa ba'oran wiizai nii ìtorii-kizi nii pawanyukunuu, soo bauda'apa King Herod wiizi iki.

Aizii pidannao, wuru'u dyuudakariwainaouz kaawan Blastus di'iti, upoitoru, utuma'oraz manawun ukaudinpan. Ìparadan u'ati kaimanaiman, atii mishi ukowaadan Herod ati ìparadan. Uruu idi Herod

kowaada'akan naa ï'ati na'apainim nii pamiitiniipan ïtuma.

²¹Aizii pakainaataniaz kamoo dono'o naa, ukaiwadan umana-wunu'o pakamichan na'iki usakanatan umanawunu'o pataba ida'a. Na'iki'i naa uparadan ipai pidannao ati. ²²Tuukii pidannao konaukii-kidan uparadan. Sariapa ïkadakoinan kaikapa'a: "Aizii tominkaru paradan wa'ati, aonaa pidan paradan mani kaiwuru'u," kia'o wuru'u ïkadakoinanuz. ²³Mazan aonaa zoobaba udyuudan ïkonaukii-kidan pa'an Tominkaru umanawunun. Uruu idi sariapa angel Tominkaru di'iki'o karinaada'akan naazu masha'apakiaka, tuukia'o ida'an. Upazaroita'akan naa atii umawakan u'idi.

²⁴Mazan una'apan pu'u powa'a zii manawun Tominkaru Paradan kowaadapa-ka'o na'iki uabata-ka'o, uruu idi powa'a zii ba'oran pidannao mishidan na'iki powa'a zii mishidainao iribainan.

²⁵Aizii Barnabas na'iki Saul ïtaa'a naa puraata wuru'u dyuudakariwaiz ïna'akan mishidainao di'iti, Jerusalem iainaouz. Uruu dauna'an ïkiwan naa powaa iti Antioch iti. ïna'aka patuma John, Mark kia'oraz u'uu kapam.

Barnabas na'iki Saul zaamata-ka'o kaudina'o nii

13 ¹Kaina'a mishidainao mashaapainao Antioch ii,

Syria Baara ia'oraz. ïnao mishidainao bii'i kaina'a prophetnao,^r na'iki ba'orainao kida tominapa-kidauzo mishidainao. Kaikapauda'u'o wuru'u kaudinainaoz: kaina'a Barnabas, Simeon miikoro, Lucius Cyrene sanaz, Manaen, Herod dyaupaitaniaz, na'iki Saul.

²Bauda'apa kamoo ïchoochiapatinan pu'u na'iki ïsanadinpan^s pu'u Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa kian ï'ati, "Uzaamata shoman Barnabas na'iki Saul kaudina'o nii ò'ati. Kaina'a kaudin-kizai òaiapanii ïsha'apatan ò'ati." ³Uruu idi ïsanadinpan na'iki ïtoriinpan naa koshan. Udauna'an ïtorinapa-kidan naa Saul na'iki Barnabas, na'iki ïmuudan pakau'u ï'ida'a. Udauna'an ïdyuudan naa ïdyaun.

Saul makon ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai

⁴Aizii Kaimana'o Doronaa dyuudan kawana'ati ïdyaun, ïmakon naa wiizai Seleucia iti paran danoma ia'oraz. Na'iki'i naa ïzaamatan udaru'o kanawa, mako'ozo'o Cyprus iti, uruu udaru'o katonaru, paran zikon ia'o. ⁵John Mark makon kapam ïminka'u nii. ïkaawan dono'o naa wiizai Salamis iti, na'ia'a naa ïkowaadapan Tominkaru Paradan Jewnao ati, synagogue kawana'ati kida.

⁶Uruu dauna'an ïdobatan pakidiba ida'ana'a naa. ïmakon atii ïkaawan ba'oran wiizai di'iti,

^r 13:1 *prophet*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

^s 13:2 *sanadinpan*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Paphos kia'oraz u'uu, uruu katonaru danoma ia'oraz mazan. Na'ia'ia naa iikodan pidan marunao-tinpa'o Bar-Jesus kia'o udakotapa-ka'o, uruu Jew, dakotinpauzo prophet nii kaikini'i. ⁷Aizii wuru'u marunaouz, upaonaruitapanii naobanai wuru'u kazowautapa'oraz ipai amazada na'ii, Sergius Paulus kia'o u'uu. Aitapa'o na'iki kaimana'o udi'itinpauzon wuru'u naobanaiz. Sariapa adapada-kidan pa'ida'ati Barnabas na'iki Saul, uabata'azon idi Tominkaru Paradan. ⁸Tuukii mazan marunao towauda'utan naobanai abatapan ikuwaa, aonaa uaipan umishidan ikuwaa, wuru'u Jesus dau'u kida'oraz. (Elymas kia'o kapam udakotapa-ka'o Greek ida'an wuru'u marunaouz.) ⁹Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan idi Saul, Paul kia'oraz naa u'uu, sariapa uawunuupa'akan ma'ozaka'o ida'an marunao ati. Ukian u'ati, ¹⁰“Pugaru na'apa Satan kawan manawun, usha'apanum kau'an tuukii puawauta'azon ipai wuru'u kaiman kida'oraz kuwai na'iki kaiman kida'oraz mashaapakinai. Pugaru mariidinauzo, puaitapa na'apam pupana'adan na'iki putanawatan Tominkaru paradan dikauda'o nii. ¹¹Mazan Tominkaru sha'apatan nii na'iki upataka'utan nii pugaru aizii, ishawun-karu ida'an, aona'o nii kanom putukapan, aonaa Kanada'o atii diina'iti zii'i.” Sariapa mishi Elymas awun maruta'akan, uruu idi aona'a naa powa'a utukapa'akan aimakaan. Sariapa uchi'ikaadanaan naa udorotan pidan ka'uta'o nii paugaru.

¹²Naobanai tukapan idi aimakaan sha'apata-ka'o na'apa, tuukii umishidan, na'iki tuukii udi'itinpan wuru dau'a'a paabataniaz kaiman kida'o kuwai, Naobanai Jesus daua'oraz.

*Paul kakuwaapan Antioch
ii Pisidia Baara ia'oraz*

¹³Uruu dauna'an Paul na'iki uminauda'unao dobatan naa Paphos iki, wuru'u katonaru ia'oraz wiizai. Na'iki'i naa imakon kanawa ida'an atii ikaawan Perga iti, Pamphylia Baara ia'oraz. Na'ia'ia naa John Mark wa'akan idyaun. Upadantan naa powaa iti Jerusalem iti.

¹⁴Uruu dauna'an idobatan naa pakidiba ida'an atii ikaawan Antioch iti, Pisidia Baara ia'oraz. Na'ii Paulnao morotan naa synagogue nazo iti, Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki isakanatan naa na'ii. ¹⁵Upu'a'a naa synagogue zowaunaanao aitaapan wuru'u kakinaorii Moses saadanii kidaz, na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz kapam. Uruu dauna'an ipishaa-kidan naa Paul na'iki Barnabas. Ukian, “Wa'inawuzunao, ukuwaa kaina'an dono ma'ozakada'o nii wairibannaoy nyukunuu, turuu ukakuwaapan.”

¹⁶Sariapa Paul kadishita'akan na'iki usawadan paka'u i'ati, uaipan idi mashaa pidannao abatapan. Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: “Ipai unao Israelitenaon na'iki unao kapam Gentilenaotaapainao Tominkaru umanawunu'o nii, uabata o'paradan aizii. ¹⁷Wuru'u Israelitenaon Tominkaru-

nuz, uruu tawuru'u zaamata'oraz wadokoza-daunnao kotua'a naa ïmashaapauzon dono zii Egypt ii. Uruu aipan ati'o kapam tawuru'u kadiman ïribainan na'iki ma'ozaka utaapan ïnyukunuu, ïkaudin-kidaka pu'u ba'izi ida'an na'ii. Mishi'o wuru'u Israelitenao Tominkarun ma'ozakanuz manawun. Usha'apanum kau'an pama'ozakan ida'an masha'apannaa uso'otan ïdyaun Egypt iki.

18“Udauna'an una'akapan naa ïdyaun 40 wunu mapidantaka'o amazada baara ii aka. Aonaa ukashadinan ï'ai ïdikintapan pu'u padamata uruu.

19“Na'iki Tominkaru zowii-kida ï'ati ipai daunuuda'u 7 pidannao tonaazinaa, pana'a kida'o ïparadan, Canaan Baara ii aka kida'oraz ïmashaapan. Ukau'an ipai utaan wuru'u amazadaz papidanannao ati ïwiizi ni'i naa. 20Aizii wuru'u aimaakan kida sha'apaapa-kaoz kaikapa'a, 450 wunu ukotua'ikin.

“Uruu dauna'an, Tominkaru zaamatan naa pidannao kazowautapa'o nii papidanannao, ïdakota-kaoz Judges kii.

“Uruu dauna'an ïkazowautapan atii Tominkaru zaamatan prophet Samuel kazowautapa'o nii ïdyaun. 21Uruu dono tuukii ïpishaan Samuel, marii kizi uikodan king nii pa'ati. Uruu idi Tominkaru taan naa ï'ati Saul, Kish daniz, Benjamin di'ikiinao kidaz ïribainan. Saul kazowautapan ïdyaun 40 wunu. 22Na'apain ni'i naa Tominkaru muudan uruu.

“Uruu dauna'an Tominkaru zaamatan ba'oran king, u'uu David, Jesse dani uruu. Tominkaru kian David dau'an. 'Aizii òikoda pidan ònaudapanii, na'iki ònyukunuu kawana'ati'o. Usha'apanum kau'an usha'apatan nii ipai aimaakan na'apa òaipan kawana'ati.'

23“Kotua'iki uruu dauna'an Jesus shakatan, uruu King David Takaan-daunu'u naa. Uru'u naa tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidanannao Israelitenaouz. 24Jesus sakadan ua'ii pakaudin, John chi'ikapan na'iki ukakuwaapatinan ipai Israelitenao ati. Uduudan ïtanawatinan ipai oia'o ai, na'iki ïchikaawunuin kizi. 25John ipaian ua'ii pakaudin-kizi, ukian pidannao ati. 'Kanom uzaukidan ògaru? Ògaru u'itiiman tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon? Aonaa uruu mani ògaru, mazan kaini'iki'o ni'i naa pa'an uwa'atin. Uruu umanawunu'o manawun pidan. Ògaru aonaa manawun òturuan òso'otan udazkidi u'ati.'

26“Uabata òkuwaa òiribannao, ipai unao Abraham dani-daunnao! Na'iki unao Gentilena, taapainauz Tominkaru umanawunu'o nii, uabata òkuwaa kapam! Di'oraz kuwai kazannaatin-karu dau'oraz, ipai waunao ati'o uduyuda-kaoz. 27Jerusalem sannao, na'iki ïzowaunaanao aonaa ïaitapan Jesus wuru'u kazannaatin-kinaiz. Na'iki aonaa ïaitapan na'apa'oram dau'o tawuru'u Tominkaru prophetin saadanii kida kianuz,

tawuru'u ĩabatautaniaz padamata uaita-kaou ipai Sookapa-karu Kamoon dono. Mazan upu'u zii ĩmishian naa tawuru'u prophetnao saadauzonii kidaz, pazowii-kidan ida'an Jesus. ²⁸Aonaan pu'u ĩikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan, pazowii-kidakinaa niizu. Mazan upu'u zii tuukii ĩdyuudan Pilate zowii-kidan Jesus, atii mishi uzowii-kaou. ²⁹ĩipaian dauna'an pasha'apaapan ipai aimaakan wuru'u Tominkaru paradan kowaadauzoniaz udau'an. Uru'u naa ĩtoka-kidan naa unanaa cross paawa iki, na'iki ĩmuudan naazu pabaaranaa iti. ³⁰Mazan Tominkaru kakuda uruu powaa iti, na'iki ukadishita uruu pabaaranaa iki. ³¹Jesus kadishitan dauna'an, mapuda utukapa-kidinan pidannao ati wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki Jerusalem ati. ĩnaou'u naa kai kakuwaatina'o nii udau'u ipai Jewnao ati.

³²“Aizii di'i oġaru, na'iki Barnabas kaawan, wakaawa-kidan Kaimana'o Kuwai unao ida'ati: Tawuru'u Tominkaru kowaada-kidauzoniaz pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati, aizii kai'i naa umishian wuru'u pasha'apata'azoniaz. ³³Waunao ĩdani-daunnaou'u naa, uruu idi aizii watukapa'a naa mishi umishian paparadan, ukadishita-kidan ida'an Jesus pabaaranaa iki. Kaina'a sha'atii saada-kariwai Jesus daua'o Psalm 2 ida'a, kaikapa'a:

‘Pugaru oġani,
pudaruitan oġaru aizii.’^t

³⁴“Na'iki Tominkaru kian koshan ukadishita-kidan dauna'an uruu pabaaranaa iki, aonaa na'apainim nii umawakauzon powa'a. Kaina'a usaadinpan udau'u kaikapa'a:

‘Mishi'o nii oġaan pu'ati
wuru'u kaimana'oraz
manawun aimaakan,
oġkowaadauzoniaz oġtaa'azon
King David ati.’

³⁵“Na'apa sha'atii tawuru'u saadapa'o Psalms kianuz pasaadanii ida'a:

‘Aona'o nii pukashaapan
wuru'u kaimana'oraz
manawun pupoitoru
dyupushan pabaaranaa ii.’

³⁶“Mishi David kaimana'o ukazowautapan papidanannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan bauda'apa kamoo umawakan. Na'iki unanaa muuda-kaou padarunnao baaranaa ii. Atii udyupushan na'ii. ³⁷Mazan Jesus, wuru'u ukadishita-kidaniaz pabaaranaa iki, aonaa pa'an ukashaapan udyupushan pabaaranaa ii. ³⁸Oġiribannao, oġaipan ipai unao aitapan, Jesus ida'ana'o pidan oian mainaabata-kaou. ³⁹Aonaa turuu pu'oian kida mainaabata-kaou pumishidan ida'an Moses kakinaori kida. Mazan soo pumishidan ida'an Jesus pu'oian mainaabata-kaou, na'iki Tominkaru dakotan pugaru kaimana'o pidan nii. ⁴⁰Uzaudinpa'a naa pa'i, umamishidakan an mishi'o nii aimaakan sha'apan u'ati na'apa

^t 13:33 Psalm 2:7

Tominkaru prophetinnao saadauzo-nii kawana'ati. ⁴¹Tawuru'u ĩkianuz.

'Uabata, unao dakoopainao

Tominkaru,

Tuukia'o nii udi'itinpan.

Kai ōsha'apatan nii umana-wunu'o aimakaan.

Pidan tiwaan an pakowaadanuzu,

upu'u aona'o nii

umishidanuzu,

atii na'apa'o nii umawakan.' ”^u

⁴²Udauna'an Paul na'iki Barnabas ipaian naa pakakuwaapan. ĩkoditan pu'u synagogue iki, pidannao pishaan ĩdyaun, marii kizi ĩwa'atin koshan ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono, usha'apanum kau'an ĩabata'azon powa'a zii wuru'u ĩkuwaa kidaz. ⁴³ĩkoditan dauna'an iriba Jewnao da'anan Paulnao, na'iki iriba kapam Gentilenaο wuru'u mishidainaouznaa Tominkaru Jewnao kawan, ĩnao da'anan kapam Paulnao. Na'ia'a naa Paulnao paradan pidannao ati na'iki ĩkakinaowan naa ĩdyaun. Marii kizi ma'ozaka ĩtaapan panyukunuu, panyukunuitapan ida'an Tominkaru kamunanun pa'ati.

⁴⁴Ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono iriba, iriba kawiziinao wa'atin synagogue ati, ĩabata'anan Naobanai Tominkaru Paradan. ⁴⁵Kaina'a pabi'i kida Jewnao, ĩtukapan idi wuru'u iriba, iriba pidannao kaa-wan, sariapa ĩkishauzin Paulnao ati. Uruu idi tuukii ĩdakoopan Paulnao kuwaa na'iki tuukii kapam ĩdakoau-

tapan Paulnao kakiba'azonna'o ida'an. ⁴⁶Mazan ma'ozaka Paul na'iki Barnabas paradan ĩ'ati kaikapa'a: “Unao ati'o mishi'oraiman wakowaada'azon kiwiin wuru'u Tominkaru Paradanuz, mazan tuukii ukashadanuzu. Ukau'an uaipan ati'o karikaonan wuru'u umaaiapanuz karikaonanuo kakupa-kinai. Ukau'an wamakon ni'i naa unao ai, na'iki watuzutinan ni'i naa aizii Gentilenaο di'iti. ⁴⁷Kaikapa sha'atii tawuru'u Naobanai Tominkaru paradan kiauonuz padamata ipai waunao ati. Ukian,

'Ōzaamatan pugaru kanadapa'o nii Gentilenaο ati,

pugaru kizi tukapa-kida kazannaatin-kinai ipai pidannao ati,

ĩkazannaatin-kinaa nii pa'oian ai.' ”

⁴⁸Gentilenaο abatan idi wuru'u parada-karuz na'apa, tuukii ĩkonaukian na'iki tuukii ĩnaubaan wuru'u Naobanai Tominkaru Paradanuz. Na'iki wunaou'u zaamata-kariwainauz karikaonanuo kakupa-karu di'iti, ĩnao pa'an tuukii ĩmishidan. ⁴⁹Uruu idi kuwai Naobanai daua'o iribainan uruu wiizai baara ii aka.

⁵⁰Mazan Jewnao, wuru'u mamishida-kainaouz kuwai, tuukii ĩto'oran. Uruu idi ĩkimudan naa na'ii sannao, daonaioranao umanawun-tinpainao kidaz, na'iki zunnao, kapuraataniinao kidaz na'iki toriinpaouzonaouz Tominkaru ati. ĩkimudan ĩdyaun tuukii, ĩto'ora

kizi Paul na'iki Barnabas ati. Mishi'i naa mishi pidannao to'oradinan Paulnao ati, atii ikashanauan idyaun pawizi iki. ⁵¹Uruu idi Paul na'iki Barnabas wao-kidan kaiman-daun imi'i padazkidi di'iki. Uruu ida'an itukapa-kidan aonaa mishi pidannao aipan na'iki aonaa iabata'azon ikuwaa. Udauna'an imako'okan naa Iconium iti. ⁵²Mazan konaukii pa'an iwa'akan wuru'u mishidainouz na'iki wuru'u zaamatainao kidaz Kaimana'o Kuwai panyukunuu iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa inyukunuu ii.

*Paul na'iki Barnabas
kakuwaapatinan dono'o Iconium ii*

14 ¹Paul na'iki Barnabas kaa-wan Iconium iti. Na'apa koshan aimakaan sha'apan Antiochia'o kawan. Imorotan synagogue iti Sookapa-karu Kamoon dono. Ma'ozaka ikowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu dono iriba, iriba Jewnao na'iki Gentilenao mishidan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ²Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao, aona'o pa'an imishidan. Uruu idi ito'oradan tuukii Gentilenao Paul na'iki Barnabas ati. ³Upu'u mazan Paulnao na'ian kotua'iki zaa pidannao tuma. Aonaa itarian, mazan ma'ozaka ikakuwaapan, ipai ikowaadan i'ati Naobanai kamunanun, na'iki ukamarainapanun dau'an. Naobanai Tominkaru aipan idi pidannao aitapan mishi'o wuru'u Paulnao kuwaa kidaz, sariapa uma'ozakadan idyaun. Uruu

idi isha'apata umanawun kida'o aimakaan wuru'u aona'oraz pidan ka'iitan pasha'apatan.

⁴Uruu dono, uruu wiizai di'ii aonaa pidannao mishidan patumaaka. Ba'orainao na'apa inyukunuu Jewnao paradan kawana'ati, ba'orainao apostlenao paradan kawana'ati. ⁵Udauna'an pabi'i kida Gentilenao na'iki Jewnao wuru'u to'orainouz, miitiniipan naa ipai pazowaunaanoo tuma. Iaipan pa'antamikitan na'iki pazowian Paulnao, paboowan ida'an idyaun kuba idi. ⁶Mazan Paul na'iki Barnabas abatan idi na'apam pasha'apata'azoo-kaao, sariapa imakon atii Lystra na'iki Derbe iti, Lycaonia Baara ii aka'oraz wiizainao, na'iki imakon kapam ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, maonapai-naouz udazaba an kida. ⁷Na'ii aka'a naa ikowaadapan Kaimana'o Kuwai.

*Na'apam Paulnao taapa-kaao
Lystra ii*

⁸Lystra ii, kaina'a daonaiora aonaa na'apainim uchi'ikauzon pashakatan di'iki'o. ⁹Aizii Paul kakuwaapatinan dono, na'ia'o wuru'u machi'ikaka'oraz daonaiora sakanatapan, uabatapan wuru'u kaimana'oraz kuwai. Paul tukapa, na'iki uaitapa tuukii umishidan wuru'u kuwaiz, na'iki uaitapa, umishidan idi turua'o nii uchi'ikan. Uruu idi Paul awunuupan sariapa uawun iti. ¹⁰Na'apain ukian u'ati ma'ozaka'o ida'an, "Pukadishita!" Sariapa mishi ukadishita'akan na'iki uchi'ikaadanaa'akan naa.

¹¹Pidannao tukapan idi Paul sha'apatan aimaakan na'apa, tuukii ïdi'itinpan na'iki ïparadan diiwa pa'atiaaka kida, paparadan Lycaonian ida'an. Kaikapa'a wuru'u ïkianuz: "Aaa, watominkarunnao wuru'u kaawa'oraz wa'ida'ati aokazi iki, na'apa pidan kawan ïaidinpan." ¹²Uruu idi ïdakotan Barnabas Zeus kii, patominkarun uu kawan. Aizii Paul Hermes kii ïdakotan, ba'oran patominkarun uu kawan. Usha'apanum kau'an Paul uruu wuru'u kakuwaapatin'oraz manawun. ¹³Kaina'a faadaa, uruu tominkaruniitapa'o Zeus. Kaina'a utominkarun dapu paniba itinapu wiizai ai. Uruu faadaa baokopa pidannao tuma, ïna'akan naa kazotinao na'iki soosoi kida wiizai awautapa-kinao paniinomizinaa di'iti. Uruu ïkawoada'azon naa kazotinao Paulnao ati, na'apa pasha'apatauzon kawan patominkarunnao ati.

¹⁴Paul na'iki Barnabas abatan idi wuru'u ïsha'apata'azonuz aimaakan kaikapa'a, sariapa ïkuzuuan pakamichan pakasha'oran idi. Udauna'an kadimana'o ida'an ïmako'okan pidannao bii iti. Na'ia'a naa ïkian pidannao ati ma'ozaka'o ida'an. ¹⁵"Kandii nii usha'apata'azon aimaakan wa'ati kaikapa'a? Waunao pidannao kapam na'apa'o unao kawan. Wakaawan da'ati'i wana'akan Kaimana'o Kuwai, umarina'ata kizi na'iki umuuda kizi'i naa oia'o, na'iki wuru'u mazan-kida'oraz karikaonan aimaakan usha'a-

paapan. Utanawatin kizi'i naa pa'an mishi'o Tominkaru di'iti, uruu karikaonanu'oraz ukakupan. Uruu toma'oraz aokazi na'iki imi'i baara, paran na'iki ipai aimaakannao wuru'u mashaapainouz wunu baoko'o, na'iki imi'i baara an kida'oraz. ¹⁶Kotua'a naa Tominkaru kashaapa pidannao mashaapan na'apam karikaonan paaipan kawana'ati, ¹⁷mazan karikaonan utukapa-kidan pakaina'an ï'ati pakamunan-kidan ida'an ïdyaun.

"Atii di'i, udyuuda wunu unao paoriba kida kaaka-kinaa nii, na'iki utaa pabi'inaaka kida uwanyukunuu nii. Na'iki utaa konaukii-kinai unyukunuu iti," ukian ï'ati. ¹⁸Paul kowaadan pu'u kaikapa kida'o aimaakanu'u, mazan upu'u kasha'apannaa pidannao sookadan wuru'u pakawaoda'azonuz kazoti Paulnao ati.

¹⁹Kaina'a Jewnao wa'atiinao Antioch iki, Pisidia Baara ia'oraz na'iki ba'orainao wa'atin Iconium iki. ïnao kaawan naa Lystra ati, na'ia'a naa ïkakinaowan pidannao ïto'ora kizi Paulnao ati. Atii mishi pidannao na'apatan panyukunuu ïparadan kawana'ati. Uruu idi ipai baokopa pidannao to'oradinan, na'iki ïboowautapan naa Paul tuukii kuba kida idi. Udauna'an ïkozoota'akan naazu na'iki ïkabootankan naazu donoi dawun itinapu ï'itiiman mawaka'ora'a naa uruu. ²⁰Sariapa mishidainao makon ïtukapa'ananuzu na'iki ïkasaba'ukinan naa u'ida'ati, upu'a'a naa mazan ukadishitan koshan. Udauna'an

ukiwan naa powaa iti donoi iti. Ba'oran kamoo Paulnao makon naa Derbe iti.

***Paul na'iki Barnabas kiwan
Antioch iti***

²¹Derbe ii ikowaadapa'akan Kaimana'o Kuwai, na'iki iriba, iriba pidannao mishidan ikuwaa Jesus dau'u. Udauna'an ikiwan naa koshan Lystra iti, udauna'an Iconium iti, udauna'an Antioch iti wuru'u Pisidia Baara ia'oraz wiizai. ²²Ipai uruu wiizai kida di'ii, ima'ozakadan mishidainao kida nyukunuu, ma'ozaka kizi imishidapan. Kaikapa'o wuru'u ikianuz i'ati: "Ipai waunao wabaiaapan nii kasha'ora kida'o aimaakan, na'iki wapataka'uta-kao nii kaimana'o dikin ii karikaonan. Wabaiatan bii a'o nii kasha'ora'o wuru'u wamoro-tinanuz Tominkaru naobanai-tinapa-kizi."

²³Ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, Paulnao zaamatan naa pabi'i kida mishidainao choochi zowaunaanao nii. Izaamatan dauna'an wuru'u kazowautapainao nii, itoriinpan naa Naobanai Tominkaru ati, marii kizi utaaan idyaun na'iki ukazannaatapa kizi ipai wuru'u mishidainao. Uruu dono isanadinpan Tominkaru ati patoriinpan pu'u.

²⁴Ipaian dauna'an pakaku-waapatinan wiizai kida kawana'ati wuru'u Pisidia Baara ii aka'oraz, imakon naa ba'oran amazada iti

dakota-kariwaiz Pamphylia kii. ²⁵Uruu amazada baara di'ii kainaa wiizai dakotapa-kariwai Perga kii. Na'ii aka'a naa koshan ikowaadapa'akan kuwai Jesus dau'u. Uruu dauna'an idobatan naa koshan atii paran danoma itinpu'u wiizai di'iti, dakota-kariwaiz Attalia kii. ²⁶Na'iki'i naa izaamatan udaru'o kanawa, na'iki ikiwan naa koshan Antioch iti, wuru'u Syria Baara ia'oraz. Na'ia'o sha'atii tawuru'u pidannao toriinapanuz na'iki ipishaanuz Tominkaru, marii kizi ukamunanun na'iki ukaminka'utan Paulnao. Uruu kaudin-kizai'i naa wuru'u iipaianiaz.

²⁷Ikaawan dono'o naa Antioch iti, ibaokopatin-kidan naa ipai wuru'u mishidainao, ikowaadan naa i'ati ipai daunuuda'u na'apam Tominkaru kaiwaan idyaun na'iki na'apam usha'apatan aimaakan kida inao ida'an. Ikowaada kapam na'apam Naobanai Tominkaru taa'a naa aizii Gentilenao mishida-kinaa nii Kaimana'o Kuwai, uruu idi iriba imishidan. ²⁸Kotua'iki Paulnao na'ian mishidainao tuma.

Mitiniapa-karu Jerusalem ii

15 ¹Uruu dauna'an Judea Baara iki'o daonioranao wa'atin atii Antioch ati. Na'ia'a naa itominapa-kidan mishidainao. Ikiian i'ati, "Aonaa turuu ukazannaatinan u'oian ai, soo uchoota-kidinan^v an Moses kakinaori kawana'ati," ikian i'ati. ²Uruu dikin ii tuukii

^v 15:1 *choota-kidinan*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Paul na'iki Barnabas kashadaakaan ituma. Sariapa mishidainao di'itipan, na'iki ĩbauda'apatan panyukunuu marii kizi Paul, Barnabas na'iki Antioch ikiinaouz pidannao makon baokopa Jerusalem iti, ĩpishaanaka kizi apostlenao na'iki choochi zowaunaanao na'ii. ĩabatata kizi na'apam ĩkian na'apa kida'o aimaakan dau'an.

³Uruu idi na'apa'a naa mishi mishidainao dyuudan ĩdyaun Jerusalem iti. Aizii pamakopa-kizi an ĩkakuwaapa'akan mishidainao wiizi kawana'ati kida, Phoenicia Baara ii, na'iki Samaria Baara ii kapam, ĩkowaadapa'akan ĩ'ati na'apam Gentilenao zaamatan naa mishi'o Tominkaru panaobanaa nii kapam. Tuukii mishidainao konaukii-kidan wuru'u ĩkuwaa kidaz.

⁴Na'iki'i naa koshan ĩmakon atii ĩkaawan Jerusalem iti. Tuukii mishidainao na'iki apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao, konaukii-kidan ĩkaawan. Ipai ĩnao ati, ĩkowaadan naa na'apam Tominkaru kaiwaan ĩdyaun na'iki usha'apata-kidan aimaakan kida ĩnao ida'an. ⁵Mazan kaina'a kapam Pharisee-nao mishidainaou'u naa Jesus. ĩnao kadishitan na'iki ĩkian, "Marii mooko pa'i Gentilenao chootinan Moses kakinaori kawana'ati."

⁶Uruu idi apostlenao baokopa choochi zowaunaanao tuma, ĩkadakotinan na'iki ĩdi'itapan tuukii wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan dau'an. ⁷Atii tomu-nu'iki ĩkashadaakaan. Udauna'an Peter kadishitan na'iki ukian ĩ'ati,

"Ōiribannao, unao uaitapa na'apam Tominkaru zaamatan ōgaru kiwiin unao bii iki, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u Gentilenao ati. Uaipan idi ĩabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai, na'iki ĩmishida kizi'i naa. ⁸Tominkaru, aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu, uruu wuru'u zaamata'oraz Gentilenao. Utukapa-kidan pazaamatan ĩdyaun, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa ĩ'ati, na'apa pataan kawan waunao Jewnao ati. ⁹Tominkaru ati, aonaa ĩnao pidannao pana'an waunao ai. ĩmishidan idi uruu, uchikaan ĩ'oian. ¹⁰Mazan kandii nii mooko ukashadan wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, wuru'u utomanuz aimaakan dadara'o manawun Gentilenao ati, wuru'u mishidainaouznaa? Mishi waunao aonaa waka'iitan washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, atii wadoko-zudaunnao ati dadara kapamaz. ¹¹Aonaa wakazannaatinan na'apa kida'o ida'an. Wamishida wakazannaatinan soo Jesus wanaobanaa kamunanun ida'an, na'apa kapam ĩnao mishidan kawan."

¹²Ipai wuru'u kasaba'ukinpainaouz pidannao na'ii, mashaa ĩabatapan Barnabas na'iki Paul kowaadautan na'apam Tominkaru kaiwaan ĩdyaun usha'apata-kidan idi umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan. ĩsha'apata pabi'inaaka kida aimaakan Gentilenao ati ĩwiizi ii aka. ¹³ĩpaian dauna'an pakadakotinan, uruu'u naa James

kadishita'akan na'iki ukian, “Uabata õparadan õiribannao! ¹⁴Aizii waabata Simon Peter kowaadan na'apam Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun uruu zi'o Gentilenao ati, uzaamatan ida'an ïbii iki papidanannao nii. ¹⁵Na'apa kotu'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kawana'ati manawun, waabatan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz naa kai. Kaikapa'a tawuru'u Tominkaru paradan saadauzo-kaoz:

¹⁶Uruu dauna'an õwa'atin nii koshan,' Naobanai kian.

Õsaabaan nii powaa
iti King David
naobanai-tinapa-kizi,
kaboobi'ii-kariwaiz na'apa
kabaun kawan.

Mazan õsaabaan niiz na'iki
õkadishita-kidan niizu
ma'ozaka powaa iti.

¹⁷Uruu dono ipai pabi'inaaka
kida'o nii pidannao wa'atin
õ'ida'ati.

Pabi'i kida Gentilenao, wuru'u
õzaamataniinaouznaa
õpidanannao nii,
ipai'o nii ïikodinan õgaru.'

¹⁸Kii Tominkaru kiauзон,
kotua'ora'a naa ukowaada-
kidan pasha'apata'azon
wuru'u na'apa kida'oraz
aimaakan.”^w

¹⁹Powa'a zii James kian,
“Ukau'an õiribannao õdi'itipan
kaikapa'a, aonaa õ'itiiman
turuu washa'apata-kidan dadara'o

manawun aimaakan wunao ati'i
Gentilenao, tanawatinainaouznaa
Tominkaru ida'ati. ²⁰Mishi'oraiman
wasaada pa'an kaarita ï'idi'iti, aonaa
kizi ïnikan wanyukunui taa-kari-
waiz ba'oran kaduz tominkaru ati.
Na'iki aonaa kizi daonaiora na'iki
zun kiaapaakan pamamazida-
kan pu'u. Na'iki aonaa kizi ïnikan
izai, oo aimaakan dunaa wuru'u
dyukuruuta-kariwaiz uzowii-kaoz.
²¹Usha'apanum kau'an kotua'o-
ra'a naa wuru'u Moses kakinaori
kida aitaapauzo-kaoz ipai Jewnao
ati synagogue ii, Sookapa-karu
Kamoon kawana'ati. Ipai'ora'a naa
uruu kakinaorii kida kowaada-kaoz,
ipai Jewnao wiizi kawana'ati.”

***Kaarita saada-kaoz
Gentilenao ati'o***

²²Uruu dauna'an apostlenao,
choochi zowaunaanao, na'iki ipai
mishidainao wuru'u Jerusalem
iainaouз baokopa ïmiitiniipan,
ïaipan padyuudan daonaioranao
mako'o nii Paulnao tuma Antioch
iti, ïna'aka kizi kuwai mishidainao
di'iti. Uruu idi ïzaamatan Judas,
Barsabbas kia'oraz udakotapa-kaoz
na'iki Silas, ïnao ipai mishidainao
aitapanii kaimana'o ïkaduz kida.
²³Ïnaou'o nii na'aka kaarita, kaika-
pa'o usaada-kaoa'a:

“Tosh wairibannao. Di'oraz
kaarita waunao apostlenao
na'iki choochi zowaunaa-
nao di'iki'o. Wasaadan kaarita

^w 15:18 Aonaa kabaun dau'ana'o mani wuru'u kadakotin-karuz da'a'a, mazan King David takaa-daun naobanai-tinan dau'ana'o pa'an. Uruu ma'ozaka'o nii ukazowau-tapan powaa iti.

unao wairibannaou Gentilenao ati'o, mishidainaouznaa Jesus, mashaapainaouz Antioch ii, Syria Baara ii aka na'iki Cilicia Baara ii aka'oraz.

24 "Waabata kaina'a daonai-oranao waunao bii iki'o makon unao bii iti na'iki waabatan tuukii itowauda'utan unao pakuwaa ida'an. Aonaa wadyuudan ina'akan na'apa'o kuwai unao di'iti.

25 Uruu idi wabaokopatinan da'a'a, na'iki wakadakotinan na'apa kida'o aimakaan dau'an. Atii mishi ipai wabauda'apatan wanyukunuu, wadyuuda kizi pidannao, kakuwaapa'ana'o nii unao ati. Ukau'an imakon nii Paul na'iki Barnabas tuma wamarainapaniinaouz tuukii.

26 Inao baita'oraz kichana'iki-kii kida'o wanaobanaa Jesus Christ kaudin-kizi dau'an. 27 Ukau'an uabatan nii kaimanaiman Judas na'iki Silas dako iki na'apam wanyukunuu unao dau'an, na'apa'o nii uabatan wakaaritan ida'a'o kawan.

28 "Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, na'apa kapam wanyukunuu, aonaa turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimakaan unao ati. Mazan di'i pa'an aimakaan kida wakowaadan aona'o nii turuu unao sha'apatan: 29 Mana'a unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa

unika'ana'a izai oo aimakaan dunaa dyukuruuta-kariwai uzowii-kaou. Na'iki aonaa turuu daonaiaora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u. Uizo'atin an ipai wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o wuru'u. Uruu ukaduz, atii ba'oran dono,"

kia'o wuru'u isaadanuz kaarita.

30 Udauna'an Paulnao na'iki wuru'u dyuuda-kariwainaouz ituma, makon naa atii ikaawan Antioch iti. Ikaawan dauna'an ibaokopatin-kidan naa ipai mishidainao na'iki itaan naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita i'ati. 31 Na'ia'a naa mishidainao itaitaan wuru'u kaaritz. Tuukii mishidainao konaukian, na'iki inyukunuu ma'ozakadinan powa'a zii paabatan idi wuru'u kaimana'oraz kakinaorii.

32 Aizii Judas na'iki Silas, prophetnaouz, ikakuwaapan naa i'ati na'ii. Tomunu'iki ikadakotinan i'ati, ima'ozakadan inyukunuu, ma'ozaka kizi itaapan pamishidan Tominkaru. 33 Ina'ian zii ituma atii kotua'iki zaa, ba'oran dono zii ikiwan. Ikiwan dono'o naa konaukii mishidainao dyuudan idyaun powaa iti, wunao di'iti'i iribannaou, dyuudainaouz idyaun. 34 [Mazan Silas, una'ian zii pa'an.]^x 35 Aizii Paul na'iki Barnabas na'ii zii pa'an iwa'akinan. Uruu idi baokopa'a naa mishidainao kida tuma ikaudinan na'ii, ikakinaopan na'iki ikowaadapan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Atii kotua'iki zaa

Acts

^x 15:34 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

ĩna'ian mishidainao tuma.

Paul na'iki Barnabas buutaakapan

³⁶Uruu dauna'an, Paul kian Barnabas ati, "Wamako koshan ipai wiizai kida kawana'ati, wakowaa-dapa-kiziz Tominkaru paradan. Watukapa kizi na'apam naa mishidainao kida mashaapan." ³⁷Uruu idi Barnabas na'aka'azon John Mark. ³⁸Mazan Paul aonaa unyukunuu na'apan, usha'apanum kau'an aonaa John Mark ipaian pakaudin-kizi utokon iti, ĩkakuwaatinan dono'oraz amazada kawana'ati kida. Pamphylia ii sha'atii uwa'akan ĩdyaun, upadantanuz naa powaa iti Jerusalem iti. ³⁹Uruu dikin ii tuukii ĩkashadaakapan, atii ĩbuutaakapan. Upu'u mazan Barnabas na'akan John Mark na'iki ĩmakon sariapa Cyprus iti. ⁴⁰Mazan Paul, uzaamata pa'an Silas pamin-makon nii. Uruu dono mishidainao, wuru'u Antioch iainaouz toriinpan naa Tominkaru ati, marii kizi ukamunan-kidan Paul na'iki Silas. Uruu dauna'an ĩmakon naa. ⁴¹Na'iki'i naa ĩmoro-wautapan ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, wuru'u Syria Baaran kida'oraz atii Cilicia Baara ii aka. Ipai ĩma'ozakadan mishidainao.

***Timothy makon
Paul na'iki Silas tuma***

16 ¹Na'iki'i naa koshan Paul-nao dobatan atii Derbe iti, udauna'an Lystra iti. Lystra ii kaina'a

mishida'o daonaiora mashaapan, Timothy kia'o u'uu. Udaru Jewaba na'iki mishida'o kapam oroo. Udaru, Greek pa'an uruu. ²Ipai mishidainao Lystra iainao na'iki Iconium iainao kida, kaiman pa'idiwaru ĩparadan Timothy dau'an. ³Paul na'aka'azon Timothy kakuwaapatina'o nii patuma. Mazan ipai Jewnao mashaapainao na'ii aitapanii Timothy daru aonaa Jewmani. Uruu idi Paul choota-kidan^Y Timothy kakinaorii kawana'ati Moses taaniaz Jewnao ati. ⁴Uruu dauna'an ĩmakon naa na'iki ĩkakuwaapatinan naa mishidainao ati dono'i kida kawana'ati. Kaimandaun ĩkowaadan kakinaorii kida dau'an, tawuru'u Jerusalem ia'oraz apostlenao, na'iki choochi zowau-naanao aipaniaz ipai mishidainao kida izo'atin. ⁵Uruu idi tuukii mishidainao ma'ozakadan pamishidan na'iki kadiman kapam ĩribainan.

Paul dapada-ka'o Macedonia iti

⁶Uruu dauna'an ĩmakon naa koshan. Mazan sariapa ĩdobatan Phrygia na'iki Galatia Baaran. Usha'apanum kau'an aonaa Kaimana'o Doronaa kashaapan ĩkakuwaapan Asia Baara ii aka. ⁷Na'iki'o ĩdobatan atii ĩkaawan Mysia Baara sakadin-kizi iti. Na'iki'o ĩtiwaan pamakon Bithynia Baara iti. Mazan Kaimana'o Doronaa, Jesus di'iki'o, mashaatan koshan ĩdyaun, aonaa turuu ĩkakuwaa-

^Y 16:3 *choota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pan na'ii'aka. ⁸Uruu idi idobatan naa sariapa Mysia Baara an, atii ikaawan wiizai Troas iti, paran danoma ia'oraz. ⁹Uruu marutan ida'a Paul tukapan pazanda'awun ii Macedonia san kadishitapan baza itinapu na'iki tuukii upishaan Paul marii kizi utaraukan pawiiizi ati. Kaikapa'a wuru'u pidan kianuz: "Puwa'ati da'ati'i Macedonia ati, tuukii waaipan pukaminka'utan waunao!" ¹⁰Paul kowaadan dauna'an pazanda'awun, uru'u naa waminziiwa'akan naa. Usha'apanum kau'an waaitapa Tominkaru aipan wana'akan Kaimana'o Kuwai Macedonia Baara sannao di'iti.^z

*Lydia, Philippi sanaaba zaamatan
Jesus panaobanaa nii*

¹¹Wazaamatan dauna'an kanawa Troas iki, wamakon naa. Uruu dono wasookadin-kida-kao Samothrace ii. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan atii wakaawan Neapolis iti, Macedonia Baara sakadin-kizi ia'oraz. ¹²Udauna'an wadobatan Macedonia Baara an wakidiba ida'an, atii wakaawan umanawunu'o donoi, Philipi iti. Na'iki uruu wiizai di'ii, Rome ikiinao pidannao kazowautapa'o na'ii. Iriba kamoo wana'iipa'akan pidannao tuma.

¹³Sookapa-karu Kamoon dono, wamakonkan donoi dawun ii, wa'ozi danoma itinapu. Waaipan watukapan na'iam Jewnao toriinpauzion. Waikoda zunnao kasaba'ukinpan

toriinpa'anainao Tominkaru ati. Uruu idi na'ia'a naa wasakanatan, na'iki wakakuwaapan naa i'ati. ¹⁴Kaina'a zunaaba abatapainao bii'i, Lydia kia'o o'uu, Thyatira iki'o owa'atin. Oroo selliipaizo kawinipina'o kamicha mada kida. Na'iki oroo toriinpaizo Tominkaru ati. Uruu dono kaimanaiman Tominkaru da'atan onyukunuu, ozaamata kizi ipai wuru'u Paul kuwaa kidaz panyukunuu iti. ¹⁵Na'iki uruu dono oroo, na'iki ipai pidannao mashaapainao otuma odapu ii chikaawunuinan. Ochikaawunuinan dauna'an, ona'akan waunao padapu iti. Okian wa'ati, "Oaipan usookadinankan odapu ii. Umishidan an wuru'u omishidanuz naa Naobanai Jesus, umakon nii odapu iti," okian. Atii mishi ona'apatan wanyukunuu. Uruu idi wamakon odapu iti.

Paulnao taraa-kao Philippi ii

¹⁶Bauda'apa kamoo, wamakopan pu'u toriinapa-kizai iti, waikodapan poitoruiaba. Oroo oia'o doronai zaamatanii. Uruu aipan ati oaitapa pakowaadapan kanoma'o nii sha'apan pidan ati diina'iti'i. Dobata puraata oikodan panaobanaanao ati pakowaadapan ida'an na'apa kida'o aimaakan. ¹⁷Karikaoan oda'anapatinan waunao na'iki okadakoinpan kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u, i'nao mishi'oraz na'iki umanawunu'o Tominkaru poitorunao, ikowaadapan unao ati

^z 16:10 Troas iki Luke baokopatinan Paulnao tuma. Uruu Luke saadanii wuru'u di'oraz kaarita'a. Uruu idi masha'apakiaka watukapan verse 10 ida'a "wa" oo "waunao" kaiwaa-kao.

na'apam nii kazannaatin-karu oia'o ai." ¹⁸Iriba kamoo wuru'u ona'apainapanuz wadawu'ati atii Paul kashadinan. Sariapa utanawatinan o'idi'iti na'iki ukian oia'o doronai ati, "Jesus Christ ma'ozakan ida'an ökian, pukodita o'idi'iki." Sariapa mishi oia'o doronai kodita'akan o'ai.

¹⁹Aizii onaobanaano wuru'u kaiwaapainaoz oroo aitapa'akan naa wuru'u oia'o doronai so'ota'aka-kaoaz naa o'ai na'iki ïaitapa aona'o ni'i naa powa'a paikodan puraata o'ida'an. Uruu idi tuukii ïto'oran, sariapa ïzaamatan Paul na'iki Silas, na'iki ïkoozootan naa ïdyaun koo-towapa-kizai iti. ²⁰Na'iki ïdyuudan naa ïkadishitan Rome iki'o naobanainao kanaapu iti. Na'ia'a naa ïkaakapaan ïdyaun kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u Jewnao. Aonaa ïkaimanan, ïtomapan dikauda kida'o aimaakan ipai pidannao ati da'ana'a wawiizi an kida. ²¹Ïkowaadapan pana'a kida'o kakinaorii wakakinaorinaa ai. Waunao Rome di'iti'o wazaamatinpan na'iki waizo'ati ipai Rome iki kida'o kakinaorii, uruu idi aonaa turuu wada'anan wuru'u ïnao kaduz kidaz," ïkiainan. ²²Udauna'an ipai baokopa pidannao to'ora'akan naa Paulnao ati na'iki ïzowiautapa'akan naa ïdyaun. Sariapa naobanainao dyuudan soldyaanao zaamatan Paulnao, na'iki ïdyuudan ïkuzuuan ïkamichan, na'iki marii kizi ïba'izii-kao tuukii. ²³Uruu idi soldyaanao ba'izian ïdyaun tuukii, tuukii. Uruu dauna'an ïna'akan naa ïdyaun

taraa-kizai iti, na'iki ïdyuudan naa taraa-kizai taapiki taratan ïdyaun na'iki udadarada kizi paniinom kaimanaiman. ²⁴Padyuuda-kao kawana'ati, taraa-kizai taapiki kabootan naa ïdyaun taraa-kizai nazo iti, uzikonu'ia'o di'ii umuudan ïdyaun. Na'ia'a naa umuudan ïtaba'u kida udaru'o na'iki kimisha'o atamun kida sakoda iti.

²⁵Tomun-zikon dono Paul na'iki Silas toriinpan na'iki ïkunuitinan Tominkaru ati. Ipai ba'oran taratapa-kariwainao pidannao abatapan ïdyaun. ²⁶Udauna'an masha'apakiaka imi'i baara nakaina'akan tuukii, ipai unakaa'akan taraa-kizai dapunaa. Uruu idi sariapa taraa-kizai paniinomizinaa kida da'atina'akan kaiman-daun. Na'iki ipai chain wuru'u taraa-kariwainao watudapa-kinao kidaz buzuutina'akan. ²⁷Sariapa taraa-kizai taapiki pokoda'akan naa. Utukapa ipai paniinom kida da'atinapa pa'idiwaru, tuukii utaria'akan na'iki u'itiiman ipai'i naa taraapakariwainao kida kidoopa'akan. Uruu idi uzaamata'akan naa pamarian za'aba'i uzowiina'aka'azon naa. ²⁸Mazan Paul kadako'okan u'ati diiwa'o ida'an. "Aonaa puzowiina'ana'a, kaina'a ipai daunuuda'u waunao!" ukian u'ati.

²⁹Sariapa taraa-kizai taapiki dyuudan lamp na'aka-kao pa'ida'ati. Udauna'an uwa'atin Paulnao ida'ati panaka-nakaan bii'i, na'iki ukodoru'ukan Paulnao kanaapu iti. ³⁰Udauna'an ukodita-kida'akan naa ïdyaun. Na'iki sariapa

upishaan ĩdyaun kaikapa'a. "Na'apa dii ōsha'apatinan ōkazannaatin-kinaa nii ō'olian ai?"

³¹Īdako'atin uparadan kaika-pa'a: "Pumishida Naobanai Jesus daua'o kuwai, uruu ida'ana'o nii pugaru na'iki ipai pudapu iainao pidannao kazannaatinan."

³²Udauna'an Paul na'iki Silas kakuwaapan naa ĩkowaadan Kai-mana'o Kuwai Naobanai Jesus dau'u taraa-kizai taapiki ati, na'iki ipai pidannao mashaapainao kida udapu ii, ipai ĩabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ³³Na'apain uruu wamarutan ida'a taraa-kizai taapiki chikaan naa ba'izi-daun kida Paulnao mada ida'a kida'oraz. Uruu marutan ida'a ipai daunuuda'u ĩchikaawunuinan. ³⁴Udauna'an taraa-kizai taapiki na'akan naa Paulnao padapu nazo iti na'iki utaan naa ĩwanyukunuu nii. Uruu dono tuukii taraa-kizai taapiki na'iki wuru'u udapu iainaoz pidannao konaukian pazaamatan idi Tominkaru panaobanaa nii.

³⁵Chaapi'iki'i naa Rome iki'o naobanainao dyuudan naa pamin-ka'unao na'akan paparadan taraa-kizai taapiki di'iti kaikapa'a: "Pubuzuuta'a naa na'iki pukodita-kida'a naa wuru'u daonaioranaouz na'iki marina'a naa ĩmakon," kia'o wuru'u ĩdyuudanuz paparadan. ³⁶Parada-karu kowaada-ka'o daun'an u'ati ukian naa Paulnao ati, "Rome iki'o naobanaanao dyuudan paparadan ō'ati di'oraz paminka'unao ida'an. ĩaipan naa ōkodita-kidan unao taraa-kizai iki, aonaa kizi

upataka'uta-ka'o powa'a. Ukau'an umako'o naa mashauda'u di'iki'i," ukian ĩ'ati.

³⁷Mazan Paul kian dyuuda-kariwainao pidannao ati, "Aonaa kanom ĩikodan dikauda'o nii aimaakan washa'apatan. Waunao Rome di'iti'o kapam wazaamatipan, ukau'an na'apa'o kapam waunao Rome sannao kawan. Mazan kandii nii mooko ĩba'izii-kidan waunao madiwautapaka ipai pidannao awun za'a? Na'iki kandii nii ĩkaboota-kidan waunao taraa-kizai iti? Aizii kandii nii ĩaipan padyuudan waunao mashauda'u? Aonaa turuu ĩkodita-kidan waunao mashauda'u. Marii mishi'oraiman ĩwa'atin da'ati'i ĩkodita-kidanaka kizi waunao."

³⁸Udauna'an dyuuda-kariwainao pidannao kiwan naa Rome iki'o naobanainao di'iti. Aizii ĩkaawan na'iti ĩkowaadan naa ĩ'ati ipai Paulnao paradan. Aizii ĩabatan idi wuru'u Paulnao kianuz, Rome di'iti'o kapam ĩzaamatipan, tuukii ĩtarian. ³⁹Uruu idi sariapa ĩwa'atin Paulnao ida'ati na'iki ĩkian ĩ'ati, "Tuukii wanyukunuu kasha'oran wa'antamikita-kidan idi unao kaikapa'a," ĩkian. Udauna'an ĩkodita-kidan naa Paulnao taraa-kizai nazo iki. Na'iki ĩkian ĩ'ati, "Aizii turua'a naa umakon di'oraz donoi di'iki'i." ⁴⁰Mazan Paul na'iki Silas makon sariapa Lydia dapu iti. Na'ii zii ĩkakuwaapatina'akan, ĩma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu powa'a zii. Uruu dauna'an ĩmakon naa uruu donoi iki.

Paul kakuwaapan Thessalonica ii

17 ¹Paul na'iki Silas dobata-paanan wiizai Amphipolis na'iki Apollonia ii aka, udauna'an ikaawan naa Thessalonica ati. Na'ii kaina'a synagogue Jewnao idiwau. ²⁻³Paul kaduz umorotauzon synagogue iti. Uruu idi idikinawu naa umorotan synagogue iti, Sookaparkaru Kamoon dono kida. Uruu dono Paul da'atan na'iki uaitaan naa ipai wuru'u saadinpa'oraz Tominkaru paradan, Christ dau'oraz. Kaimanaiman ukowaadan i'ati mishi'o wuru'u Christ pataka'utakaoaz na'iki uzowii-kaoz, na'iki ukadishitanuzu pabaaranaa iki. "Ukau'an di'oraz Jesus okowaadapaniaz u'ati, uruu wuru'u Christ kii-kizaiz," ukian i'ati. ⁴Pabi'i kida Jewnao tuukii imishidan na'iki ina'apata panyukunuu Paul kuwaa kida dau'ati. Na'iki iriba Greeknao toriinpauzionao Tominkaru ati, mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba kapam umanawun-tinpainao Greek-abanao mishidan.

⁵Aizii Jewnao wuru'u mami-shida-kainauz Jesus, tuukii pa'an ikishauzin Paulnao ati. Uruu idi ibaokopatan naa zonzionao pidanao, wuru'u chi'ikinawuzonaouz dunapota karikaonan. Na'iki ito'oradan idyaun tuukii Paulnao ati. Sariapa mishi ito'ora'akan mapidankiaka. Uruu idi ikadakoina'akan naa tuukii, aonaa masakauda'u mani atii ito'oradan iriba pidanao. Udauna'an ina'aka'akan naa idyaun sariapa Jason dapu iti. Ikaa-

wan na'iti baupapa ishaazoda'akan Jason paniinomizi. Uruu iaipan naa pakodita-kida'akan Paulnao ipai pidannao kanaapu iti. ⁶Mazan aonaa iikodan idyaun na'ii, uruu idi izaamata'akan naa kowas Jason na'iki ba'oran mishidainao na'ianao utuma. Udauna'an ikozoota'akan naa idyaun atii wiizai zowaunanao kanaapu iti. Ikaawan na'iti pakadakoinan tuma. Ikian, "Di'oraz pidannaou'u dikaudaapauzonao wiizai ipai amazada kawana'ati. Aizii kaawa'a naa idyaun wawiizi ati, ⁷na'iki kaiman Jason taapan idyaun padapu ii. Aizii inao tuukii idikintapan tuubaruo naobanai Caesar kakinaori. Ikian kaina'a ba'oran king Jesus kia'o u'uu." ⁸Sariapa naobanai-tinpainao kida na'iki na'ianao pidannao to'ora'akan tuukii, paabatan idi wuru'u na'apa'oraz parada-karu. ⁹Uruu idi naobanainao kian Jasonnao ati, "Wamuudan nii unao soo utaan an zii ipai puraata wadakotan kawana'ati." Itaan dau'na'an puraata idakotan kawana'ati, uruu zii imuuda-kaos.

Paul kakuwaapan Berea ii

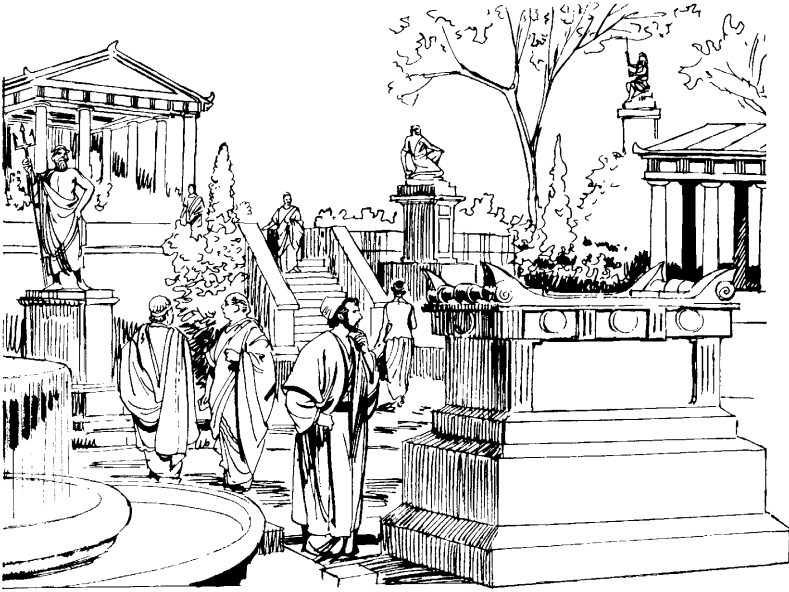
¹⁰Aizii wamaruta'akan, uruu naa mishidainao dyuudan Paul na'iki Silas makon Berea iti. Uruu idi imakon, atii ikaawan na'iti. Na'apa'a naa koshan imorotan na'ii synagogue iti, Jewnao idiwauz, ¹¹na'iki ikakuwaapan naa Jewnao ati. Mazan tuukii pa'an Jewnao wuru'u, Berea sannaouz aipan patominapa-kida-kaos Thessalonica iainao ai. Uruu idi minziwa iwa'a-

tin ĩabata'azon idi kaimanaiman Paul kuwaa. Na'iki ipai kamoo ĩawunuutan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan, ĩtukapa'azon Paul na'iki Silas kuwaa mishiin na'iki ĩtukapa'azon una'apan ukawana'ati. ¹²Uruu dono iriba Jewnao mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba Greeknao daonai-oranao mishidan, na'iki iriba kapam umanawun kida'o Greek-abanao mishidan ĩkuwaa. ¹³Aizii Jewnao wuru'u Thessalonica sannaouz abatanan naa Paulnao kowaadapan koshan Tominkaru Paradan Berea ii, sariapa ĩmakon na'iti. Aizii ĩkaawan na'iti sariapa ĩto'oradan pabi'i kida na'iainao pidannao. Uruu idi baokopa ĩto'oradinan Paulnao ati. ¹⁴Sariapa mishidainao wuru'u Berea sannaouz dyuudan pidannao wa'appa'anan Paul kadimana'o ida'an paran danoma itinapu. Mazan Silas na'iki Timothy aonaa pa'an ĩmakon. ¹⁵Uruu idi Paul makon naa paminauda'unao tuma, atii ĩkaawan Athens iti. Na'iki'i naa uminauda'unao padantan powaa iti. Aizii ĩkaawan powaa iti ĩkowaadan naa Silas na'iki Timothy ati Paul aipan ĩmakon kadiman pa'idi'iti.

Paul kakuwaapan Athens ii

¹⁶Uruu idi Paul na'ian naa uzaudapan Silas na'iki Timothy kaawan Athens iti. Mazan aonaa Paul nyukunuu kaimanan patukapan idi iriba manawun na'ii toma-kariwainao pa'idiwaru tominkarunao nii. ¹⁷Na'ia'a naa koshan Paul morotan synagoge

iti. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati, na'iki Gentilenao ati wuru'u toriinpaouz-naouz Tominkaru ati. Na'iki ipai kamoo umakon pidannao dobaa-pauzo-kizi an. Na'ii ukakuwaapan pidannao ati, dobatainao kida padazaba an. ¹⁸Kaina'a pidannao di'itapauzonao pana'a kida'o kuwai. Epicurean kia'o ĩdakotakao, ba'orainao dakota-ka Stoic kii. ĩnao kashadaakapan tuukii Paul tuma ukuwaa kida dau'an. Sariapa ĩkian kaikapa'a: "Na'apa'o dii kaiwuru'u pidan maaitapin-ka'o kuwaa kidaz kaikini'i?" Ba'orainao kian, "Utominapa-kidan pidannao ba'oran kaduz tominkarunao daua'o." Usha'apanum kau'an ĩna'apan, Paul kakuwaapatinan idi Jesus dau'u, na'iki ukadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. ¹⁹Sariapa ĩna'akan Paul pidannao di'iti, wuru'u tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pana'a kida'o kuwai. Areopagus ia'o wuru'u ĩbaokopatinpauzonuz. Na'ia'a naa ĩkian Paul ati, "Waaitapa'azon kanom daua'o na'iki na'apa'oram manawun kuwai wuru'u pa'inaa kida'oraz, pukowaadapan. ²⁰Pabi'i kida pukuwaa, aonaa waabatauzon zii. Uruu idi waabata'azon powa'a na'iki waaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u pukuwaa kidaz." ²¹(Ipai wuru'u Athens sannaouz na'iki ba'orainao mashaapainao kida na'ii, ĩmashaapan soo pakadotin-kidan dau'u karikaonan pa'inaa kida'o parada-karu oo kuwai uruu zi'o uabata-ka.)



Paul tukapan altar: Tominkaru Ati'o Aona'oraz Uaitapauzo-ka (17:23)

²²Uruu idi na'ia'a naa Paul kadishitan pidannao kasaba'ukinpainao kanaapu iti. Na'iki ukian i'ati, "Unao Athens sannao, mishi unao karikaonan da'i utoriinpauzon utominkarunnao ati. ²³Usha'apanum kau'an ipai ōchi'ikaadanaan na'iki ōawunuutan uwiizi. Kaina'a ōtukapan iriba utoman altar kida utominkarunnao ati. Mazan kaina'a kapam ōtukapan utomanii altar, kaikapa'a usaadinpan udaara'a: Tominkaru Ati'o Aona'oraz Uaitapauzo-ka. Mishi utoriinpauzonii Tominkaru ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-ka. Aizii uruu Tominkaru dau'o nii ōkakuwaapan unao ati! ²⁴Uruu Tominkaru toma'o ipai amazada

na'iki utomanii ipai aimakaanoo mashaapainao kida imi'i baara an. Uruu kazowautapanii ipai aimakaan aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'o. Aonaa umashaa-pan wuru ida'a'a pidan tomaniaz toriinapa-kizai nii. ²⁵Aonaa kanom uaipan pidannao ai, na'iki aonaa uaipan pakaminka'uta-ka. Usha'apanum kau'an uruu pa'an taa'o kakupa-karu ipai pidannao ati, na'iki utaa ipai aimakaan iaiapanii kida.

²⁶"Kotua'a naa Tominkaru toman bouda'apa daoniora. Bouda'apa'o pidan di'iki pabi'inaaka kida pidannao tominan ipai wuru'u mashaapainao kidaz naa imi'i baara an. Patoman ua'ii

pidannao, ipai ubuutan amazada, uaitapanii na'apainim nii pataan na'iki uaitapa kanomanaou'o nii pamuuda uruu amazada kida ida'a. ²⁷Tominkaru toman pidannao na'iki usha'apatan aimaakan i'ati kaikapa'a. Uaipan idi tuukii idorotan paugaru, ipishaadanaatan nii di'ii'aka'a atii panaadon na'apa'o ida'ana'o nii ikodanuzu. Aonaa Tominkaru munapon pu'u mani ai. ²⁸Pidan kiauzon kawana'ati: 'Uruu aipan ati'o wakakupan, wazikadinan na'iki wanizoinpan.' Na'apa sha'atii unao iriban, aitaapauzo kiauzonuz, 'Waunao na'apa udainao kapam.'

²⁹"Mishi Tominkaru dainao waunao, ukau'an waaitapa, aonaa wuru kawanu'o mani uru'u, tomakariwai kidaz gold idi, silver idi oo kuba kida idi. ³⁰Kotua'a naa aonaa Tominkaru sha'apatan pidannao, isha'apaapan pu'u na'apa kida'o aimaakan. Usha'apanum kau'an aonaa iaitapan uruu. Mazan aizii Tominkaru dyuudan na'iki uaipan ipai, ipai pidannao tanawatinan wuru'u aia'a oii kida'oraz aimaakan pasha'apaapan. ³¹Usha'apanum kau'an uaitapa na'ia'oram kamoo dono'o ni'i naa ukootowapa-kidan ipai, ipai pidannao, mashaa-painao wuru amazada baara an kida'a. Kaina'a'a naa uzaamatanii pidan, kootowapa-kida'o nii idyaun sakitapa, isha'apatan kawana'ati sha'apa'oram kida aimaakan. Umishiian pazaamatan wuru'u pidanaz, ukadishita-kidan ida'an uruu pamawaka-kizi iki," ukian.

³²Aizii iabatankan Paul para-dan mawaka'o kadishita-kida-kaou dau'an, pabi'i kida pidannao tuukii ishaazootin-kidan Paul kuwaa. Mazan ba'orainao kian u'ati, "Waabata'azon powa'a zii kai-wuru'u pukuwaa kidaz." ³³Uruu dauna'an, uipaian naa pakakuwaa-pan na'iki umakon naa wuru di'iki'i miitiniapa-kizaiz. ³⁴Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao da'anan Paul, tuukii imishidan pa'an.

Kaina'a pidan mishida'o Dionysius kia'o u'uu. Uruu zaamatinpauzo wunao di'iti'i, tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pa'inaa kida'o kuwai. Na'iki kaina'a zunaaba Damaris kia'o o'uu. Oroo omishidan kapam, na'iki kaina'a kapam ba'orainao kida mishidainao.

Paul kakuwaapan Corinth ii

18 ¹Udauna'an Paul dobatan naa Athens iki, na'iki umakon atii Corinth iti. ²Aizii Corinth ii kaina'a pidan paudaiaro tuma, Aquila kia'o u'uu, Pontus ia'o ushakatauzon, udaiaro uu Priscilla. Diiki'i'o zii ikaawa'akanu'u Italy iki. Usha'apanum kau'an tuubaru'o naobanai Claudius dyuudan idi ipai Jewnao koditan Rome iki, dono'i Italy ia'oraz. ³Paul sookadinpan Aquilanao tuma. Usha'apanum kau'an ikaudin-kizi soo itomapan na'iki ikanooan madai tent dapunaa kida nii, uruu kaduz daua'o kapam Paul kaudinauzon. Uruu idi na'ia'a naa ukaudin an ituma. ⁴Aizii ipai Sookapa-karu Kamoon dono, Paul morotauzon na'iki ukakuwaa-

pan i'ati synagogue ii. Tuukii uaipan pana'apatan inyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati na'iki Greeknao ati kapam.

⁵Aizii Silas na'iki Timothy kaawan dauna'an Macedonia iki, Paul kaudinan soo pakakuwaapatinan dau'a'a naa karikaonan. Kaimanaiman ukakuwaapan Jewnao ati Jesus dau'an. Ukian, "Mishi'o uruu Christ, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuudan nii kazannaata'o nii ipai pidannao." ⁶Mazan aonaa imishida'azon, tuukii idakooapan Paul kuwaa dikauda kida'o ida'an. Uruu idi sariapa uso'otan pashooton, na'iki uziianuzu ikanaapu iti, na'iki ukian i'ati, "Tominkaru pataka'utan dono unao u'oian dikin ii, uaipan ati'o wuru'u. Aonaa o'garu aipan ati'o mani. Mazan aizii omuudan nii unao, na'iki omakon ni'i naa Gentilenao di'iti, inao ati'o ni'i naa pa'an aizii okakuwaapan."

⁷Udauna'an umakon naa, usookadina'anan Gentile dapu iti, Titius Justus kia'o u'uu. Uruu toriinpauso Tominkaru ati. Na'iki maonapa'o udapu synagogue dazaba'a. ⁸Mazan kaina'a Jew, Crispus kia'o u'uu. Uruu kazowautapa'o synagogue dapunaa. Uruu tuukii pa'an umishidan Paul kuwaa Jesus dau'a'o. Na'iki ipai pidannao, mashaapainao kida udapu ii, imishida kapam wuru'u kuwai kidaz. Na'iki iriba kapam Corinth sanna abatan Paul kuwaa na'iki tuukii imishidanuzu. Uruu idi ichikaawunuinan.

⁹Baukapaiman, aiwaka'an Tominkaru paradan Paul ati, uzanda'awun ii. Kaikapa'a wuru'u kii-karuz u'ati: "Mana'a putaria'ana'a, na'iki mana'a pusookada'ana'a wuru'u pukakuwaapatinanuz pidannao ati. ¹⁰Aona'o nii omuudapan pugaru, na'iki aona'o nii kanom sha'apatan pugaru. Usha'apanum kau'an di'oraz dono ida'a kaina'a iriba opidanannao." ¹¹Uruu idi Paul na'ian Corinth ii utominapaidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, bauda'apa wunu pazikon an powa'a.

¹²Na'apaini'i naa Gallio zaamata-ka'o tuubaruo naobanai nii pidannao ati, wuru'u mashaapainao kidaz ipai Achaia ii aka. Uruu dono Jewnao baokopatinan na'iki izaaamatan Paul. Udauna'an ina'akan naa uruu tuubaruo naobanai kanaapu iti, marii kizi ukootowapa-kida-ka'o na'ii. ¹³Ikian Paul dau'an, "Di'oraz pidana'a, uaipan papana'adan pidannao nyukunuu, itoriinapa kizi Tominkaru ati, pana'a'o wakaki-naorinaa ai."

¹⁴Paul parada'aka'azon padamata, upu'a'a naa mazan naobanai Gallio parada'akan Jewnao ati. Ukian, "Di'oraz pidan sha'apatan an mani dikauda kida'o aimakaan, minziiwa mani o'abatapan ukuwaa. ¹⁵Mazan o'abatan kaiwuru'u, soo ukashadaakapan parada-karu dau'an, pidan uu dau'an, na'iki unao kakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Marii unao sakitapadan uaipan ati wuru'u aimakaan kidaz. O'garu aonaa turuu okootowapatin-kidan pidan kaika-

pa'o dikin ii karikaonanuu!"¹⁶ Uruu naa mazan uwaata'akan naa pidanao kootowapa-kizai iki. ¹⁷ Sariapa na'iainao Greeknao zaamata'akan naa Sosthenes, kazowautapauzo synagogue. Na'iki ĩba'iziatapa'akan naa kowas uruu na'ii, maonapa kootowapa-kizai paniinomizinaa ida'a. Mazan aonaa Gallio nyukunuupan wuru'u ĩba'izimikipanuzu.

***Paul kiwapaanan naa koshan
Antioch iti***

¹⁸ Mazan upu'u Paul na'ian zii kotua'iki zaa Corinth ii, mishidainao tuma. Uruu dauna'an umakon naa udaru'o kanawa ida'an, mako'o Syria iti, Aquila na'iki Priscilla mako'o kapam kanawa ida'an. Cenchreae iki'o wuru'u ĩzaamatanuz kanawa. Mazan pamakon ua'ii Paul madii-kida'akan pazowaud, paipaiian idi'i naa wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati.^a ¹⁹⁻²¹ Ephesus ii kanawa sannao mashaadina'akan. Uruu idi na'ii Paul maaratina'akan zii kanawa di'iki. Aizii Priscilla na'iki Aquila na'ia'o ni'i naa pa'an ĩmaaratinan. Uruu idi na'ii Paul miitiniipa'akan Jewnao tuma, synagogue ii. Tuukii padamata ĩaipan Paul na'ia'akan zii tomunu'iki zaa patuma, mazan aonaa Paul nyukunuu na'apan. Uruu idi ukian ĩ'ati, "Tominkaru aipan an ōwa'atin da'ati'i, ōwa'atin nii koshan unao ida'ati," ukian ĩ'ati. Na'ia'a naa pa'an Priscilla na'iki odaiaru

wa'akinan. Aizii Paul udobatan naa koshan kanawa ida'an. ²² Na'iki'o umakon atii ukaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa umaaratinan kanawa di'iki. Na'iki'i naa umakon pakidiba ida'an Jerusalem iti, utukapa'anan mishidainao.

Uruu dauna'an udobatan naa koshan atii ukaawan powaa iti Antioch iti. ²³ Masakauda'u una'ia'akan, udauna'an umakon naa koshan. Umakon ipai pakakuwaapatin-kizi kida amazada kawana'ati, Galatia Baara ii aka na'iki Phrygia Baara ii aka. Uma'ozakadan ipai mishidainao nyukunuu na'ii'aka.

***Apollos kakuwaapan
Ephesus na'iki Corinth ii***

²⁴ Uruu dono Jew, Apollos kia'o u'uu, Alexandria ia'o ushakatan, kaawan Ephesus ati. Uruu paraaba'o manawun pidan. Na'iki kaimandaunu'o uaitapan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan. ²⁵ Na'iki kaimanaiman kapam utominapakida-ka'o Naobanai Jesus kaduz kida dau'u. Uruu idi ma'ozaka ukakuwaapan na'iki kaiman utominapakidan pidannao Jesus dau'u, na'iki usha'apaapanii kida dau'an. Mazan chikaawunuupa-karu dau'u, uaitapa soo bauda'apa John chikaawunuupan dau'u karikaonan. ²⁶ Mazan ma'ozaka ukakuwaapan Jewnao ati synagogue ii. Priscilla na'iki Aquila abata wuru'u ukakuwaapanuz. Uipaiian dauna'an

Acts

^a 18:18 Na'apa'o pa'an Jewnao kaduz ĩmadii-kidan nii pazowaud ĩpaiian an pasha'apatan wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati.

pakuwaapan, sariapa ĩna'akan uruu padapu iti. Na'ia'a naa ĩkakuwaapan u'ati kaimanaiman uaitapa-kinaa nii powa'a zii na'apam Tominkaru aipan pamishida-ka.

²⁷Uruu dauna'an Apollos di'itinkan, ukakuwaapatina'ana'azon Achaia iti. Uruu idi Ephesus ikiinao mishidainao kaminka'utan Apollos, pasaadan ida'an kaarita ba'oran mishidainao di'iti, Achaia iainaouz, marii kizi ĩdapaapan uruu ukaawan an. Aizii ukaawan dauna'an na'iti, kaiman mishi ukaminka'utan mishidainao, wuru'u Tominkaru kamunanun ida'ana'oraz ĩzaamatan Jesus panaobanaa nii. ²⁸Na'iki ma'ozaka Apollos kashadaakapan Jewnao tuma na'ii. Iriba'o pidannao abatapan pu'u, utukapa-kidan i'ati Tominkaru paradan di'iki, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.^b

Paul kakuwaapan Ephesus ii

19 ¹Aizii Apollos kakuwaapatinan pu'u Corinth ii, Achaia Baara ia'oraz, Paul una'ian zii pa'an baza antanapu Asia Baara an. Uwa'atin atii ukaawan Ephesus ati. Na'ii uikodan mishidainao Jesus, ²na'iki upishaan ĩdyaun kaikapa'a: "Kaimana'o Doronaa morotanii unyukunuu iti umishidan dono?"

"Aonaa na'apainim zii waabatauzon Kaimana'o Doronaa dau'an," ĩkian u'ati.

³"Na'apa'oram mooko uchikaa-wunuu-kaoz?" ukian ĩ'ati.

"Na'apa John Chikaawunuu-pauzon kawan, utominapa-kidan kawana'ati pidannao," ĩkian.

⁴"Mazan John chikaawunuan pidannao tanawatinainaou'u naa pa'oian ai, udyuudan idi ĩmishidan wuru'u kaina'iki'oraz uwa'atin padawu'ati. Uruu Jesus, dau'ana'o wuru'u una'apanuz," ukian ĩ'ati.

⁵Pidannao abatan idi uparadan na'apa, sariapa ĩchikaawunuu-kidinan Naobanai Jesus uu ida'an. ⁶Uruu dauna'an Paul muudan naa paka'u ĩ'ida'a, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan ĩnyukunuu kida di'iti.^c Na'iki ĩparadan naa ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an. Na'iki ĩkowaadan naa kuwai Tominkaru di'iki kida'o. ⁷Uikoda mani 12 wuru'u pidannaouz.

⁸Idikinauda'u kauzu Paul na'ian, ukakuwaapatinan pidannao ati synagogue^d ii. Uaipan idi ĩmishidan, ma'ozaka ukakuwaapan, na'iki kaimanaiman ukowaadan ĩ'ati wuru'u Tominkaru naobanaitanapanuz dau'u. ⁹Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao dikintapa, aonaa ĩmishida'azon Paul kuwaa. Na'iki iriba'o pidannao abatapan pu'u dikauda sodi kida ĩparadan, wuru dau'ana'a da'anainaouz "Jesus Kaduz." Uruu idi Paul na'akan mishidainao pa'idiwaru patuma,

^b 18:28 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^c 19:6 *Kaimana'o Doronaa morotan ĩnyukunuu kida di'iti* oo "Kaimana'o Doronaa kaawan ĩ'ida'ati." ^d 19:8 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

tominpauzo-kizai dapunaa iti, Tyrannus idiwauz. ¹⁰Na'ia'a naa utominapatin-kidan pidannao ipai kamoo, atii dya'utam wunu. Uruu idi ipai, ipai pidannao, Jewnao na'iki Gentilenao, wuru'u mashaa-painao kidaz Asia Baara ii aka abatan wuru'u Paul kowaadanii kidaz Tominkaru paradan, Naobanai Jesus dau'u kida'oraz.

Sceva dainao tiwaan paso'otan oia'o doronainao Jesus uu ida'an

¹¹Tominkaru aipan ati Paul sha'apatan umanawun kida'o aimakaan aona'oraz pidan ka'iitan pasha'apatan. ¹²Atii Paul linson, na'iki kamicha pishatapa'o umada, na'aka-ka karinainao di'iti, na'iki ipishata-ka u'idi sariapa ikakudan. Na'iki sariaapa'o nii kapam oia'o doronainao koditan pidannao di'iki.

¹³Kaina'a kapam pabi'i kida Jewnao, chi'ikapan na'iki iso'oopan oia'o doronai kida pidannao ai. Sariapa itamakapan itimaan kapam paso'otan oia'o doronai Naobanai Jesus uu ida'an. Ikian oia'o doronai ati, "Wakian pukodita Jesus tawuru'u Paul kowaadapaniaz uu ida'an," ikian. ¹⁴Sceva dainao wuru'u na'apainpainaouz. Aizii wuru'u idaru Jewnao faadaan zowaunaa uruu, 7 wuru'u udainaouz.

¹⁵Mazan oia'o doronai kian i'ati, "Oaitapanii Jesus na'iki

Paul. Mazan unao, aonaa oaitapan," ukian. ¹⁶Upu'a'a naa mazan pidan, wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz, zaka'utina'akan naa idyaun na'iki uzo'ii bi'ia'akan naa ipai idyaun tuukia'o ida'an, ipai imada izain, na'iki ipai kapam ukuzuua'akan ikamichan kida imada iki. Uruu idi ikidoopan naa udapu iki, na'iki pamada kaziwan bii'i, idima'akan naa u'ai kadimana'o ida'an. ¹⁷Ipai Jewnao na'iki ipai Gentilenao, mashaa-painao kidaz Ephesus ii abatan ipai wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a. Uruu idi tuukii pidannao tarian, na'iki tuukii idi'itinpan. Na'iki kaiman pa'idiwaru pidannao paradan Naobanai Jesus dau'an. "Ei, ma'ozaka'o mishi manawun uruu," ikian. ¹⁸Uruu dono iriba mishidainao kowaadan ipai oii kida'o pasha'apaapauzonii iriba'o pidannao abatapan pu'u. ¹⁹Ba'orainao kida kowaadan na'apam pamarunao-tinpauzon. Mazan uruu dono ipai ina'akan naa pamarunao-tinpan kaaritannaa kida. Uruu idi pidannao kanaapu'u ipai ikawaodan wuru'u pakaaritan kidaz. Aizii itaaitan ipai wuru'u kaarita kida winipinaaz, dobata, dobata, ubaokopatinan uikoda fifty thousand wizi'i kida'o puraata.^e ²⁰Aizii mishidainao tukapan idi ma'ozaka kuwai pishatan pidannao nyukunuu, powa'a zii ima'ozakadinan pakakuwaatinan dau'ati.

Acts

^e 19:19 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

Uruu idi powa'a zii mishidainao iribainan.

Pidannao to'oradinan Ephesus ii

²¹Aizii ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan dauna'an kaikap'a, Paul di'itinpan, na'iki uaipan pamorowautapan wiizai kawana'ati kida wuru'u Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kida'oraz. Na'iki'o ni'i naa uaitan padobatan atii Jerusalem iti. Paul kian, “Ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōmakon nii na'iki ōmorowautapa'an nan nii kapam Rome iti.” ²²Uruu idi udyuudan pamin-kaudinannao, Timothy na'iki Erastus kiwiitan Macedonia iti. Aizii Paul una'ia'akan zii pa'an Ephesus ii, Asia ia'oraz.

²³Mazan uruu dono'o naa pidannao to'oradinan Ephesus ii tuukii manawun, usha'apanum kau'an iriba'a naa itukapan pidannao da'anan “Jesus Kaduz.” ²⁴Kaina'a pidan Ephesus ii, Demetrius kia'o u'uu. Uruu tomapauzo iriba, iriba, tominkaruaba Artemis dapunaa dikin kida silver idi. Utomanuzu duusodi kida'a. Na'apa'o ida'an dobata, dobata uikodan puraata pa'ati, na'iki pidannao ati, wuru'u kaudinainao kidaz utuma. ²⁵Uruu idi udapadan na'iki ubaokopatan ipai pidannao kaudinainao patuma na'iki ba'orainao kida na'apa'o kapam ikaudinainao kawan. Na'ia'a naa ukian ipai i'nao ati, “Ōpaonarunao, aizii ōparada'azon u'ati. Ipai unao uaitapa kanom kaduz wakaudin-kizi nii. Na'iki uaitapa dobata, dobata waikodan

puraata watomanii kida ida'an. ²⁶Aizii utukapa, na'iki uabata ukinao idi na'apam Paul dikauda kian wuru dau'ana'a watomanii kidaz aimakaan. Ukian, ‘Wuru'u toma-kariwai kidaz tominkaru nii ka'ui idi'oraz, mazanu'o karikaonan, aonaa mishi'o mani.’ Uruu idi ipai'i naa una'apatan da'ainao pidannao nyukunuu, paparadan kawana'ati, atii ipai di'ii'aka'a Asia Baara kawana'ati kida, iriba'a naa imishidan uparadan. ²⁷Aizii pidannao dakoopan ni'i naa watomapanii kidaz. Na'iki umanawunu'oraz watominkarunuaba Artemis, odapu tukapa-ka'o ni'i naa madiwautapaka'o nii karikaonan. Na'iki aona'o ni'i naa powa'a pidannao dyautan oroo, atii na'apa'o ni'i naa karikaonan omanyukunuuta-ka'o. Ipai unao, uaitapa ipai pidannao toriinpaizon o'ati, da'a'a Ephesus an, na'iki ipai Asia Baara ii aka, na'iki ipai ba'oran amazada kawana'ati kida.”

²⁸Aizii pidannao abatankan idi una'apan, sariapa mishi ito'ora'akan, na'iki ikadakoina'akan naa diiwa, diiwa. “Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis, da'a'a Ephesus ida'a,” kia'o wuru'u ikadakoinanuz. ²⁹Uruu idi iriba, iriba pidannao kadakoinan diiwa'o ida'an, ito'oradinan naa mapidankiaka uruu wiizai di'ii'aka. Upu'a'a naa ikoda'akan Gaius na'iki Aristarchus. Sariapa i'zaamatan idyaun. I'nao Paul minauda'unao Macedonia iki'o i'wa'atin. I'na'aka'akan naa kowas i'nao pidannao baokopainpauzo-kizi iti. ³⁰Tuukii

padamata Paul mako'ozon na'iti, pidannao kanaapu iti. Mazan aonaa mishidainao kashaapan umakon na'iti. ³¹Kaina'ia'o kapam Paul pao-narunao na'ii, tuubaru kidainao pidannao. Īnao dyuudan paparadan u'idi'iti, aonaa kizi umakon pidannao baokopainapa-kizi iti. ³²Aizii na'ia'a naa pidannao to'oradinan tuukii, ba'orainao kadakoinan pana'iti sodi kida'a naa karikaonan, usha'apanum kau'an, kaina'a pabi'i kida pidannao aonaa ĩaitapan kanom dau'ati'o manawun wuru'u pawa'atinuz. ³³Aizii Jewnao aipan idi pakazannaatinan, sariapa ĩzaamatan pabii iki Alexander para-da'o nii pidannao kanaapu iti, marii kizi ukowaadan ĩ'ati aonaa ipai'o mani wuru'u Jewnao sha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a. Soo Paul pa'an wuru'u na'apainpa'oraz. Sariapa Alexander sawadan paka'u, uaipan pidannao mashaadinan na'iki ĩabata kizi uparadan. ³⁴Aizii pidannao tukapankan naa uruu Jew, ipai baokopa ĩkadako'okan patumaaka kaikapa'a: "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ĩkadakoinanuz atii tomunu'iki.

³⁵Upu'u mazan donoi zowaunaa kaawan ĩ'ida'ati, sariapa umashaatan wuru'u ĩkadakoinapanuz. Ukian ĩ'ati kaikapa'a: "Uabata o'paradan Ephesus sannao. Ipai pidannao aitanpan soo wawiizi Ephesus taapa'o wuru'u umanawunu'oraz tominkaruaba Artemis dapunaa. Na'iki ipai pidannao aitanpan kaina'a

kapam wataapan umanawunu'o kuba, oroo kawanu'oraz utomakao, tawuru'u waotauzoz aokazi iki. ³⁶Aonaa turuu pidan kashadan na'iki udakoopan watominkaruaban Artemis. Ukau'an usookada'a naa wuru'u ukaikapainpanuz'u. Mana'a usha'apaapa'ana'a aimakaan madoronaa-daun. ³⁷Unao kaawa-kidanii wuru'u pidannaouz da'ati'i, ĩmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan, aonaa kanom ĩkoidapan watominkaruaban dapu iki, na'iki aonaa ĩdakoo-pan watominkaruaban dikauda'o ida'an. ³⁸Aizii Demetrius na'iki ipai umin-kaudinannao, ĩkaakapaa'azon an pidannao, marii pa'an ĩkaakapaan, na'iki ĩna'akan ĩdyaun Rome iki'o naobanai di'iti, na'ii kizi ĩkootowapa-kida-ka, kootowapakaru kamoan dono. ³⁹Aizii unao mani, kaina'a zii uparada'azon aimakaan dau'an? Uparada'azon an, marii uabata-kidan wuru'u uparadan kidaz, wuru di'ia'a kabaun toma-kariwaiz kawiiizinao miitiniapa-kizi nii. ⁴⁰Aizii di'i wuru'u wash'apatanz aimakaan kaikapa'a, kichana'iki-kia'o wuru'u, wato'oradinan mapidankiaka manawun. Aizii Rome iki'o naobanai abatan ana'a naa pa'i wuru'u wadikaudainapanuz, sariaapa'o nii upishaa-kidan waunao kanom dikin ia'o wuru'u wato'oradinanz kaikapa'a. Aona'o nii waaitapan na'apam wakazannaatinan." ⁴¹Donoi zowaunaa ipaian dauna'an paparadan kaikapa'a, usookada'akan naa miitiniapa-karu.

*Paul morowautapankan dono'o
Macedonia na'iki Achaia Baara ii*

20 ¹Pidannao sookadan dauna'an pato'orainpan, Paul dapada-kidan na'iki ubaokopatan naa ipai mishidainao. Uruu ukowaadina'azon naa i'ati, na'iki uma'ozakadan ñnyukunuu, ma'ozaka kizi kapam i'taapan pamishidan. Pazaamaaka'uan dauna'an mishidainao, umakon naa Macedonia iti. ²Aizii pamakopa-kizi donoi kawana'ati kida, Paul ma'ozakadan pidannao nyukunuu pakowaadapan ida'an kaiman kida'o kuwai i'ati. Atii ukaawan Achaia Baara iti. ³Idikinauda'u kauzu una'ia'akan. Udauna'an uminziwan naa koshan uruu umako'ozon naa atii Syria iti. Upu'u mazan pidannao kowaadan Paul ati, kaina'a Jewnao zaudapan uruu iaipan pazowianuzu. Uruu idi ukiwan powa'a an koshan Macedonia an. ⁴Na'iki kaikapauda'u pidannao makon utuma. Berea iki Sopater, Pyrrhus daniz; Thessalonica iki Aristarchus na'iki Secundus; Derbe iki Gaius; Asia Baara iki Tychicus na'iki Trophimus; na'iki Timothy mako kapam. ⁵Înaou'u naa kiwiita Troas iti, na'ia'o ni'i naa i'zaudapan waunao.^f ⁶Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kaoo Kamoon dauna'an, wamakon naa kapam kanawa ida'an Philippi iki. Atii baka'iauda'u kamoo dauna'an waikodan zii wairibannao Troas ia'a

naa. Bauda'apa sondii wana'ia'akan Troas ii.

*Ubaokapan naa Paul
morowautapan Troas ati*

⁷Saturday dono, kamoo tipitan dauna'an, ipai wabaokopatinan, waaroopa'azon idi baokopa, na'iki wanika'azon idi bread wanyukunuitapa-kinana nii Jesus mawakan wa'ati. Paul aitapan idi pawa'aka'azon mishidainao ba'oran kamoo, ukakuwaapatinan i'ati atii tomunzikon di'iti. ⁸Kabaun nazoo dokoalo di'ia'o wuru'u wabaokopatinanuz, na'iki na'ii iriba'o lamp kida maodapan. ⁹Kaina'a pa'ina'o zii daonaiora Eutychus kia'o u'uu, usakanatapan windoo paawa'a. Aizii Paul kakuwaapatinan atii Eutychus da'awununun. Udauna'an uda'awu'ukan naa, atii masha'apakiaka uwaota'akan naa imi'i baara iti. Idikinauda'u'o utara'apaawatinpan paawa iki'o wuru'u uwaota'akanuz. Pidannao dokobatanuzu, mazan mawaka'aka'a naa uruu. ¹⁰Mazan upu'u Paul kaawa'akan u'ida'ati, na'iki udokobata'akan naazu. "Mana'a ukasha'ora'ana'a, kakuda'aka'a naa uruu powaa iti," ukian i'ati. ¹¹Uruu dauna'an i'zaidan naa powaa iti kabaun nazo iti, uru'u naa i'aroonpan naa na'iki ñnikan naa bread baokopa. Uruu dauna'an powa'a zii Paul kakuwaapatinan pidannao ati, atii wakankanaanin. Uruu kii uwa'akauzon i'dyaun. ¹²Aizii wuru'u

^f 20:5 Verse 5 ida'a watukapan Luke saada'oraz di'oraz kaarita'a baokopatinan koshan Paulnao tuma.

waota'oraz daonaiora, ukiwan naa padapu iti pairibannaο tuma, aonaa usha'apan. Aizii uiribannaο kaiman ĩnyukunuu ĩkiwan.

***Paul kowaadinan mishidainao
ati Ephesus iainaoz***

¹³Troas iki pakidiba ida'an Paul makon Assos iti. Mazan waunao, kanawa ida'an pa'an wamakon na'iti. Na'ia'o ni'i naa Paul aitan paikodan waunao. ¹⁴Atii na'apa'a naa mishi. Ukaawan dauna'an na'iti, upaidinan naa watuma kanawa zo'iti, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Mitylene iti. ¹⁵Ba'oran kamoo wadobatapa'akan wiizai dazaba an, Chios kia'o u'uu. Ba'oran kamoo ida'a wakaawan Samos iti. Ba'oran kamoo wadobatan koshan atii wakaawan Miletus iti. ¹⁶Aona'a naa Paul aipan patomunu'ikinpan Asia Baara an. Mazan kadimana'a naa pa'an uaipan pakaawan Jerusalem iti, Pentecost ua'ii. Uruu idi aonaa umakon Ephesus iti. ¹⁷Soo udyuuda-kidan pa'an paparadan na'iti, marii kizi choochi zowau-naanao wa'atin u'ida'ati Miletus ati.

¹⁸Aizii ĩkaawan dauna'an u'ida'ati, ukian naa ĩ'ati, "Ipai unao utukapauzonii na'apam ōkaudinan, na'iki utukapa na'apam ōmashaa-pauzon kiwiin da'ana'a Asia Baara an kida. Ōsakadan di'iki'o ōkaudinan da'ana'a, atii di'i, uaitapa na'iki utukapa ipai ōkaduz. ¹⁹Ōbaiatan bii'i tuukii kasha'ora'o, Jewnao dakotautan pu'u pasha'apatan ōgaru, mazan upu'u mashaa, na'iki minziiwa ōsha'apatan ōkaudin-

kizi, ōnyukunuu kasha'oran bii'i. Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorun idi ōgaru. ²⁰Na'iki aonaa kanom ōdizapan na'iki ōtaapa-kidan unao ai, ipai ōkowaadan u'ati kaiman kida'o kakinaorii tawuru dono'o ōkakuwaapatinan dono'oraz u'ati, udapu ii kida, na'iki iriba'o pidan bii ii. ²¹Aizii Jewnao ati na'iki Gentilenaο ati na'apa pa'idiwaru ōparadan, ōkakinaowan ĩdyaun tuukii, ĩtanawatin kizi'i naa pa'oian ai Tominkaru ida'ati, na'iki ĩzaamata kizi'i naa wanaobanaa Jesus Christ panyukunuu naobanaa nii.

²²"Mazan aizii ōmakon ni'i naa Jerusalem iti, ōizo'atin nii Kaimana'o Doronaa paradan. Aonaa ōaitapan na'apam nii ōsha'apata-kao na'ii. ²³Usha'apanum kau'an ipai donoi, ōkakuwaatin-kizi kawana'ati, Kaimana'o Doronaa kowaadan ō'ati, kaina'a'o nii dikauda'o aimakaan sha'apan ō'ati, na'iki ōtaraa-kidakaο nii na'ii. ²⁴Mazan aonaa usha'apan ōzowii-kao. Kanom tuukia'o ōsha'apata'azon, ōaipan pa'an ōipaian ōkaudin-kizi wuru'u Naobanao Jesus dyuudaniaz ōsha'apatan. Udyuudan ōkowaadan Kaimana'o Kuwai ipai pidannaο ati, Tominkaru kaimanan na'iki ukamunanun dau'u.

²⁵"Aizii ipai'i naa ōkowaadan u'ati Tominkaru naobanao-tinan dau'u. Aizii wuru dauna'ana'a, aona'o ni'i naa powa'a utukapan ōgaru. ²⁶⁻²⁷Mazan aizii ōkia'azon unao ati, na'apainim unao oo ba'orainao mawakan, pakawan pa'oian bii'i zii, aonaa ōgaru aipan ati'o

mani wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa kanom òdizapan unao ai. ²⁸Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i kaiman kizi'i naa utaapan udorona, na'iki kaiman pa'i kapam ukazannaatapa mishidainao wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uawunuutapan nii. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii wuru'u ìnaouz pa'idiwau nii pauDani izain ida'an na'iki umawakan ida'an. ²⁹Õaitapa di'i òwa'akan dauna'an unao, kaini'iki'o nii pidannao kawaan ubii ati, ìmariidan nii na'iki ìpozawaabi'ii-kidan nii unao atii ìtanawatinkidan nii unao umishidan ai Jesus. Ìkaawan nii ma'ozaka, na'apa'o nii to'oraba'o baudokoru pozawaabi'ii-kidan kawan kaznizona atii uzowian ìdyaun. ³⁰Na'iki kaina'a'o nii kapam pidannao unao bii iki'o, ìmariidan nii na'iki ìbuutan nii pabi'i kida mishidainao pa'ida'ati. ³¹Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i, unyukunuitapa na'apam òtominapa-kidan unao, òbaiatan bii'i kasha'ora'o na'iki to'ora-karu bii'i. Mazan upu'u òkakinaotan ipai unao, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an kida atii idikinauda'u wunu.

³²“Aizii òwa'akan ni'i naa unao Tominkaru ka'u ida'a. Uru'o nii kazannaatapa unao. Na'iki òwa'akan Kaimana'o Kuwai utuma, Tominkaru kamunanun daua'o, uruu kida'o nii ma'ozakadapa unyukunuu. Na'iki uruu kida kuwai ida'ana'o nii uikodan kaimana'o manawun aimakaan, wuru'u Tominkaru aipaniaz pataan

diina'iti'i ipai pidannao ati, ubuutaniinaouz pa'ati.

³³“Ipa'i unao, utukapa na'iki uaitapa òkaduz, aonaa na'apainim òna'azootapan wuru'u konaunam kida'oraz pidannao kamichan, oo wuru'u ìtaapanii kidaz gold oo silver. ³⁴Aonaa òna'azootapan usha'apauz, mazan utukapa na'apam òkaudinanan dadara òka'u ida'an, òikoda-kinanaa nii aimakaan òmashaapa-kinanaa nii, na'iki òmin-kaudinannao atii'o nii kapam. ³⁵Òmashaapan ida'an kaikapa'a, na'iki òkaudinanan ida'an dadara, òtominapa-kidan unao. Na'apa kizi ukaudinanan, na'iki ukaminka'uta kizi kapam pidannao, wuru'u aona'oraz manawun ìka'iitan pakaudinanan. Karikaonan kizi kapam unyukunuitapan tawuru'u Naobanai Jesus kiauzonuz: ‘konaukia'o nii pidan minziwa'oraz utaan aimakaan ba'oran pidan ati, aimakaan taa-ka'o ai pa'ati.’”

³⁶Paipaian dauna'an pakada-koinpan, Paul kodoru'ukan naa pakakinaotaniinao tuma. Na'iki ìtoriinpan naa Tominkaru ati. ³⁷Uruu dauna'an Paul kowaadinanan naa, ipai ìdokobatan uruu, ìzaadan naa mazan u'ati. ³⁸Ìnyukunuu kasha'oran tuukii usha'apanum kau'an “Aona'o ni'i naa powa'a utukapan ògaru,” ukian idi ì'ati. Udauna'an ìwa'anpankan naa uruu, atii kanawa di'ii.

Paul makon naa Jerusalem iti

21 ¹Wazaamaaka'uan dauna'an mishidainao

zowaunaanao, wamako'okan naa udaru'o kanawa ida'an. Na'iki'o wamakon sariapa Cos iti. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan, Rhodes ii wakaawa'akan, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Patara iti. ²Na'ia'a naa wazaamatan ba'oran kanawa tu'uz mako'o Phoenicia iti, Syria ia'oraz. Wapaidinan dauna'an, wamakon naa koshan. ³Maonapa wadobatan paran baoko a'o katonaru Cyprus danoma an, wa'ashabaron antanapu wataapanuzu. Wamakon atii wakaawan Tyre iti, Syria ia'oraz. Na'ii wamaaratina'akan zii kanawa di'iki. Usha'apanum kau'an na'ia'o nii zii kanawa wazoo kida maaraa-ka. ⁴Uruu wiizai di'ii, waikoda mishidainao Jesus. Uruu idi bauta'apa sondii wana'ia'akan ituma, kanawa sannao tomunu'ikinpan kawana'ati. Uruu dono Kaimana'o Doronaa kowaada-kidan mishidainao ati, na'apam nii Paul sha'apata-ka. Jerusalem ii. Uruu idi tuukii imashaatanuzu, aonaa kizi umakon na'iti. ⁵Mazan na'apaini'o ni'i naa wadobatan kamoon aita-ka. Uruu idi wamakon naa koshan kanawa di'iti. Ipai mishidainao, paudaiaro na'iki paudainao tuma kida ida'an nan waunao atii paran danoma iti. Na'ia'a naa paran danoma ii wakodoru'ukan baikopa na'iki watoriiinpan naa Tominkaru ati. ⁶Izaamaaka'uan dauna'an waunao, wapaidinan naa kanawa zo'iti. Aizii

mishidainao, ikiwan naa kapam padapu iti kida.

⁷Na'iki'i naa koshan wadobatan, atii Ptolemais ii kanawa mashaadinan. Uruu idi na'ii wamorowautapa'akan mishidainao kida di'ii. ⁸Ba'oran kamoo wadobatan, atii wakaawan Caesarea iti, wasookadinan Philip dapu ii. Uruu Philip kowaadapauzoz Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati. Na'iki uruu tawuru'u zaamata-kariwaiz Jerusalem ii, 7 sha'atii iizaamata-ka. Buuta'o nii wanyukunui patumaaka kida. ⁹Kaina'a 4 Philip dainao zunnao, aona'o zii ikaudaiarun kida. Inao prophetiabanao. ^h¹⁰Aizii dobata zaa kamoo wana'a'akan dauna'an, uru'u naa prophet, Agabus kia'o u'uu, kaawan Judea Baara iki. ¹¹Ukaawan wa'ida'ati, sariapa uso'otan Paul zadawu ukonon iki, na'iki uwatudan pataba'u, na'iki paanoba uzadawu idi. Ukian, "Kaimana'o Doronaa kian, kaikapa'o nii Jewnao watudan wuru'u kazadawu'oraz Jerusalem ii, na'iki itaan niizu Gentilenao ati."

¹²Aizii waabatan idi kaikapa'a parada-karu'u, tuukii waunao na'iki ba'orainao kida tiwaan pamashaatan Paul, aonaa padamata wataapadan umakon Jerusalem iti. ¹³Mazan ukian, "Kandii nii uzaadan odau'ati kaikapa'a, ukasha'orada'azon onyukunuu? Owatuda-ka an oo ozowii-ka an na'ii, Naobanai Jesus dikin ii, aonaa usha'apan, mazan upu'a'o nii omakon," ukian. ¹⁴Atii

Acts

§ 21:8 Acts 6:1-6 ^h 21:9 *prophetiabanao*: kowaadapa'o Tominkaru paradan.

aonaa waka'iitan wamashaatanuz. Uruu idi wakian u'ati, "Marii mooko pusha'apata-kaao Tominkaru aipan kawana'ati."

¹⁵Uruu dauna'an waminziwan naa, na'iki wamakon naa Jerusalem iti wakidiba ida'an. ¹⁶Pabi'i kida mishidainao Caesarea iki mako kapam watuma. Uruu idi baokopa'a naa wamakon, atii wakaawan Jerusalem iti. Ñaou'u naa na'aka waunao Mnason dapu iti, wasookapa'azoo-kizi iti. Uruu kotua'o uwa'atin Cyprus iki, na'iki kotua'ora'a naa pa'an uzaamatan Jesus panaobanaa nii. ¹⁷Wakaawan dono Jerusalem iti tuukii mishidainao konaukii-kidan waunao.

Paul morowautapan James di'iti

¹⁸Ba'oran kamoo Paul makon baokopa watuma, utukapa'anan James. Wakaawan na'iti, waikoda ipai choochi zowaunaanao na'ii. ¹⁹Uruu idi tuukii Paul konaukii-kidan ïdyaun. Udauna'an ukowaadan naa ï'ati ipai aimakaan Tominkaru sha'apatanii kida Gentilenao ati, pakaudinan dono ïbii ii aka.

²⁰Ipai wuru'u abatainaouz Paul kuwaa, tuukii ïkonaukian. "Kaimana'o manawun mishi pugaru," ïkian Tominkaru ati. Udauna'an ïkian Paul ati. "Wa'inawuzu Paul, mishi putukapa na'apam iriba, iriba Jewnao ipai amazada kawana'ati mishidan naa naobanai Jesus.

Mazan ïnao, tuukii ïmarainpan na'iki ïizo'atin tawuru'u Moses kakinaori kidaz. ²¹Aizii kaina'a ïabatan dikauda kida'o parada-karu pudau'u. ïabatan putominapakidan na'iki pukakinaotan Jewnao wuru'u mashaapainaoz Gentilenao wiizi ii aka kida, aona'a naa kaikin puaipan ïsha'apatinan Moses kakinaori kida kawana'ati. Na'iki aona'a naa kaikin puaipan ïchoota-kidanⁱ paudani daonaioranao, Moses kakinaori kawana'ati, na'iki aona'a naa kaikin puaipan wuru sha'apata-kaoa'a waunao Jewnao kaduz kidaz. ²²Masakauda'u dauna'an, ïabatan ni'i naa wuru'u pukaawanuz. Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan? ²³Wadi'itinpan kaikapa'a, waaipan pusha'apatinan waparadan kawana'ati. Kaina'a 4 daonaioranao kowaadauzo pamishia'azon paparadan Tominkaru ati.^j Kaina'a'a naa ïdyaun kaida'a'a, ïipaia'a naa pasha'apatan wuru'u ïkowaadauzoniaz pasha'apata'azon. ²⁴Ukau'an turuu pumakon baokopa ïtuma, puchikaina'an kizi ïtuma Tominkaru ati, Jewnao kakinaori kawana'ati. Na'iki pukowaada kizi'i naa pugaru'o nii kawinipinaata uzainao ïtaan nii faadaanao ati. ïipaian dauna'an pachikainan, ïsokozoo-kaao ni'i naa ïtukapa-kidakinaa ni'i naa pamishian paparadan Tominkaru ati. Uruu ida'ana'o nii Jewnao tukapan aonaa mishi'o mani wuru'u pumashaatanuz pidannao

ⁱ 21:21 *choota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^j 21:23 Numbers 6:1-20

sha'apatan aimaakan wakakinaorinaa ai. Usha'apanum kau'an, pugaru na'apa kapam pusha'apatan wuru'u wakakinaorinaa aiapanii kidaz usha'apata-ka.

²⁵“Mazan Gentilenao ati, wuru'u mishidainaouznaa, waunao choochi zowaunaanao saadani'i naa pa'an wakaaritan i'ati, na'iki wataa i'ati idikinauda'u karikaonan kakinaorii waaipaniaz iizo'atin. Kaikapa'a wuru'u wakianuz wakaaritan ida'a: 'Aonaa unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkarunao ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai, na'iki aimaakan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-ka. Na'iki aonaa ukashapa'ana'a daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u,' ”
kia'o wuru'u ikianuz Paul ati.

²⁶Ba'oran kamoo na'apa'a naa Paul sha'apatinan padyuuda-ka kawana'ati. Una'akan naa wuru'u daonaioranaouz, na'iki na'ia'a naa ichikainan utuma Moses kakinaori dyuudauzon kawana'ati. Uruu daunan Paul makon Tominkaru Dapu iti, ukowaadankan naa faadaanao ati 7 kamoo ida'a iipaian ni'i naa pachikainan Tominkaru ati. Uruu dono'o ni'i naa uzainao kawaoda-ka ikawana'ati kida.

***Paul zaamata-ka
Tominkaru Dapu ii***

²⁷Mazan 7 kamoo isha'apaapan wuru'u pasha'apaapanii kidaz, na'iki iipaian pu'a'a naa kapam. Upu'u Jewnao wa'atiinao Asia iki, tukapan Paul Tominkaru Dapu ii.

Sariapa ikimudan na'iki ito'orandan pidannao kasaba'ukinpainao na'ii. Una'apan pu'u izaamata'akan naa Paul, ²⁸na'iki ikadakinan naa kaikapa'a: “Unao Israelitenao, ukaminka'uta wazaamatan di'oraz pidana'a. Uruu tawuru'u chi'ikap'oraz ipai amazada kawana'ati, dakoopa'ita'oraz Israelitenao, na'iki dakoopa'o wakakinaorinaa Moses taauzonii kidaz wa'ati, na'iki udakoopan kapam wuru'u di'oraz Tominkaru Dapu'u. Aizii di'i, ukaniribaa-kidan Tominkaru Dapu, una'akan idi Gentilenao unazo ati.” ²⁹(Ito'oran na'apa usha'apanum kau'an itukapanii Trophimus, Ephesus san, Paul tuma donoi ii. I'tiiman mani kaina'a Paul morotakidan uruu patuma Tominkaru Dapu iti.)

³⁰Uruu dono tuukii, tuukii pidannao to'oradinan uruu wiizai di'ii. I'diman naa di'iki kida'a kasaba'u, kasaba'uan Tominkaru Dapu iti. Imorotan sariapa izaamatan Paul, na'iki ikozoota'akan naazu Tominkaru Dapu iki. Udauna'an itarata'akan naa paniinom. ³¹Aizii wuru'u pidannaouz, iaipan naa pazowia'akan uruu. Upu'u mazan parada-karu kaawan Rome iki'o soldyaanao zowaunaa ida'ati. Kaikapa'a wuru'u parada-karu dyuuda-kaoz: “Ipai, ipai pidannao to'oradinan kai Jerusalem ii, tuukia'o kaiwuru'u ito'oradinanuz.” ³²Soldyaanao zowaunaa abatankan idi na'apa'o kuwai, sariapa una'akan soldyaanao, panaobanaanao tuma kida. Kadimana'o ida'an imako'o-

kan naa pidannao to'oradinainao di'iti. Aizii pidannao tukapankan soldyaanao zowaunaa, pasoldyaanao tuma, sariapa iŝookada'akan pazowiautapan Paul.

³³Soldyaanao zowaunaa kaa-wan na'iti, sariapa uzaamatan Paul i'ai. Udauna'an udyuudan naa uwatuda-ka'o dya'utamtinpa'o chain idi. Na'iki upishaan naa pidannao kaikapa'a: "Kanom kaduz wuru'u di'oraz pidana'a? Kanom mooko usha'apata?" ³⁴Mazan pana'a sodi kida pidannao kadakoinan. Ba'orainao kian, "uruu kaikapa'ora'a," ba'orainao kian, "kaikapa'o uru'u." Atii aonaa soldyaanao zowaunaa aitapan kanom dikin ia'o wuru'u iŝo'oradinanz u'ati. Uruu idi udyuudan naa Paul na'aka-ka'o soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti. ³⁵Mazan iŝmorotan ua'ii kabaun nazo iti, pozai ida'a zii, uru'u naa soldyaanao sawata'akan naa Paul, usha'apanum kau'an tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan. ³⁶Iwa'atin baokopa udawu'ati kasaba'u, kasaba'uan, pakadakoinan tuma. "Uzowii uruu, uzowii uruu," kia'o wuru'u iŝkadakoinanz.

Paul kakuwaapan naa padau'u

³⁷Soldyaanao kaawa-kida'an nan pu'a'a naa uruu padapu nazo iti. Sariapa Paul kian soldyaanao zowaunaa ati Greek ida'an, "Turuu o'paradan pu'ati?"

"Kaa! Puaitapanii sha'a Greek?" ukian Paul ati. ³⁸O'itiiman shaa pugaru Egypt san, tawuru'u toma'oraz mizaataaka-karu diiki'i za'a

Rome ikiinao tuma, na'iki taa-zata-kida'oraz 4000 zowii-mikinao pidannao mapidantaka'o amazada di'iti."

³⁹"Aonaa. O'garu Jew, Tarsus ia'o o'shakatan, umanawunu'oraz manawun wiizai Cilicia Baara ii. Pukashaapa shoman o'paradan pidannao ati," Paul kian.

⁴⁰"Kaiman, turuu puparadan," ukian. Pozai paawa ia'a naa Paul kadishitan na'iki usawadan paka'u, pidannao mashaada-kizi. Sariapa mishi pidannao mashaada'akan. Udauna'an uparadan naa Jewnao ati i'paradan Hebrew ida'an.

22 ¹Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: "O'iribannao Jewnao, uabata o'paradan, o'kowaada'azon u'ati, aonaa mishi'o mani wuru'u aimakaan uabataniaz o'dau'u," ukian i'ati. ²Iabatan idi Paul paradan Hebrew ida'an, powa'a zii iŝmashaada'akan. Uru'u naa ukian i'ati: ³"O'garu Jew, o'shakatan Tarsus ii, Cilicia Baara ia'oraz. Mazan o'dyaupain da'a'a, Jerusalemi'i. Gamaliel tominapa-kidauzonii o'garu, na'iki kaimanaiman ukakinaotan o'garu, o'izo'ati kizi ipai Tominkaru kakinaori wuru'u wadokozu-daunnao ati'oraz utaa-ka'o kida. Uruu idi tuukii o'izo'atin wuru'u kakinaorii kidaz, na'iki tuukii o'taainan Tominkaru ati kapam, na'apa unao kawan. ⁴O'garu, o'zowiapa-kidauzonii na'iki o'antamikitauzonii pidannao, wuru'u da'anpainaouz Jesus Kaduz. Na'iki o'watuda-kidauzonii na'iki

ōkaboota-kidauzonii taraa-kizai iti zunnao na'iki daonaioranao. ⁵Umanawunu'o Faadaa na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa kaiman-daun wuru'u ōsha'apatauzonuz aimakaan kida na'apa. Īnao turuu ĩkowaadan unao ati mishi'o kaiwuru'u ōparadanuz. Usha'apanum kau'an ōgaru ida'ana'o ĩdyuudauzon pasaadannii kaarita kida Damascus iainao Jewnao ati'o. Īkowaadan pakaaritan ida'a ōwa'atin, ōzaamata'anan pidannao mishidainauz Jesus. Udauna'an ōna'aka kizi ĩdyaun watudinapa Jerusalem ati, marii kizi kazowautapainao Jewnao antamikitan ĩdyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii
(Acts 9:1-19; 26:12-18)

⁶“Uruu dono ōmakopaanan pu'u Damascus iti, sakitapa kamoo ōmaonapatan naa na'iti, mazan masha'apakiaka doko iki'o Kanada'o manawun kanadapa'akan ōgaru. ⁷Sariapa ōwaota'akan imi'i baara iti. Na'iki ōabata parada-karu kian ō'ati, ‘Saul! Saul! Kandii nii puantamikitān ōgaru?’

⁸“Naobanai, kanom pugaru?’ ōkian.

“Ōgaru Jesus, Nazareth iki'oraz, ōgaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ō'ati. ⁹Pidannao, wuru'u ōtumainauz, ĩtukapa kapam wuru'u Kanada'oraz. Mazan aonaa pa'an ĩabatan wuru'u parada-karuz ō'ati.

¹⁰“Uruu idi ōpishaanuzu kaikapa'a: ‘Ōnaobanaa, kanom puaipan ōsha'apata?’

“Naobanai kian, ‘Pukadi-shita, na'iki pumako Damascus iti. Na'ia'o nii ipai ukowaada-kaopu'ati, na'apam nii Tominkaru aipan pusha'apatinan.’ ¹¹Amazada kanadan idi manawun, sariapa u'ishada'akan ōawun. Na'iki aona'anaa kanom ōtukapan. Uruu idi ōminauda'unao ka'utan naa ōgaru Damascus iti.

¹²“Aizii na'ii kaina'a pidan Ananias kia'o u'uu. Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki izo'ati'o ipai kakinaorii wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati. Na'iki ipai na'iainao Jewnao naudapan uruu. ¹³Uruu kaawan ō'ida'ati. Ukian ō'ati, ‘Ō'inawuzu Saul, marii putukapan koshan!’ Sariapa mishi ōawun saabaina'akan na'iki kaiman ōtukapa'akan uruu.

¹⁴“Udauna'an ukian ō'ati, ‘Tominkaru, wuru'u wadokoza-daunnao mishidaniaz, uzaamatan pugaru, utukapa-kida'azon idi pu'ati kanom uaiapanii pusha'apatan pa'ati. Na'iki uaipan idi kapam putukapan wuru'u kaimana'oraz manawun papoitoru. Na'iki uaipan puabatan uparadan udako iki manawun. ¹⁵Ukau'an pugaru'o ni'i naa kakuwaapatin udau'u, na'iki na'aka'o nii uparadan. Pukowaadan nii ipai pidannao ati, ipai wuru'u putukapaniaz na'iki puabatanii kidaz aimakaan. ¹⁶Aizii kanom zii puzaudapan? Kadiman naa, puchikaawunuin kizi'i naa, na'iki puparada'a naa Naobanai ati kai,

marii kizi uchikaan ipai pu'oi'an pu'ai,' ukian ô'ati."

Paul zaamata-ka'o

kakuwaapatina'o nii Gentilenao ati

17-18 Uruu dauna'an ôwa'atin naa Jerusalem ati. Na'ia'a naa ômorotan Tominkaru Dapu iti ôtoriinpa'anan u'ati. Ôtoriinapatinan pu'u ôtupakan Naobanai. Ukian ô'ati, "Puminziiwa kadiman, pumako kizi Jerusalem iki, kai, kai. Usha'apanum kau'an aona'o nii da'ainao pidannao mishida'azon pukuwaa ôdau'u."

19 Mazan ôkian, "Naobanai, ipai înao, îaitapanii ôgaru kaimanaiman. Îaitapanii wuru'u ômakouzonuz synagogue kawana'ati kida, ôzaamata'anan ipai pidannao mishidainao kidaz pugaru. Udauna'an ôtaraa-kidan na'iki ôba'izii-kidan da'i îdyaun. 20 Aizii tawuru'u Stephen, kakuwaapatinauzoz pudau'u, uruu zowii-ka'o dono, na'ia'o kapam ôgaru. Patumaaka'o ônyukunuu zowii-mikinao tuma. Ôgaru taapanii îchaakitan kida îzowian dono Stephen paboori kuba kida idi."

21 Mazan Naobanai kian, "Pumako di'iki'i, ôdyuudan nii pugaru munapo Gentilenao di'iti."

22 Mashaa pidannao abatan Paul kadakotinan. Mazan aizii îabatankan ukowaadan wuru'u padyuuda-kaoz Gentilenao di'iti, sariapa îkadakoina'akan diiwa'o ida'an. "Una'aka uruu di'iki'i! Marii uzowii-ka'o! Aonaa turuu utaapaka'o kakupa," îkiainan. 23 Îto'oran na'iki îkadakoinan tuukii. Uruu

idi îkaboowan pashooton kida doko iti, ba'orainao kida kaboo-wan imi'i doko iti kapam. 24 Sariapa soldyaanao zowaunaa dyuudan Paul na'aka-ka'o soldyaanao mashaapakizi nazo iti. Na'iki udyuudan naa pasoldyaannao ba'iziinuzu, marii kizi ukowaadan î'ati, kanom dikin ia'o manawun wuru'u Jew-nao to'oradinanz u'ati kaikapa'a. 25 Uruu idi îdodowan naa Paul na'iki îba'izia'azon naazu. Mazan upu'u Paul kian soldyaanao zowaunaa ati, wuru'u maonapa'oraz ukadishitapan udazaba'a, "Puaitapanii Rome di'iti'o ô'uu saadinpan? Na'apa dii Rome iki'o kakinaorii kiau-zon, ukashaapa mani ôba'izii-ka'o madiwautapaka, ômakootowapaka-kidanao pu'u?"

26 Aizii soldyaanao zowaunaa abatan idi wuru'u Paul na'apanuz, sariapa umakon pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Na'apam nii pusha'apatinan aizii? Tawuru'u pidan pudyuudaniaz ba'izii-ka'o, Rome di'iti'o u'uu saadinpan."

27 Uruu idi soldyaanao zowaunaa wa'atin Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Pukowaada ô'ati, mishi'o Rome di'iti'o pu'uu saadinpan?"

"Oo," ukian u'ati.

28 Soldyaanao zowaunaa kian Paul ati, "Ôgaru ôsaada-kidan ô'uu Rome di'iti, ôkawinipinaatan idi dobata puraata wiizai zowaunaanao ati."

"Mazan ôgaru, ô'uu saadinan Rome di'iti ôshakatan di'iki'o," Paul kian u'ati.

29 Sariapa soldyaanao, wuru'u ba'izia'azoinaouz Paul, munapo-

dina'akan u'ai. Na'iki soldyaanao zowaunaa, tuukii utaria'akan, uabatan idi kanom kaduz wuru'u Paul, na'iki uwatuda-kidan idi kapamazur chain idi.

Paul kootowapa-kida-ka

³⁰Tuukii soldyaanao zowaunaa aipan paaitapan kanom dau'ana'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz Paul ati. Ba'oran kamoo udyuudan naa Paul, buzuuta-ka. Na'iki udyuudan naa kapam faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidanna baokopatinan. Udauna'an una'akan naa Paul i'idi'iti, na'iki udyuudan naa ukadishitan ikanaapu iti.

23 ¹Uruu idi Paul awunupa'akan sakitapa kootowapa-kidauzonao pidanna di'iti. Na'iki ukian i'ati, "Õ'inawuzunao, karikaonan õmashaapan kaiman Tominkaru ati, na'iki õaitapa aonaa kanom oia'o nii aimaakan õsha'apatan, ba'azootin-kida'o nii õgaru. Õmashaapa kaiman atii kai." ²Sariapa Umanawunu'o Faadaa, Ananias kia'o u'uu, dyuudan Paul dazaba iainao pidanna ta'ikan uruu padako ida'ati. ³Sariapa Paul kian u'ati, "Pugaru kaniriba'o kabaun daarazi kawanu'o, zichida-kariwaiz baraka'o idi. Mishi'oraiman pudako'o nii pa'an Tominkaru ta'ika. Pusakanatapan di'i, putiwaa-kidapan õgaru, kakinaorii aipan kawana'ati. Mazan upu'u zii pudikintapan wuru'u kakinaoriiz pudyuudan ida'an wunao ta'ikan õdako'o."

⁴Pidanna maonapainao Paul dazaba'a kian u'ati, "Kandii nii puparadan arawu ati kaikapa'a, Tominkaru zaamataniaz Umanawunu'o Faadaa nii?"

⁵Paul kian, "Õ'inawuzunao, kasha'ora õ'ati õna'apan, aonaa pa'an õaitapan Umanawunu'o Faadaa uruu. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kian, 'Mana'a udakoopa'ana'a pidan kazowautapa'o unao.'" "

⁶⁻⁸Sariapa Paul di'itapan wuru'u kootowapa-kidauzonao pidanna. Pabi'i kida utukapa kaina'a zaamatinpainao Sadduceenao di'iti, kaina'a kapam utukapan zaamatinpainao Phariseenao di'iti. (Sadduceenao, aonaa imishidan pidan kadishitan nii pamawakakizi iki. Na'iki aonaa imishidan angel kaina'an, na'iki aonaa kapam imishidan doronai kaina'an. Mazan Phariseenao ipai pa'an imishidan wuru'u na'apa kida'oraz.) Uruu idi Paul kian diiwa'o ida'an, "Õ'inawuzunao, õgaru Pharisee na'apa õdarunao kawan. Õkootowapa-kidaka, na'iki õkadishita-kida-ka unao kanaapu'u, õmishidan idi kadishita'o nii mawakainao diina'iti'i." Aizii iabatankan wuru'u Paul na'apanuz, sariapa Phariseenao na'iki Sadduceenao kashadaakapan tuukii. Uruu idi ikadakowaakapan naa atii ibuutaakapan. ⁹Na'iki powa'a zii pidanna diwadan pakadakowaakapan. Kaina'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainao Phariseenao di'iti, inao kadishitan na'iki ma'ozaka ipara-

dan Paul dau'an. "Aonaa kanom waikodan dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u. Panaadon mishi'o doronai oo angel paradan u'ati," ĩkian. ¹⁰Mazan kichana'iki-kia'a naa manawun ĩkashadaakapan. Uruu idi soldyaanao zowaunaa dyuudan naa pasoldyaanao makon pidannao bii iti, ĩkazata kizi Paul ĩ'ai, marii kizi ĩna'akan uruu soldyaanao dapunaa nazoo iti.

¹¹Uruu wamarutan ida'a Tominkaru paradan Paul ati uzanda'awun ii. "Mana'a putaria'ana'a. Ipai wuru'u pukowaadaniaz pidannao ati ōdau'an da'ana'a Jerusalem an, ipai ōaipan kapam pukowaadanuz Rome ii aka," ukian u'ati.

Pidannao dakotan pazowian Paul

¹²Ba'oran chaapi'iki, pabi'i kida Jewnao baokopatinan na'iki ĩkadakotinan. Uruu dono ĩbauda'apatan panyukunuu na'iki ĩtaan paparadan Tominkaru ati. ĩkian, "Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun, atii wazowian dauna'an zii Paul. Marii Tominkaru pataka'utan waunao wamazowiikan an Paul." ¹³Uwazoota 40 daonai-oranao baokopatinan, wuru'u na'apatainaouz panyukunuu. ¹⁴ĩnao wa'atin faadaanao zowaunaanao ida'ati, na'iki Jewnao zowaunaanao ida'ati. ĩkian ĩ'ati, "Waunao, wakiinii Tominkaru ati aona'o nii wanikan wawanyukunuu, na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul. ¹⁵Uruu idi waipan ipai unao dyuuda-kidan

uparadan soldyaanao zowaunaa di'iti. Umariida kizi uruu, marii kizi udyuudan Paul unao ida'ati. Ukii kizi u'ati. "Waabata'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamatapa-kaoaz." Aizii waunao, wadizinpan ni'i naa, wazowian nii uruu ukaawan ua'ii da'ati'i unao ida'ati," ĩkian.

¹⁶Mazan Paul chaonain abata ipai wuru'u ĩkadakotinanuz. Uruu idi sariapa umakon soldyaanao dapunaa iti, ukowaadankan Paul ati wuru'u ĩparadan kidaz ĩzowia'azonuz uruu. ¹⁷Sariapa Paul dapadan bouda'apa soldyaanao zowaunaa, na'iki ukian u'ati, "Puna'aka wuru'u di'oraz daonai-ora'a unao zowaunaa di'iti, kaina'a ukakuwaapa'azon u'ati." ¹⁸Uruu idi soldyaanao zowaunaa na'akan naazu pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Paul, taraapa-kariwaiz, dyuudan ōna'akan di'oraz daonai-ora'a pu'ida'ati, usha'apanum kau'an kaina'a ukakuwaapa'azon pu'ati."

¹⁹Sariapa soldyaanao zowaunaa na'aka'akan wuru'u daonai-oraz pana'itinapu pidannao ai. Na'ia'a naa upishaan uruu kaikapa'a: "Na'apa'oram wuru'u pukakuwaapa'azonuz ō'ati?"

²⁰Ukian naobanai ati, "Kaina'a Jewnao baokopainpan, pazowaunaanao tuma, ipai ĩna'apatan panyukunuu ĩaipan pamariidan pugaru. Uruu idi kaini'iki'o nii ĩdyuudan paparadan pu'ida'ati, ĩaipan pudyuudan Paul wai-kana'an Jewnao kootowapa-kizi dapunaa iti. ĩkian nii pu'ati,

'Kootowapa-kidauzonao pidan-nao aitapa'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamata-kaoz.' ²¹Mazan mana'a pa'i pumishida'ana'a iparadan, aonaa pudyuuda'ana'a Paul i'idi'iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii Jewnao dizinpan izowia'azoonuzu ukaawa-kida-kaao ua'ii. Uwazootanii 40 daonaioranao wuru'u dizina'azoinaouz. Ipai inao, itaan paparadan Tominkaru ati. Ikian, 'Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul.' Taa'azo'o naa kaina'iki idyaun, soo pugaru'u naa izaudapan, ibata'azon na'apam pukian."

²²Udauna'an soldyaanao zowauna kian daonaiora ati, "Mana'a pa'i pukowaada'ana'a pidan ati wuru'u pukakuwaapanuz o'ati." Udauna'an udyuuda'akan naa ukiwan powaa iti.

***Paul dyuuda-kaao
naobanai Felix di'iti***

²³Uruu dauna'an soldyaanao zowauna, dapada-kidan dya'utam pasoldyaanao naobanaanao, na'iki ukian i'ati, "Udyuuda 200 soldyaanao minziwan, imako kizi Caesarea iti aizii 9 o'clock, aiwaka'an. Na'iki marii 70 soldyaanao makon kapam kawaro baru an kida. Na'iki marii powa'a zii 200 soldyaanao makon kapam pachipararin za'aba'i kida tuma. ²⁴Na'iki uminziiwa-kida pa'i kapam Paul kawaronnao nii. Kaiman mazan pa'i oaiipan una'akan uruu, aonaa

oaiipan usha'apata-kaao, kaiman oaiipan ukaawa-kidan uruu naobanai Felix di'iti, wiizainao zowaunaaz," ukian i'ati. ²⁵Udauna'an utaan naa i'ati pasaadanii kaarita naobanai Felix di'iti'oraz. Kaikapa'a wuru'u usaadaniaz:

²⁶"Di'oraz kaarita ogaru Claudius Lysias di'iki'o. Pugaru umanawunu'o naobanai Felix ati'o. Tuukii onaubaan pugaru okaaritan ida'an. ²⁷Jewnao zaamatan wuru'u di'oraz daonaiora'a, na'iki maonapa'ora'ana'a padamata izowianuzu. Oabatan idi u'uu saadinpan Rome di'iti, sariapa okazannaatan uruu osoldyaanao tuma.

²⁸"Oaitapa'azon kanom dikin ia'o wuru'u ito'oradinanz u'ati, uruu idi ona'akan uruu Jewnao kootowapa-kidauzonao pidannao di'iti. ²⁹Na'apaini'i naa oabatan wuru'u ito'oranz u'ati soo pakakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Aonaa turuu pidan zowii-kaao oo taraa-kaao, soo na'apa'o dikin ii karikaonan. ³⁰Mazan ukowaada-kaao idi o'ati izowia'azon naa uruu, sariapa odyuudan uruu pu'idi'iti kadimana'o ida'an. Na'iki odyuuda Jewnao kowaadan pu'ati, kanom dikin ia'o oo kanom wuru'u usha'apantiaz, ito'ora-kinaaz u'ati. Uruu kaduz. Atii ba'oran dono."

³¹Na'apa'a naa mishi soldyaanao na'akan Paul padyuuda-kaao kawana'ati. Atii ikaawa-kidanuzo aiwaka'an wiizai Antipatris iti.

³²Ba'oran chaapi'iki, soldyaanao, wuru'u pakidiba ida'an kidainaouz, ĩpadantan naa powaa iti pawa'ati-kizi iki, atii padapunaa di'iti. Mazan kawaro barau an kidainaouz, ĩnaou'u naa pa'an dobata Paul tuma, ³³atii ĩkaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa ĩtaan kaarita naobanai Felix ati. Na'iki ĩtaan naa kapam Paul u'ati. ³⁴Uipaian dauna'an paaitaan wuru'u kaaritz, uru'u naa upishaan Paul, na'iki'oram amazada di'iki'o uwa'atin. Ukowaadan pawa'atin wiizai Cilicia Baara ia'o di'iki. ³⁵Uruu idi ukian Paul ati, “Ōzaudapan nii zii wuru'u zowia'azoinaouz pugaru kaawan. Ōabatan dau-na'an na'apam ĩkian pudau'an, uruu ōaitapan ni'i naa na'apam ōsha'apatan pugaru.” Uruu idi udyuudan naa soldyaanao taratan Paul, umanawunu'o kabaun di'ii, naobanai Herod tomauzoniaz, na'iki ĩawunuutapa-kizi uruu na'ii.

*Jewnao kaakapaan Paul
Felix ati*

24 ¹Aizii baka'iauda'u kamoo dauna'an, Ananias, Umanawunu'o Faadaa makon naa Caesarea iti kazowautapainao Jewnao tuma na'iki lawyer^k tuma, Tertullas kia'o u'uu. ĩnao makon naa naobanai Felix di'iti ĩkaakapaa'anan Paul u'ati. ²ĩkaawan na'iti, udauna'an Paul na'aka-kaoa'a naa

ĩ'ida'ati. Na'ia'a naa Tertullas kaakapaan naa uruu kaikapa'a:

“Ōnaobanaa Felix, pugaru umanawunu'o naobanai. Konaukii pidannao mashaapan pukazowautapan idi wawiizi kaiman. Na'iki ipai pusakitapadan wa'ati wuru'u aimaakan kida kasharutapa'oraz waunao wawiizi ida'a. ³Uruu idi kaiman pidannao nyukunuu pu'ati ipai wiizai kawana'ati pukazowautapanii kidaz. ⁴Aonaa ōmashaatapa'azon pugaru tomunu'iki manawun, mazan ōaipan puabatan waparadan masakauda'u. ⁵Di'oraz daonaiaora'a aonaa ukaimanan, kichana'iki-kia'o uruu. Ipai, ipai amazada kawana'ati ukimudautan na'iki uto'orataaka-kidan Jewnao. Na'iki uruu kazowautapa'o Nazareth san pidanannao. ⁶Na'iki uaipan kapam pakaniribaa-kidan Tominkaru Dapu pawazootapan ida'an kakinaorii. Uruu dikin ia'o wazaamatanuzu. [Wakootowapakida'azoo nii padamata uruu wakakinaorinaa kawana'ati, ⁷mazan Lysias, soldyaanao zowau-naa kaawan, sariapa una'akan uruu wa'ai. ⁸Na'iki ukian kanom kaakapaa'azon an Paul, marii uwa'atin pu'ida'ati.] ¹Aushaa, pupishaa mooko uruu, puabatan nii kanom dikin ia'o wuru'u wato'oranuz u'ati.” ⁹Ipai wuru'u abatapainao Jewnao, na'apa ĩnyukunuu uparadan kawana'ati.

^k 24:1 lawyer: uruu kashadaakapauzo kootowapa-karu dono Rome iki'o kakinaorii kawana'ati. ¹ 24:6b-8a Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

“Mishi'o kaiwuru'u uparadanuz,”
 ĩkian.

*Paul kazannaatinan
 Felix kanaapu'u*

¹⁰Uruu idi naobanai Felix sawadan paka'u Paul di'iti. “Pugaru'u naa parada aizii,” ukian. Sariapa Paul kian naobanai ati, “Ōaitapa kotua'o mishi pukazowautapan wairibannao Jewnao, ipai wuru ida'a'a amazada ĩwiizaitapaniaz. Pugaru puaitapanii ipai ĩkaduz. Uruu idi tuukii ōkonaukian, usha'apanum kau'an aizii ōkakuwaapan nii pu'ati. ¹¹Aizii di'i ¹²kamoo dobatan ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōtoriiinpa'anan idi Tominkaru ati. Turuu pupishaan pidannao pumishida'azon an. ¹²Aonaa Jewnao ikodauzon ōkashadakowaakapan pidan tuma Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa na'iam zii ĩikodan ōto'orataakakidan pidannao synagogue ii oo pawiiizi an kida. ¹³Ukau'an aonaa mishi'o mani kaiwuru'u ĩparadanuz. Aonaa kanom ĩikodan pamishii-kinanaa nii kaiwuru'u ĩkaakapaanuz ōgaru pu'ati. ¹⁴Mazan ōkowaadan nii pu'ati aimakaan ōsha'apatauzonii. Mishi karikaonan ōtoriiinpauzon wadarunnao Tominkarun ati, soo Jesus tominapa-kidan kawana'ati. Mazan ĩkian pana'iti'o karikaonan wuru'u na'apa'oraz. Mazan ipai ōmishidan wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati. Na'iki ipai ōmishidan wuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz. ¹⁵Na'apa ōmishidan Tominkaru, wunao mishidan kawanu'u dii-

naouzu'u, na'iki ōmishida kapam bauda'apa kamoo ipai'o nii pidannao, kaimanainao na'iki oiainao kadishita-kida-kao nii pabaaranna iki. ¹⁶Uruu idi karikaonan ōtiwautinan, kaiman ōaipan ōtaapinan, aonaa ōaipan ōnyukunuu kasharutinpan pidannao tuma oo Tominkaru tuma.

¹⁷“Dobata wunu ō'aonaankan Jerusalem iki. Ōkaawan powa'a ati ōwa'anan idi'o puraata ōiribannao Jewnao ida'ati. Na'iki ōkawaoda-kida'azon idi kapam uzai Tominkaru Dapu ii. ¹⁸Ōipaiian pu'a'ora'a naa ōsha'apaapan uruu kida aimakaan, na'iki ōipaiian kapam ōchikainan Tominkaru ati, wuru'u ĩikodanuz ōgaru Tominkaru Dapu ii. Aonaa pidannao kasaba'uinpan ōtuma uruu dono, na'iki aonaa pidannao kasharutaakapan uruu dono. ¹⁹Mazan na'ia'o pabi'i kida Jewnao Asia iki'o ĩwa'atin. ĩnao pa'an turuu ĩna'aka-kao da'ati'i pukanaapu ati, ĩkowaada kizi kanom dikauda'o aimakaan ōsha'apatan, turuu ĩkaakapaan ōgaru pu'ati. ²⁰Aushaa pupishaa mooko wunaou'u di'oraz Jewnaou'u. Kanom dii ĩikoda dikauda kida'o nii aimakaan ōsha'apaapan, tuubaruu kida'o Jewnao kootowapa-kidan dono ōgaru Jerusalem ii? ²¹Soo kaina'a bauda'apa aimakaan dikin ii ōto'oradan ĩdyaun, ōdako'atin idi ĩparadan ma'ozaka kaikapa'a: ‘Ukootowapa-kidan ōgaru soo ōmishidan idi bauda'apa kamoo mawakainao kadishita-kida-kao nii pamawakakizi iki,’ ōkian idi ĩ'ati.”

Acts

²²Felix, uaitapani'i naa "Jesus Kaduz" dau'u. Uruu idi ukian, "Turua'a naa shoman. Ōzaudapan nii zii Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan. Uruu dauna'an ōaitapan nii na'apam ōsha'apatan pugaru," ukian. Udauna'an usookada'akan naa wuru'u kootowapa-karuz, ²³na'iki Felix kian naa soldyaanao zowaunaa ati, "Aonaa ōaipan utaratapa-kao, marii uawunuutapa-kao karikaonan. Uiribannaο kamunanu'uzon an u'ati, turuu īna'akan aimakaan uaiapanii kida," ukian.

*Paul paradan Felix
na'iki udaiaro ati*

²⁴Atii dobata kamoo, uruu dauna'an Felix kaawan naa powa'a ati paudaiaro Drusilla tuma. Jewaba wuru'u Felix daiaroz. Īkaawan na'iti, sariapa Felix dyuudan Paul na'aka-kao pa'ida'ati, uabata'azon ukakinaopan. Uruu idi ipai Paul kowaadan u'ati na'apa'oram wuru'u pidan mishidanuz Christ Jesus. ²⁵Na'iki ukowaada kapam u'ati kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, na'iki ukowaada na'apam pidan ma'ozakadan panyukunuu oia'o sha'apata-kao ai. Na'iki ukowaada kapam u'ati diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan nii ipai pidanao. Mazan sariapa Felix taria'akan paabatan idi na'apa kida'o kakinaorīi. Uruu idi ukian, "Turua'a naa zii shoman. Ba'oran dono ōturuudinān dono ōdapada-kidan nii koshan pugaru." ²⁶Felix itiiman shaa Paul taan nii puraata pa'ati,

pakodita-kinaa nii. Uruu idi mapuda udapada-kidan Paul, na'iki ukadakotinan nii da'i utuma. ²⁷Mazan dya'utam wunu dauna'an Porcius Festus zaamata-kao tuubaruo naobanai nii Felix wadaun nii. Uruu idi Felix muudinān naa. Mazan Paul una'ian naa kowas uwa'akan uruu tarāa-kizai ii, uaipan idi Jewnao kaimanan pa'ati.

*Paul aipan padyuuda-kao
naobanai Caesar di'iti*

25 ¹Aizii Festus zaamata-kao dauna'an tuubaruo naobanai nii, ukaawan naa Caesarea ati. Idikinauda'u kamoo pakaawan dauna'an, umakon Jerusalem iti. ²Aizii Jerusalem ia'a naa, faadaanao zowaunaanao, na'iki Jewnao naobanaanao kaakapaan naa Paul, Festus ati. ³Na'iki tuukii ĩpishaan Festus kaikapa'a: "Turuu shoman pudyuudan Paul na'aka-kao Caesarea iki, Jerusalem ati, marii kizi ukootowapa-kida-kao da'a'a." Wurū'u ĩaipānuz Paul na'aka-kao, ĩaipān pazowii-kidan uruu dunapo ii ukaawan ua'ii Jerusalem ati. ⁴Mazan Festus kian ī'ati, "Aonaa! Marii Paul taapa-kao na'ii, Caesarea ii, usha'apanum kau'an kadimana'o nii ōkiwan powaa iti. ⁵Marii uzowauanaanao makon ōtuma di'iki'i, umishiin an ĩaitapan Paul sha'apatan dikāuda kida'o aimakaan, marii ĩkowaadan na'ii kanom wuru'u dikāuda kida'oraz usha'apatan."

⁶Festus na'ian 8 oo 10 kamoo Jerusalem ii. Uruu dauna'an zii ukiwan powaa iti Caesarea iti. Ba'o-

ran kamoo pakaawan dauna'an, uru'u naa usakanatan kootowapakizai dapunaa nazo ii. Na'iki udyuudan naa Paul na'aka-kaopa'ida'ati. ⁷Uruu una'aka-kaoa'anaa i'ida'ati. Sariapa Jewnao, wa'atiinao kidaz Jerusalem iki, kasaba'ukinan naa Paul dazabaan. Na'iki ikowaadan naa iriba dikauda kida'o aimakaan usha'apaapan. Aizii ipishaa-kaoa'anaa, mazan aona'a naa zoobaba imishian wuru'u paparadan udau'an kida'oraz. ⁸Udauna'an Paul paradan kaikapa'a pakazannaatin-kinanaa nii: "Aonaa okashadan oo odakoo-pan kakinaorii wuru'u taa-kariwaiz waunao Jewnao ati. Na'iki aonaa osha'apatan Tominkaru Dapu, oo osha'apaapan dikauda kida'o aimakaan na'ii. Na'iki aonaa kanom dikauda'o nii osha'apatan udaru'o naobanai Caesar^m tuma na'iki aonaa odikintapan ukakinaori kida," ukian.

⁹Mazan Festus aipan pakaimandan Jewnao nyukunuu pa'ati. Uruu idi upishaan Paul kaikapa'a: "Na'apa punyukunuu, turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pukootowapa-kida-kaoo kanaapu'u wuru dau'ana'a Jewnao kowaadanii kidaz pusha'apatan?"

¹⁰Paul kian u'ati, "Mazan dii okadishitapa-kida-kaoo pugaru kanaapu'u, naobanai Caesar kabootaniaz kaudina'o nii da'a'a. Ukau'an turuu okootowapa-kida-kaoo di'oraz kootowapa-kizai ida'a. Puaitapa

aonaa kanom dikauda'o nii aimakaan osha'apatan Jewnao ati. ¹¹Dii mani osha'apatan an dikauda'o aimakaan, turuu mani ozowii-kaoo udikin ii, aonaa mani omarainan ozowii-kaoo. Mazan aizii puabatan pu'u aonaa osha'apatan dikauda'o aimakaan, aonaa turuu pudyuudan ogaru i'idi'iti. Mazan ozaamatipan idi Rome di'iti, turuu pa'an pudyuudan ogaru Rome iti, na'ii kizi okootowapa-kida-kaoo naobanai Caesar kanaapu'u," ukian.

¹²Sariapa Festus tanawatinan, na'iki ukadakotinan pidannao tuma, wuru'u kaudinainao kidaz patuma. Udauna'an utanawatinan koshan Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Mishi tuukii puaipan pudyuudakaoo naobanai Caesar di'iti, ukau'an na'iti'o ni'i naa pudyuudakaoo," ukian.

***Festus paradan King
Agrippa ati Paul dau'an***

¹³Udauna'an King Agrippa na'iki udadakoo Bernice kaawan Caesarea ati, imorowautapa'anan Festus ida'ati, na'iki ikonaukii-kida'anan unaobanai-tinan. ¹⁴Na'apain imorowautapan dono, Festus kowaadan naa King ati ipai dau-nuuda'u Paul taratapa-kaoo dau'an. Ukian, "Kaina'a pidan taratapa-kaoo kaida'a'a, una'an Felix wa'akan. ¹⁵Aizii omakekonkan dono Jerusalem ii, Jewnao faadaanao zowaunanao, na'iki kazowautapa'o Jewnao kaakapaan uruu o'ati, ikowaa-

Acts

^m 25:8 Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

dan usha'apaapan dikauda kida'o aimakaan, na'iki idyuuda özowii-kidan uruu. ¹⁶Mazan ôkian î'ati, 'Waunao Rome sannao, aonaa pa'an wakashaapan pidan sha'apata-kaao, oo uzowii-kaao sariapa. Waunao, wakaduz kaikapa'a, waaipan nii zii pa'an ukadishita-kida-kaao kiwiin wunao kanaapu iti'i kaakapainouuz uruu. Waabata kizi na'apam ukian padau'an, ukazannaatin-kinaa nii.'

¹⁷"Înao Jewnao kaawankan dono da'ati'i, aonaa ôtomunu'ikinpan îdyaun. Ba'oran kamoo ida'a ôdapada-kida'akan naa Paul na'iki ôkootowapa-kida'akan naaz. ¹⁸Aizii wuru'u Jewnaouuz, îkaakapaan naazu, mazan aonaa zoobaba kanom ôabatan îkowaadan usha'apatan dikauda'o nii aimakaan. Ô'itiiman sha'a dikauda'o aimakaan nii wuru'u usha'apataniaz. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kaao. ¹⁹Kanom dikin ii ôabatan îkashadaakapan utuma, soo paTominkarun kakinaori kida dau'an karikaonan. Na'iki pidan mawaka'ora'a naa dau'an, Jesus kia'oraz u'uu, uruu dau'ana'o kapam wuru'u îto'oranuz u'ati. Mazan Paul kian, 'Kakupa uruu!' ²⁰Aonaa ôaitapan na'apam ôsha'apatan wuru'u kaikapa'oraz aimakaan kida'a. Uruu idi ôpishaan Paul, 'Turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pa'an ôkootowapa-kidan pugaru, wuru dau'ana'a aimakaan kida kowaada-kariwaiz pudau'an?' ²¹Mazan ukian, uaiapan soo naobanai Caesar kootowapa-kida'o nii paugaru. Uruu idi ôdyuudan utarata-kaao powaa iti, atii kaina'a'o nii

na'apainim ôdyuudan uruu, naobanai Caesar di'iti."

²²King Agrippa kian, "Ôgaru, ôabata'azoo kapam kaiwuru'u ukuwaa kidaz." "Waikana'ana'o nii puabatan ukuwaa," Festus kian.

²³Ba'oran kamoo King Agrippa na'iki udadakoo Bernice wa'atin naa, umanawun kida'o pakamichan îkaiwadan. Baokopa îmorotan kabaun kasaba'uinapa-kizai nazo iti, soldyaanao zowaunaanao tuma, na'iki umanawun kida'o pidannao tuma. Udauna'an Festus dyuudan naa Paul nanaka-kaao.

²⁴Ukaawa-kida-kaao dauna'an, Festus kian naa, "King Agrippa, na'iki ipai unao pidannao. Dii wuru'u daonaiora da'ainao Jewnao, na'iki Jerusalem ii akainao Jewnao kaakapautaniaz, na'iki tuukia'o-raz îaipan uzowii-kaao. ²⁵Mazan aonaa zoobaba ôabatan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan uzowii-kida-kinoo nii. Na'iki paaipan ati pa'an upishaan padyuuda-kaao Rome iti, naobanai Caesar di'iti. Uruu idi ôdyuudan nii uruu Rome iti. ²⁶Mazan aonaa kanom ôikodan, ôsaadan nii naobanai Caesar di'iti udau'an. Aizii di'i ôkadishita-kidan uruu ipai unao kanaapu iti, na'iki pugaru kanaapu ati'o manawun King Agrippa. Puabatan dauna'an uparadan, panaadon puabatan nii kanom dikin ia'o Jewnao to'oratinan u'ati. ²⁷Usha'apanum kau'an aonaa turuu ôdyuudan tarainpa'o pidan, ômasaadakan pu'u kanom dikin ia'o wuru'u utarainpanuz," ukian.



Acts

Paul, King Agrippa kanaapu'o (26:1-32)

Paul kazannaatinan King Agrippa kanaapu'u

26 ¹Uruu idi King Agrippa kian Paul ati, “Puparada'azon an pudau'an, turuu puparadan.” Sariapa Paul sawadan paka'u na'iki uparadan kaikapa'a: ²“Naobanai Agrippa! Kaiman manawun ò'ati pukashaapan òparadan. Aizii òkazannaatinan nii pukanaapu'u Jewnao to'orainpan ai ò'ati, òmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan. ³Pugaru, puaitapanii kaiman-daun Jewnao kaduz kida, na'iki puaitapa ipai kanom dau'ana'o òkashadaakapauzon kapam. Uruu idi òaipan puabatapan òkuwaa kaimanaiman.

⁴“Ipaai Jewnao òaitapanii ògaru, òaitapa òkaduz kida òkoraidoan naan iki'o atii kai. Ìaitapanii na'apam òmashaapauzon òwiizi

ii, udauna'an Jerusalem ii. ⁵Ìnyukunuu na'apan an, marii òkowaadan pu'ati kai na'apam òtukapauzon òmashaapan kiwiin, na'iki marii òkowaadan kanom òmishidanii. Ògaru Phariseenao di'iti'i da'i òzaamatinpauzon. Ìnao tuukia'oraz manawun òizo'atin Jewnao kakinaori kida. ⁶Aizii di'i òkadishitan da'a'a, òkootowapa-kida-kaoo soo òmishidan idi tuukii, wuru'u Tominkaru kowadauzioniaz da'i pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati. ⁷Uruu idi'ò tawuru'u wairibannao, 12 Jacob dainaouz, na'iki ònao takaan-daunnao, karikaonan da'i òtoriinpan na'iki òtaainan Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki maruta'o. Ìzaudapan idi'i naa kaimana'o taa'azoo-kariwaiz pa'ati. King Agrippa, uruu kapam wuru'u òzaudapaniaz naa,

na'iki uruu dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ò'ati. ⁸Ukau'an ipai unao da'ainaou'u, kandii nii mooko aonaa umishida'azon wuru'u Tominkaru kadishita-kidanzuz pidan mawaka'o?

⁹“Ōgaru na'apa'o zii da'i kiwiin, tuukia'o òaipan òmashaa-tan wuru'u pidannao da'ananuz Jesus, Nazareth sanaz. ¹⁰Ōkowaa-dan nii na'apam òsha'apaapauzon da'i aimaakan kida Jerusalem ii. Faadaanao zowaunaanao dyuudan kawana'ati òkaboota-kidauzon mishi-dainao Jesus taraa-kizai iti. Aizii ìzowii-kaò an, kaiman ò'ati na'apa ònyukunuu ìkawan. ¹¹Ōmakon nii da'i ipai synagoge kawana'ati, òdorotan wuru'u mishidainaouz Jesus, marii kizi ìpataka'uta-kaò. Na'iki tuukii òdyuudan ìdakoopan wuru'u pamishidanuz Jesus. Ōto'oran idi ì'ati tuukii, òmakouzon da'i ba'oran donoi kawana'ati kida òdorotan ìdyaun.

***Paul kowaadan na'apam
pazaamatan Jesus panaobanaa nii
(Acts 9:1-19; 22:6-16)***

¹²“Bauda'apa kamoo òmakopaanan Damascus iti, òna'akapanii kaarita faadaanao zowaunaanao saadani, ma'ozaka kizi na'iki mabaa'azoo kizi òsha'apatan pidannao uruu ida'an. ¹³King Agrippa, dunapo ii sakitapa kamoo òtukapan aimaakan kanada'o, ukanadapan ògaru na'iki òminauda'unaò. Ukanadapan aokazi iki kanada, kanada powa'a zii manawun kamoo

ai. ¹⁴Ipai wawaota'akan imi'i baara iti, na'iki òabata parada-karu kian ò'ati Hebrewⁿ paradan ida'an, ‘Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ògaru kaika-pa'a? Puantamikitan idi ògaru na'apa, puikodan kaziwa'o manawun pu'ati.’

¹⁵“ ‘Ōnaobanaa, kanom pugaru?’ òkian.

“Sariapa udako'atin òparadan, ‘Ōgaru Jesus! Ōgaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ò'ati. ¹⁶‘Pukadishita! Ōaidinan pu'ati, usha'apanum kau'an òzaamatan idi pugaru aizii òpoitoru nii. Aizii pukowaada'a naa pa'i pidannao ati ipai, ipai wuru'u putukapaniaz òsha'apatan pu'ati. Na'iki kaina'a'o nii zii òaidan powa'a aimaakan kida pu'ati pukowaadan nii pidannao ati kapam. ¹⁷Ōdyuudan nii pugaru Jewnao na'iki Gentilenao bii iti, na'iki òkazannaatan nii ìsha'apatan an pugaru. ¹⁸Pugaru òaipan tukapa-kida'o nii ì'ati mishi'o kuwai òdau'an. Marii kizi ìkoditan maruta'o-karu iki, kanada'o-karu ati. Na'iki ìmuudin kizi'i naa panaobanaitapan ai Satan, ìzaamata kizi'i naa pa'an Tominkaru panaobanaa nii. Aizii ìmishidan an ògaru, mainaabata-karu nii ì'oian, na'iki Tominkaru buutan ni'i naa ìdyaun papidanannao nii,’ kia'o wuru'u ukiauzonuz ò'ati.

***Paul kakuwaapan
pakaudinan dau'u***

¹⁹“Naobanai Agrippa, òizo'ati wuru'u aokazi iki'oraz parada-karu.

ⁿ 26:14 *Hebrew*: uruu Jewnao mashaapainao Israel ii paradan.

²⁰Kiwiin òkakuwaapan Damascus ii aka, udauna'an Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka òkakuwaapan. Uruu dauna'an òmakon Gentilenao bii ii aka kapam. Òkakuwaapan na'iki òkakinaopan ìdyaun, ìmuuda kizi'i naa pasha'apaapan oii kida'o aimaakan. Ìtanawatin kizi'i naa pa'an Tominkaru ida'ati, na'iki ìtukapa-kida kizi'i naa mishi pata-nawatinan pa'orian ai, pamashaapan ida'an kaimana'a naa. ²¹Kaikapa'o dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ò'ati. Tominkaru Dapu ia'o wuru'u ìzaamatanuz ògaru. Na'iki na'apain ìaipan pazowia'akan ògaru. ²²Mazan Tominkaru kazannaatapa ògaru ì'ai, atii di'i òkadishitapanu'u. Ukau'an ipai òkowaadan naa wuru'u òtukapanii kidaz aimaakan ipai pabi'inaaka pidannao ati, na'iki naobanainao ati. Mazan aonaa pa'inaa kida'o aimaakan mani wuru'u òkowaadapaniaz Tominkaru prophetinnoo na'iki Moses saadauzonii kida ai. Mishi'oraiman uruu dau'ana'o pa'an tawuru'u ìsaadanii kidaz. ²³Ìkian Christ pataka'uta-kao nii, atii uzowii-kao nii. Mazan uru'o nii kiwiin kadishita pamawaka-kizi iki, kowaada'o nii, na'iki tukapa-kida'o nii kanada'o Jewnao ati na'iki Gentilenao ati."

²⁴Paul paradan idi na'apa, sariapa Festus kadako'okan Paul ati kaikapa'a: "Paul! Madorona'a naa puzowau, putominapatin-kinaa."

²⁵Paul kian, "Naobanai, aonaa òzowau madoronan, mishi'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u òparadanuz.

²⁶King Agrippa! Aonaa òkiba'azon òparadan pu'ati, usha'apanum kau'an pugaru, puaitapanii ipai kanom daua'o kaiwuru'u òkadakotinanuz. Usha'apanum kau'an aonaa dizinpa'o mani Jesus sha'apata-kao, ipai uai-tapa-kao. ²⁷King Agrippa! Pumishida wuru'u Tominkaru prophetinnoo saadauzonii kidaz udau'an? Òaitapa ipai pumishidanuzu, mishii?"

²⁸Naobanai Agrippa kian Paul ati, "Pu'itiiman pupana'adan nii ònyukunuu aizi'ika'o pukuwaa ida'an?"

²⁹Paul kian, "Aonaa usha'apan puabatan parada-karu aizi'ika'o, na'iki kotua'iki'ora'a naa puabatautan, mazan òtoriiinpan nii Tominkaru ati, marii kizi pugaru na'iki ipai wuru'u abatapainouuz kai, na'apa kizi umishidan ògaru kawan, mazan aona'o nii pa'an uwatudapa-kao ògaru kawan."

³⁰Udauna'an King Agrippa, na'iki naobanai Festus, na'iki Bernice, na'iki ipai ba'orainao pidannao kadishita'akan na'iki ìkodia'akan naa. ³¹Pakoditan dau'na'an, ìkian pa'atiaaka kida, "Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan, aonaa kanom dikin ii uzowii-kao oo utaratapa-kao." ³²Sariapa King Agrippa kian Festus ati, "Aonaa mani upishauzon padyuuda-kao naobanai Caesar di'iti, umuudaka'oa'a naa mani padamata aizii wuru'u," ukian.

Paul dyuuda-kao Rome iti

27 ¹Aizii Paul na'iki ba'oran taraapa-kariwainao

pidannao dyuuda'azoo-kaoo dono'o naa Rome iti, Italy Baara'a ia'oraz, uru'u naa itaa-kaoo'a naa Julius ka'u iti. Uruu kaudina'o tuubaru kidainao soldyaanao tuma, Caesar soldyaannaouz. ²Wapaidin-kida-kaoo'a naa^o udaru'o kanawa zo'iti, wa'ati'o Adramyttium iki, una'akapikinao kiwapaanan naa powaa iti Asia iti. Na'iki imashaadinpaanan nii kanawa mashaadin-kizi kida kawana'ati Asia ii aka kida'oraz. Na'a'o kapam Aristarchus watura, Thessalonica san, Macedonia ia'oraz. ³Ba'oran kamoo wakaawan Sidon iti. Kaiman mazan Julius kamunanun Paul ati, ukashaapa umorowautapan na'ii papaonarunao di'ii'aka, itaa kizi u'ati aimaakan uaiapanii kida. ⁴Na'iki'i naa koshan wamakon, mazan ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan katonaru Cyprus di'iti, wadikindina'azon idi awaru ai ubarau ii aka. ⁵Udauna'an kanawa kora'uka-kida-kaoo baza iti, Cilicia na'iki Pamphylia itinapu, na'ii'aka'a naa wamakon atii wakaawan Myra iti, Lycia ia'oraz. Na'ii wamaaratinkida-kaoo kanawa di'iki. ⁶Na'ia'a naa Julius, soldyaanao zowaunaaz pishaan pamakon ba'oran pidannao kanawan ida'an, Alexandria iki'o iwa'atin, na'iki Italy iti'o imako'onan. Uruu idi wapaidin-kida-kaoo'a naa koshan uruu kanawa zo'iti.

⁷Na'iki'i naa wamakon kona'ii, kona'ii, usha'apanum kau'an ma'o-

zaka manawun awaru wakanaapu iki. Atii iriba kamoo dauna'an, kasha'apanna'o ida'an wamaonapatan padamata donoi Cnidus iti, mazan aona'a naa kanawa zikadina'azon, ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan wadaba itinapu, paran baoko a'o katonaru di'iti, Crete kia'o udakotapa-kaoo. Waaipan wadikindinan awaru ai ubarau ii aka. Maonapa wadobata'akan Solmone an, katonaru dyuo a'oraz. ⁸Mazan kasha'apannaa wamakon katonaru za'an atii wakaawan "Kaimana'o Mashaadin-kizai" di'ii, maonapa'oraz donoi Lasea iti, na'ii mazan uruu katonaru di'ia'oraz.

⁹Aata, iriba'a naa kamoo wawaziwa'akan. Aizii dobata'aka'a naa amazada Jewnao Sanadinpauzon Kamoon, na'iki kichana'iki-kia'o ni'i naa chi'ikapa-karu paran baoko an awaru ma'ozakan idi'i naa. Uruu idi Paul kakinaowan kanawa na'akapikinao. ¹⁰"Aonaa turuu wadobatan kai. Wamakon dono, dikauda'o nii aimaakan sha'apan wa'ati. Panaadon wawaziwaan nii kanawa na'iki uwazoo kida na'iki pidannao kapam." ¹¹Mazan tuukii pa'an kanawa na'akapikinao zowaunaa, na'iki kakanawanu'o dobata'azon. Uruu idi tuukii ina'apatan soldyaanao zowaunaa nyukunuu paparadan kawana'ati. Aonaa umishida'azon Paul paradan. ¹²Na'ii wuru'u kanawa mashaadin-kiziz, aonaa

o 27:2 Da'a'a watukapan Luke, saada'oraz di'oraz kaarita'a, baokopatinan koshan Paulnao tuma.

sookapa-kizai kaimanan amazada wadidiizon dono.^P Uruu idi iriba pidannao kanawa zo'ainao na'apatan panyukunuu. Tuukii ãaipan padobatan, kanawa na'akapikinao zowaunaa paradan kawana'ati. Kaina'a ba'oran wiizibai na'ii, uruu katonaru tokon itinapu, maonapa'oraz donoi Phoenix iti. Na'ii pa'an ãaipan patoman pawiiiziba nii, atii amazada wadidiizon ipain. Na'iki uruu di'ii aonaa awaru zowiauzon tuukii manawun amazada, ukashakarutinpan idi.

Ma'ozaka'o awaru daua'o

¹³Upu'a'a naa awaru kaawan kona'ii wadaba iki, paran baoko ikinapu. Tuukii ãkonaukian, na'iki ãkian, "Turua'o nii wamakon." Uru'u naa mazan ãkosotan kimisha'o aimaakan wuru'u mashaadinapakida'oraz kanawa. Udauna'an ãkida'ukina'akan naa, maonapa zii kanawa makopaanan Crete danoma an. ¹⁴Kadiman aka uruu dauna'an ma'ozaka'o manawun awaru kawa'akan naa wadaba iki, katonaru di'ikinapa. ¹⁵Sariapa awaru zowitan kanawa padaba iki. Aka, watiwaan naa padamata wasakitapadan kanawa zowau, mazan aona'a naa waka'iitan wana'akan kanawa wamako'ozoo-kizi an. Uruu idi wamuuda'akan naa kanawa, na'iki'i naa awaru kida'uka'akan naazu atii wadaba iti paran zikon iti.

¹⁶Uruu idi kanawa makon atii maonapa ba'oran katonaru sodi, paran zikon ia'o dazaba an, Cauda kia'oraz udakota-kae. Na'ii wadikinda'aka-kae masakauda'u awaru ai. Udauna'an kanawa na'akapikinao saabatan naa kanawa sodi, paminauda'u udaru'o paawa iti, atii kasha'apannaa ãipaian pawatudanuz.

¹⁷Uruu dauna'an kanawa na'akapikinao watuan naa kaimanaiman pakanawan tu'uz ushazodan ai. Tuukii ãtarian, ãzauda-kidan paikodan maanaaba'o, Libya danoma an. Uruu idi ãpowa'adan na'iki ãtoka-kidan naa kamicha mada kida'ukapa'oraz udaru'o kanawa, mazan upu'u zii awaru kidu'ukan wuru'u kanawaz.

¹⁸Aonaa awaru mashaadan, pakawan ma'ozaka uto'oradinan. Ba'oran kamoo ãkaboowan naa kanawa wazoo kida wunu baoko iti. ¹⁹Ba'oran kamoo ida'a uruu ãkaboo-wa'akan naa kanawa sha'apauzinaa kida wunu baoko iti. ²⁰Iriba kamoo aonaa watukapan kamoo oo wizinao. Pakawan awaru ma'ozaka, na'iki kichana'iki kii manawun, aona'a naa waaitapan na'apam naa washa'apatinan powa'a. Wa'itiiman shaa wamawakan naa wuru'u.

²¹Dobata'a naa kamoo, aonaa pidannao nikan pawanyukunuu. Uruu idi, Paul kadishitan ãkanaapu iti na'iki ukian ã'ati, "Uabata õparadan. Uizo'atiizon an mani õparadan,

Acts

P 27:12 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kae 'winter.' Kasha'apannaa chi'ikapa-karu kanawa ida'an paran baoko ii aka. Usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru amazada wadidiizon dono. Turuu wuru'u ma'ozaka'oraz awaru zowian udaru'o kanawa, na'iki unaraadanuz pidannao tuma.

kaina'ii zii mani padamata waunao kai Crete ii, aonaa mani dikauda'o aimakaan sha'apan wa'ati kaikapa'a, na'iki aonaa mani padamata wawaziwaan aimakaan kida. ²²Mazan aizii ökia'azon ipai unao ati! Uma'ozakada unyukunuu, aona'o nii bauda'apa pidan mawakan. Soo kanawa'o nii karikaonan wawaziwada. ²³Usha'apanum kau'an aiwaka'an angel kaawankan ö'ida'ati Tominkaru ötaapiki na'iki önaobanaa di'iki'o. Udyuudan pa'angelin paradan ö'ati kaikapa'a: ²⁴'Paul, aonaa putaria'ana'a, aona'o nii pusha'apan. Mishi'o nii pukadishita-kida-kaonabanai Caesar kanaapu iti Rome ii. Tominkaru kaimanan idi manawun, ukazannaatan nii ipai wuru'u putumainaoz pidannao.' ” ²⁵Uruu idi Paul kian i'ati, “Ukau'an uma'ozakada unyukunuu. Ömishida Tominkaru kazannaatan nii waunao, paparadan kawana'ati ö'ati. ²⁶Mazan waua'ii, awaru kidu'ukan nii wakanawan maana'okaru iti, katonaru danoma iti,” ukian i'ati.

***Kanawa zo'ainao tarian
panaraan ai***

²⁷Uruu dauna'an awaru kida'ukapan naa kanawa ipai kamoo na'iki ipai maruta'o Mediterranean baoko ii aka. Aizii tomun-zikon, dya'utam sondiitan ida'a'a naa, kanawa na'akapikinao kian, “Maonapa'o kawanu'ora'a naa aizii wakaawan paran danoma iti.” ²⁸Sariapa iwaota-kidan aimakaan kimisha'o paran baoko iti itukapa'a-

zon idi na'apam wunu kaanan. Uruu idi itukapan wunu kaanan 120 feet. Masakauda'u dauna'an iwaota-kidan naa koshaniz. Uruu idi itukapan powa'a'a naa umaanan, 90 feet. ²⁹Uruu idi tuukii itarian, izauda-kidan naa pakanawan zowiitinan kuba kida di'iti. Sariapa imashadin-kidan pakanawan, iwaota-kidan wunu baoko iti 4 kimisha kida'o manawun chipirari, sukuruu-tinapa kida'oraz kanawa dikapo itinapu. Kadimana'ora'a naa padamata iaipan wakanada'akan. ³⁰Aizii pidannao kaudinainao kanawa zo'ii, itimaan naa pakidooan kanawa udaru'o di'iki. Sariapa iwaota-kidan duusodi'o kanawa wunu baoko iti. Itukapa-kaon ikodanii mishi tawuru'u iwaota-kidanuzu kimisha'o chipirari kanawa zowau iki. ³¹Mazan Paul aitapa, uruu idi ukian soldyaanao ati na'iki izowaunaa ati, “Wuru'u pidannao, kaudinainaoz kanawa zo'o, ikidooan an wuru kanawa di'iki'i, kaiman-daunu'o nii pidan mawakan.” ³²Sariapa soldyaanao dukutan wuru zuna'a, kanawa sodi pidannao toka-kidaniaz, uruu idi uamara'akan naa.

³³Aizii wakanada'anan di'iti'i naa Paul kian ipai pidannao ati, “Akarachii! Dya'utam sondii aonaa kanom unikan, udi'itinpan na'iki utarian idi. ³⁴Mazan aizii öaiapa ipai unao nikan uwanyukunuu uma'ozaka-kinaa nii, na'iki ukakupa-kinaa nii, usha'apanum kau'an ipai waunao, aona'o nii kanom sha'apan wa'ati. Na'iki aona'o nii bauda'apa wawaziwadan

wazowaud,” ukian. ³⁵Paparadan dauna'an ĩ'ati, Paul zaamatan naa bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati. “Kaiman manawun wakian pu'ati di'oraz bread dau'ati,” ukian ipai pidannao kanaapu'u. Udauna'an udushotan naa pawanyukunuu nii na'iki uaropan naa. ³⁶Uruu idi ipai pidannao ma'ozakadan panyukunuu, na'iki ĩnikan naa pawanyukunuu kapam. ³⁷Iriba'o pidannao wuru'u kanawa zo'ainaouz, kaikapauda'u'o wabakopatinanu'u 276. ³⁸Pidannao nikan dauna'an pawanyukunuu, uru'u naa ĩkaboowa'akan naa ipai poroom kida paran baoko iti, ĩaipan idi kanawa shaakadinan.

Kanawa shaazobi'iinan dau'o

³⁹Udauna'an amazada kandan naa, sariapa pidannao tukapan maonapa paran danoma. Mazan aonaa ĩaitapan na'ia'oram wuru'u amazadaz. Na'iki ĩtukapa kapam kashakarutinpa'o amazada, na'iki kaatu baara-tinpa'o paran danoma. “Aushaa, watiwaa wana'akan kanawa na'iti, panaadon turua'o nii usakanatan maana'o-karu ii,” ĩkian. ⁴⁰Uruu idi ĩdukuta'akan naa wuru'u kimisha kida'o sukuruutapakariwaiz kanawa kadu'iki kida, una'ian naa ĩwa'aka'akan kidaz wunu baoko ii. Upu'a'a naa ĩwaotakidan powaa iti udaru'o poora wunu baoko iti, kanawa kadikapotapa-kinaoaz. Udauna'an ĩkazadan naa powaa iti udaru'o kamicha mada doko'o kanawa zowau ida'a, kaiman kizi ĩaipan awaru pootan

wuru'u kanawaz udanoma iti. ⁴¹Aonaa zii ĩkaawan udanoma iti, mazan kanawa kaawa'akan naa maana'o-karu ati, uruu una'ian naa uwaziwainan kaatu baara ii. Aizii wunu paran ma'ozakan idi manawun, sariapa uzowitan kanawa dikapo ma'ozaka'o ida'an. Uruu idi ipai ushazoo-bi'ia'akan kanawa.

⁴²Sariapa soldyaanao zowii-bi'ia'aka'azon naa ipai daunuuda'u wuru'u taraapa-kariwainaoz pidannao. ĩzauda-kidan ĩnyootan unaawa iti na'iki ĩkidoopan pa'ai. ⁴³Mazan tuukii pa'an ĩzowaunaa aipan pakazannaatan Paul, uzowii-ka'o ai. Uruu idi umashaatan ĩdyaun. Na'iki uduyudan naa pa'an nyoobainao kida pidannao zaka'utan kiwiin, marii kizi ĩnyootan unaawa iti. ⁴⁴Udauna'an marii ba'orainao wuru'u aona'oraz ĩnyooban, ikodan atamun oo paranka idin kida, uruu ida'an kizi'i naa ĩnyootan paran danoma iti. Uruu na'apa'o wanyootauzon unaawa iti, aonaa kanom sha'apan wa'ati.

Paran baoko ia'o katonaru, Malta kia'o u'uu

28 ¹Wamaaratinan dauna'an unaawa ati, ukowaada-kaowa'ati, katonaru Malta Baara'a'o wuru'u wamaaratinanuz. ²Tuukii kawiiiziinao konaukii-kidan patukapan waunao. Upu'a'a naa wunu kaawan, na'iki wadidi amazada. Sariapa ĩpu'ukadan tikazi wa'ati. ³Paul zowaidan naa zowaakaru na'iki udokobatan naazu, na'iki usharawaan naa tikazi. Tikazi wiichan idi,



kowazaz arotan Paul ka'u (28:3)

sariapa kowazaz mawaka-kinai, koditan zowaakaru bii iki, na'iki sariapa uarotan Paul paka'u ida'a, aonaa umuudinan una'an ukazadinpan uka'u kadu iki. ⁴Aizii kawiiiziinao tukapan idi wuru'u kowazaz arotanuz Paul ka'u, sariapa ïdi'itinpan udau'u, na'iki ïkian pa'atiaaka kida, “Ei, zowia'o pidan arawu'u! Aonaa umawakan oo unaraan paran baoko'o, mazan watominkarun, wuru'u sha'apata'oraz pa'an pidan pa'oian dikin ii, mishi'o nii uzowii-kidan uruu kowazaz arotan ida'anazu.” ⁵Sariapa Paul ra'oka'akan kowazaz tikazi wu'iti, mazan aonaa usha'apan paarota-kao pu'u. ⁶Ïzaudapan naa Paul poodan, na'iki ïtukapa'azon naa udorautan masha'apakiaka oo umawaka'akan naa, mazan tomu-nu'u naa uarota-kao dauna'an, aonaa kanom sha'apan u'ati. Uruu idi

ïpana'adan naa padi'itinpan, na'iki ïkian, “Ei, tominkaru pa'i uruu!”

⁷Maonapa wamaaratina kizi amazada iki, kaina'a udaru kida'o zakapu baara, Publius paoriba baawu kida, uruu kazowautapa'o wiizai uruu katonaru baara ii. Wamoro-wautapankan dono udapu ii, tuukii ukonaukii-kidan waunao, idikinauda'u kamoo utaapan waunao padapu ii. ⁸Uruu dono tuukia'o Publius daru karinaan, umada wiichan na'iki utyoodapan izai. Uruu idi Paul morotan uda'awupa-kizi iti, na'iki umuudan paka'u u'ida'a, na'iki utoriinpan, upishaan Tominkaru marii kizi karina'o kakudan, sariapa mishi ukakuda'akan. ⁹Ipai pidannao kawiiizi-tinpainaoz katonaru di'ii abatan wuru'u usha'apatanuz aimakaan na'apa, uruu idi na'apainim ïiribannao karinaan dono, ïna'akan nii ïdyaun Paul ida'ati, na'iki ipai ukakudan ïdyaun. ¹⁰Idikinauda'u kauzu wana'ian ïtuma, kaiman ïtaapan waunao, ïtaa wa'ati aimakaan mawinipinaa-daun kida. Aizii wadobata'azon dono'o naa, iriba pidannao na'akan aimakaan kida wa'ati wakaiwaan nii, na'iki wanikan nii wamakopa-kizi an.

Malta iki'o wamakon Rome iti

¹¹Idikinauda'u kauzu dauna'an, wamakon naa ba'oran kanawa ida'an, “Shamaannao Tominkarunao”^q kia'o u'uu. Wuru'u wiizaiz wamaratin-kiziz, di'ia'a naa kanawa na'akapikinao

^q 28:11 *Shamaannao Tominkarunao*: wuru'u kanawa uu, na'iki na'akapikinao tominkarunnaouz, Castor na'iki Pollus kia'o i'uu kida. Ìnao kawanu'o utoma-kao wuru'u ïmuudaniaz pakanawan zowau ida'a.

mashaadinan amazada wadidiizon dono. Alexandria iki'o wuru'u kanawa na'akapikinao wa'atipaanuz. ¹²Uruu idi baokopa'a naa wamakon ituma atii wakaawan Syracuse iti, idikinauda'u kamoo wana'ia'akan. ¹³Na'iki'i naa koshan wamakopaanan atii wakaawan kanawa sookadinauzo-kizi iti, Rhegium ia'oraz. Ba'oran kamoo wadobatan koshan, uruu dono awaru kaawan wabarau ikinapu. Uruu idi dya'utam kamoo ida'a wakaawa'akan naa donoi Puteoli iti, Italy Baara ia'oraz naa. ¹⁴Uruu wiizai di'ii waikoda mishidainao Jesus. Ipishaan waunao iaipan wana'a'akan zii patuma buda'apa soondii sakodaz. Uruu idi wana'ia'akan zii ituma. Uruu wiizai di'iki wakidiba ida'ana'a naa wamakopaanan Rome iti. ¹⁵Aizii mishidainao Rome iainaouz abata'aka'a naa wuru'u wawa'atipaanuz, sariapa iwa'atin iikodapa'anan waunao. Waikoda pabi'i kida mishidainao zaudapan waunao market ii, Appius ia'oraz. Na'iki'i naa wadobatan baokopa ituma, atii wakaawan wiizai di'iti dakotapa-kariwaiz Idikinauda'u Sookapa-kizai kii. Na'ii ba'oran mishidainao zaudapan waunao. Paul tukapan idi idyaun, tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi powa'a zii uma'ozakadan panyukunu Tominkaru ati. Atii baokopa'a naa wakaawan ituma donoi Rome iti.

Paul kakuwaapan Rome ii

¹⁶Aizii wakaawan dono'o naa Rome iti, aonaa Paul taratapa-kaon na'ii. Kashaapa-kaon umashaapan pa'ida'a, mazan kaina'a soldyaa muuda-kaon awunuutapa'o nii uruu.

¹⁷Idikinauda'u kamoo Paul kaaawan dauna'an, udapada-kidan naa kazowautapainao Jewnao Rome ainao kidaz. Aizii ibaokopatinan dauna'an u'ida'ati, ukadakotinan naa ituma. Ukian, "O'inawuzunao, Jewnao, okia'azon unao ati, aonaa osha'apatan dikauda'o aimakaan wairibannao Jewnao ati, na'iki aonaa opana'adan oo odakoopan waunao Jewnao kaduz kida, wuru'u wadokozu-daunnao dyuudazonii kidaz washa'apatan. Mazan upu'u Jewnao zaamatan ogaru Jerusalem ii, atii itaraa-kidan ogaru Rome iki'o naobanainao ati. ¹⁸Aizii okootowapa-kida-kaon dono'o naa, aonaa kanom Rome ikiinao ikodan dikauda'o nii osha'apatan, ozowii-kida-kinao nii. Uruu idi iaipan padamata omuuda-kaon. ¹⁹Mazan aonaa Jewnao aipan omuuda-kaon. Uruu idi opishaan odyuuda-kaon da'ati'i Rome ati. Mazan aonaa okadakotina'anan mani dikauda oiribannao Jewnao dau'an, soo oparada'azon idi odau'an naobanai Caesar kanaapu'u, da'a'a okootowapa-kida-kaon dono. ²⁰Uruu idi'o odapada-kidan unao, okakuwapa'azon na'iki okowaada'azon idi u'ati kanom dikin ia'o wuru'u ozaamata-kaon. Utukapa di'i, oanoba sukuruutapa-kaon chain idi, aonaa kanom dikin ia'o mani, soo omishidan idi'o Christ, tawuru'u tuukia'oraz naa Israelitenao zaudapan."

²¹Sariapa ikian Paul ati, "Aonaa zoobaba kaarita dyuuda-kaon wa'ati, Judea Baara iki padau'an. Na'iki

aonaa kapam wairibannao kaa-wainao kida na'iki kakuwaapan pudau'an. Uruu idi aonaa kanom dikauda'o nii waabatan pudau'an. ²²Waunao, waabata'azoo kapam na'apa'oram wuru'u pumishidanii kidaz. Usha'apanum kau'an ipai amazada kawana'ati waabatan dikauda kida pa'idiwaru pidannao kadakotinan wuru dau'ana'a pumishidaniaz.” ²³Uruu idi ikainaabatan naa kanom dono'o nii iabata'azon wuru'u ukuwaa kidaz.

Paainaa kamoo dono'o naa, iriba pidannao kaawan Paul mashaapakizi ati. Uruu idi ukakuwaapan i'ati chaapi'iki, atii wachuupun di'iti. Kaimanaiman ukowaadan i'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaitakaoaz naa. Na'iki kaimanaiman ukowaadan i'ati, ipai aimaakan tawuru'u Jesus sha'apatanii kidaz, na'iki kasha'ora kida'oraz ubaiaapauzon na'apa manawun tawuru kawana'ati'i, Moses na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz Christ dau'u. ²⁴Pabi'i kida pidannao tuukii imishidan wuru'u ukuwaa kidaz, ba'orainao aonaa imishidauan. ²⁵Uruu dikin ii tuukii ikashadaakapan pa'atiaaka kida. Mazan ikoditan ua'ii paniba iti, Paul kian i'ati, “Mishi'o mishi tawuru'u Kaimana'o Doronaa kiauazonuz wadokozu-daunnao ati, prophet Isaiah ida'ana'oraz ukowaada-kidauzon. ²⁶Kaikapa sha'atii tawuru'u ukianuz:

‘Pumako di'oraz pidannao di'iti, na'iki pukii i'ati: Uabatautan nii kuwai powa'an kida, mazan aonaa na'apainim nii uaitapan wuru'u parada-karuz. Utukapautan nii aimaakan kida sha'apaapa-kaao, mazan aonaa na'apainim nii uaitapanuzu.

²⁷ Usha'apanum kau'an, tuukii manawun unyukunuu dadaran.

Na'iki tuukii u'inidan ukinao umaabata'azookan idi parada-karu.

Na'iki uawun utarata umatukapa'azookan idi.

Aata utukapa mani, na'iki uaitapa mani padamata wuru'u utukapa'azooniaz.

Na'iki sariapa mani padamata utanawatinan powa'a ati o'ida'ati.

Uruu idi okakuda mani na'iki o'saabaa mani padamata unao,

kia'o wuru'u Tominkaru kiauazonuz.’”^r

²⁸Uru'u naa Paul katokonta'akan naa paparadan kaikapa'a: “Ukau'an, o'aipan unao Jewnao aitapan, Tominkaru dyuuda-kidan parada-karu wuru'u kazannaatinkaru dau'u kida'oraz, Gentilenao ati'o. Usha'apanum kau'an inao, iabata na'iki imishida pa'an wuru'u kuwai kidaz!” ²⁹[Sariapa Jewnao

^r 28:27 Isaiah 6:9-10

kodita'akan ĩabatan idi Paul paradan na'apa, tuukii na'iki ma'ozaka ĩkashadaakapan naa pa'atiaaka kida.]^s

³⁰Dya'utam wunu Paul mashaapan kabaun pakawinipinaapanii di'ii. Ipai umorota-kidan, na'iki unaubaan pidannao morowautapainao kida pa'ida'ati.

³¹Kaimanaiman ukowaadan ĩ'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoz, na'iki ipai ukowaadapan pidannao ati Naobanai Jesus Christ dau'an. Mabaazoo ukakuwaapan na'iki ma'ozaka kapam. Na'iki aonaa kanom mashaatan ukakuwaapatinan.

Acts

^s 28:29 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.